Η νίκη στις κάλπες δεν αρκεί

Τα αποτελέσματα των εκλογών επιβεβαιώνουν την κρίση της κυρίαρχης τάξης. Η κατάρρευση της Νέας Δημοκρατίας επισφραγίστηκε και με το εκλογικό αποτέλεσμα. Το ποσοστό ψήφων που πήρε σ' αυτές τις εκλογές είναι σχεδόν το ίδιο με αυτό του '81, τότε που για πρώτη φορά έχασε τις εκλογές από το ΠΑΣΟΚ. Η εξήγηση που η ίδια η ΝΔ προσπαθεί να δώσει, ότι δηλαδή η μόνη αιτία της ήττας της ήταν η αποχώρηση του Σαμαρά είναι τελείως ψεύτικη

Το κόμμα του Σαμαρά πήρε ψήφους από τη ΝΔ όχι σαν το συμπλήρωμα του Μητσοτάκη αλλά σαν αυτό που παρομοίαζε τον αρχηγό της ΝΔ με "βούρκο". Γι' αυτό το επόμενο βήμα δεν είναι η συγκόλληση αλλά ακόμα μεγαλύτεροι καυγάδες και διασπάσεις.

Ηδη έχουν βγει τα μαχαίρια για το ποιός θα αναλάβει την αρχηγία της ΝΔ. Δεν μπορούσε κανένας να μην διασκεδάσει το βράδυ των εκλογών όταν έβλεπε όλους τους δελφίνους σε απεγνωσμένες αρχηγικές εμφανίσεις την ώρα της ήττας.

Δεν θα μπορούσε η εργατική τάξη να αισθανθεί μεγαλύτερη ευχαρίστηση, από το να βλέπει τον πιο μισητό εχθρό της να πέφτει, κάτω από τα σφυροκοπήματα των αγώνων της.

Αυτές οι εικόνες είναι η αφετηρία για να δούμε τις δυνατότητες που ανοίγονται συγκεκριμένα για την εργατική τάξη μετά τις εκλογές. Το ζήτημα είναι πώς μπορούμε να μετατρέψουμε την ήττα της Νέας Δημοκρατίας σε άταχτη υποχώρηση για ολόκληρη την άρχουσα τάξη, πώς μαζί με τους υπουργούς του Μητσοτάκη θα αρχίσουμε να ξηλώνουμε και τη λιτότητα και την ανεργία και τους μηχανισμούς που τις στηρίζουν και τις αναπαράγουν.

Αυτό είναι το ερώτημα που βάζει στην ημερήσια διάταξη το αποτέλεσμα των εκλογών. Και η απάντηση μπορεί να έρθει μόνο από τα κάτω, μόνο από τη συνέχιση, το δυνάμωμα και την καλύτερη οργάνωση των αγώνων που γκρέμισαν τη ΝΔ. Η νέα κυβέρνηση, η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, δεν μπορεί να υλοποιήσει αυτή την προοπτική και γρήγορα θα αποδειχτεί εμπόδιο σ' αυτή την πορεία.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να ξεκινήσουμε από τη διαπίστωση ότι οι κάλπες κατέγραψαν την οργή των εργατών, το ορμητικό αντιδεξιό ρεύμα που φούσκωσε μέσα από τις απεργίες, τις καταλήψεις, τα συλλαλητήρια που δεν σταμάτησαν ούτε λεπτό τα τελευταία τρία χρόνια. Η προεκλογική εκστρατεία του ΠΑΣΟΚ ήταν καθαρά υποτονική σε σύγκριση με αυτή τη μαχητική διάθεση του κόσμου.

Τα ποσοστά που θυμίζουν 1981 και διαλύουν τους μύθους για "συντηρητικοποίηση" της νεολαίας και "αποδυνάμωση" της εργατικής τάξης, δεν δημιουργήθηκαν ούτε από τις τηλεοπτικές διαφημίσεις ούτε από τις συνεντεύξεις του Παπανδρέου. Δημιουργήθηκαν από τα κάτω, παραδείγματος χάρη από τους απεργούς της ΕΑΣ που πριν από ένα χρόνο όργωσαν όλες τις εργατογειτονιές της Αθήνας με τις πορείες τους ξεσηκώνοντας θύελλες ενθουσιασμού όπου πήγαιναν.

Αυτοί που αγνόησαν τις συμβουλές του Λαλιώτη που έλεγε "Δεν θέλουμε συνδικαλιστές τύπου Σκάργκιλ" και χρησιμοποίησαν τις πιο δυναμικές μορφές πάλης συνεγείροντας τους εργάτες στην Πάτρα, στο Αίγιο, στην Κοζάνη, στη Σύρο -αυτοί έφτιαξαν το μαζικό κίνημα ενάντια στη δεξιά που καταγράφηκε και στις κάλπες.

Αυτό πρέπει να το θυμόμαστε τώρα που άρχισαν κιόλας οι φωνές της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ για "αυτοσυγκράτηση".

Αυτή την υπενθύμιση είναι αδύνατο να την κάνει ο ΣΥΝ και το ΚΚΕ.

Οι δηλώσεις της Παπαρήγα το βράδυ των εκλογών ότι στη Βουλή κυριαρχεί "μια συντηρητική πλειοψηφία", ήταν μια απόπειρα να καλύψει την ήττα της σταλινικής αριστεράς. Το ΚΚΕ δεν κατάφερε να συγκεντρώσει ούτε το 50% του ποσοστού που είχε πάρει ο ενιαίος Συνασπισμός το 1990 και μόλις το 1/3 αυτού που πήρε το '89. Το ότι δεν κατάφεραν να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των μαχητικών εργατών είναι δείγμα της κρίσης τους. Είναι ακόμα μια απόδειξη ότι δεν περνάει χωρίς συνέπειες ούτε το '89 και οι εναγκαλισμοί με τον Μητσοτάκη, ούτε το σνομπάρισμα των εργατικών αγώνων τα τελευταία τρισήμισι χρόνια, ούτε βέβαια οι χαρακτηρισμοί σαν "αυριανιστές", όλων αυτών που πάλευαν ενάντια στην κυβέρνηση της ΝΔ.

Το ότι το ΚΚΕ διασώθηκε κοινοβουλευτικά σε σχέση με τον ΣΥΝ, που δεν κατάφερε να ξεπεράσει το φράγμα του 3%, δεν λέει και πολλά. Η πραγματική εικόνα είναι ότι στις μεγάλες πόλεις - Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη- το ΚΚΕ πήρε σχεδόν τα ίδια ποσοστά με τον Συνασπισμό.

Η πτώση ΚΚΕ-ΣΥΝ αφήνει ένα κενό μέσα στο εργατικό κίνημα, που την επόμενη περιοδο θα αισθανθεί ξανά τις πιέσεις από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ενώ οι απολυμένοι περιμένουν άμεσα να

ξαναβρούνε τις δουλειές τους, οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ και τη ΔΕΗ να σιγουρέψουν ότι δεν θα προχωρήσουν οι ιδιωτικοποιήσεις και όλοι μαζί ότι θα πάρουν αυξήσεις, το μόνο που έχει να τους προτείνει ο Παπανδρέου είναι αυτοσυγκράτηση και υπομονή.

"Δεν ζητάμε αυτοσυγκράτηση για πάντα. Ζητάμε για το ξεκίνημα. Να πάρει εμπρός η ατμομηχανή." δήλωσε ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ σε συνέντευξη στα ΝΕΑ.

Με άλλα λόγια το μήνυμα είναι το γνωστό: προτεραιότητα έχουν οι "επενδυτές". Γι' αυτούς θα γίνουν όλες οι προσπάθειες να βρεθούν κίνητρα, να πέσουν τα επιτόκια, να φάνε το πακέτο Ντελόρ, να πάρουν επιδοτήσεις. Οι υπόλοιποι πρέπει να περιμένουμε, να δείξουμε συγκράτηση, να ξεχάσουμε τις πραγματικές αυξήσεις, να υπομείνουμε την ανεργία γιατί η μείωσή της "θα είναι έργο πολύχρονο".

Οι "επενδυτές" θέλουν χρόνο για να ξαναστήσουν τα μεγάλα φαγοπότια στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ, να συνεχίσουν τις εξορμήσεις τους στα Χρηματιστήρια και στις Τράπεζες, να φέρουν ξανά τους εργάτες των Ναυπηγείων, της ΠΥΡΚΑΛ, της ΕΑΒ μπροστά στα διλήμματα "ή μαζικές απολύσεις ή κλείσιμο".

Η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι πρόθυμη να δώσει αυτά τα περιθώρια σ' αυτούς που κρατάνε τα κλειδιά της οικονομίας. Οι εργάτες έχουν κάθε λόγο να το αρνηθούνε. Αλλά για να στηρίξουμε μια τέτοια άρνηση έχουμε ανάγκη από μια συνολική εναλλακτική προοπτική: την προοπτική να πάρουν οι ίδιοι οι εργάτες τα κλειδιά της οικονομίας στα χέρια τους.

Γι' αυτό χρειαζόμαστε εδώ και τώρα μια γερή εργατική οργάνωση με λάβαρο το σοσιαλισμό. Ο μόνος τρόπος για να μην υποκύψουν ένας - ένας οι εργατικοί χώροι στις φωνές της αυτοσυγκράτησης στο όνομα του "ρεαλισμού", είναι να χτίσουμε μέσα σε κάθε χώρο ένα δίκτυο που θα προβάλλει την εναλλακτική λύση του σοσιαλισμού.

Μόνο έτσι μπορεί να υπάρχει πάντα απάντηση στους εκβιασμούς των εφοπλιστών, των βιομηχάνων, των τραπεζιτών που καταπίνει το ΠΑΣΟΚ και μεταφέρει πάνω στους εργάτες. Μόνο έτσι μπορούμε να στηρίξουμε την απαίτηση των απολυμένων της ΕΑΣ να γυρίσουν πίσω, των εργαζομένων του ΟΤΕ να σταματήσει η ιδιωτικοποίηση, των φοιτητών, των μαθητών και όλης της εργατικής τάξης να βρεθούν λεφτά για σχολεία και για νοσοκομεία.

Τα λεφτά υπάρχουν. Οι εργάτες με το μόχθο τους παράγουν τόσο πλούτο, ώστε κάθε χρόνο ο προϋπολογισμός πληρώνει 3.500 δισεκατομμύρια στους τραπεζίτες, σπαταλάει άλλα 1.000 για τους εξοπλισμούς και αφήνει ανέγγιχτα τόσα κι άλλα τόσα σαν κέρδη στα χέρια των επιχειρήσεων. Η λύση είναι να περάσουν όλα αυτά στα χέρια αυτών που τα παράγουν.

Αυτή την προοπτική μπορούμε να τη φέρουμε πιο κοντά τώρα μετά την ήττα της Νέας Δημοκρατίας, αν οργανώσουμε τους αγώνες μας ανεξάρτητα από τις πιέσεις της νέας κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ για υπομονή και αναμονή. Τώρα είναι η στιγμή να στρατευτούμε στο χτίσιμο ενός σοσιαλιστικού εργατικού κόμματος για να κάνουμε πράξη αυτό το καθήκον.

Το τέλος της Νέας Δημοκρατίας

Ο ρόλος του εργατικού κινήματος στην πτώση της Νέας Δημοκρατίας είναι το κλειδί για τις πολιτικές εξελίξεις, υποστηρίζει ο *Πάνος Γκαργκάνας*. Μέσα από μια αναδρομή στους αγώνες της τριετίας, δείχνει τι θα έχει να αντιμετωπίσει η νέα κυβέρνηση

Η ανατροπή της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας και η προοπτική της εκλογικής της ήττας στις 10 Οκτώβρη έγινε δεκτή με ενθουσιασμό μέσα στους εργατικούς χώρους. Στα ναυπηγεία Σκαραμαγκά, όπου γινόταν Γενική Συνέλευση στις 9 Σεπτέμβρη, ξέσπασε πανζουρλισμός όταν τα ραδιόφωνα μετάδωσαν την είδηση της κατάρρευσης της κυβέρνησης της δεξιάς.

Σε όλη την προεκλογική εκστρατεία οι εργατικοί χώροι που είχαν βρεθεί στο στόχαστρο της ΝΔ έδειξαν πολύ καθαρά ποιός πανηγυρίζει για την πτώση της και αγωνίζεται για να αποκλείσει την επιστροφή της. Οι απολυμένοι της ΕΑΣ που έκαναν Γενική Συνέλευση με 2.500 άτομα, η Πειραϊκή Πατραϊκή με το ραδιοσταθμό της, οι απολυμένοι της Κοζάνης με τις μαύρες σημαίες στην περιοδεία του Μητσοτάκη θυμίζουν διαρκώς το ρόλο που έπαιξαν οι εργατικοί αγώνες στην ανατροπή της Ν.Δ.

Κι όμως, σε πείσμα αυτής της εικόνας, δεν έπαψαν να κυκλοφορούν χίλιες δυο θεωρίες που αμφισβητούν το ρόλο και τη δύναμη του εργατικού κινήματος στις εξελίξεις. Ο ίδιος ο Μητσοτάκης στήριξε την προεκλογική εκστρατεία του στο μύθο της ανατροπής του από "άνομα συμφέροντα". Στο ΠΑΣΟΚ δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι οι εξελίξεις δικαίωσαν την ταχτική του Παπανδρέου για το "ώριμο φρούτο" που θα πέσει μόνο του, μέσα από την "οικογενειακή διένεξη" της δεξιάς. Οσο για τις ηγεσίες του ΚΚΕ και του ΣΥΝ και όλους όσους ασπάζονται τη θεωρία του δικομματισμού, οι πολιτικές εξελίξεις αποτελούν ένα ενδοαστικό παρασκήνιο, ένα "παλατιανό" πραξικόπημα της άρχουσας τάξης που μεθόδευσε την εναλλαγή των δυο κομμάτων της στην εξουσία.

Τα λεφτά του Κόκκαλη και του Αλαφούζου όμως δεν θα μπορούσαν ούτε θα ήθελαν να φτάσουν στο σημείο να προκαλέσουν πολιτική κρίση, χωρίς ένα καθοριστικό παράγοντα: τους αγώνες που έκαναν τη ΝΔ να είναι η πιο μισητή κυβέρνηση από τον καιρό της χούντας. Οι ενδοαστικές συγκρούσεις μπορεί να προκαλούν αστάθεια, αλλά δεν μπορούν να εξηγήσουν τις αλλαγές στις ιδέες και στις διαθέσεις των από κάτω. Το 1990 οι "νέες ιδέες" της αγοράς και της ιδιωτικοποίησης έμοιαζαν να μην έχουν αντίπαλο. Το 1993 η ιδιωτικοποίηση έχει γίνει βρώμικη λέξη, συνώνυμο με την ανεργία, τα σκάνδαλα, τη διάλυση. Αυτή τη μεταβολή δεν την έφερε κανένας Συμπιλίδης ούτε οι καυγάδες των "στρατηγικών επενδυτών". Την έφερε ένα αδιάκοπο κύμα αγώνων που δεν άφησε τον Μητσοτάκη να πάρει ανάσα όλα αυτά τα χρόνια.

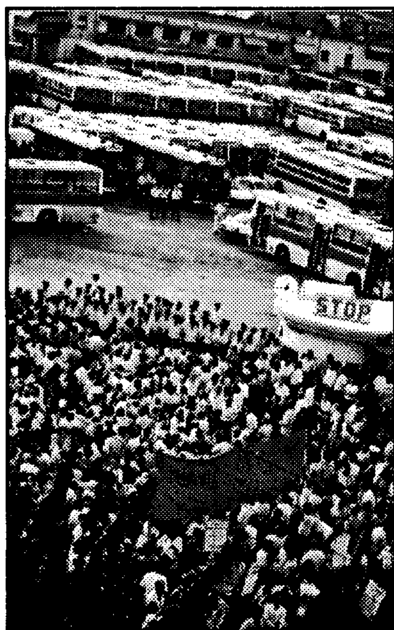
Η συζήτηση για το ρόλο των εργατικών αγώνων στην πολιτική κρίση που ξέσπασε

δεν είναι ακαδημαϊκής αξίας. Είναι άμεσα δεμένη με τις προοπτικές στη νέα περίοδο μετά τις εκλογές. Πόσο εύκολα μπορεί μια κυβέρνηση Παπανδρέου να επιβάλει την "τριμερή συνεργασία των παραγωγικών (!) τάξεων" πάνω στους αγανακτισμένους εργάτες που γκρέμισαν τον Μητσοτάκη; Η αναδρομή στους αγώνες της τριετίας 1990-93 δείχνει ότι αυτό δεν θα είναι τόσο εύκολο όσο νομίζουν, είτε οι πρωτεργάτες του "κοινωνικού συμβολαίου" είτε οι Κασσάνδρες της ηττοπάθειας όπως η ηγεσία του ΚΚΕ.

Αντίστροφη μέτρηση

Η αντίστροφη μέτρηση για τη Νέα Δημοκρατία άρχισε ήδη από το φθινόπωρο του 1990. Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς η νέα τότε κυβέρνηση είχε κερδίσει χωρίς μάχη την πρώτη αναμέτρηση με τα συνδικάτα, όταν η ηγεσία της ΟΛΜΕ αποδιοργάνωσε την απεργία των εκπαιδευτικών μέσα στις εξετάσεις. Ηταν μια πρώτη μάχη που ξεπουλήθηκε άδικα όπως αποδείχτηκε στη συνέχεια, όταν άλλοι εργατικοί αγώνες αντιτάχθηκαν πιο αποφασιστικά στη θεωρούμενη τότε "πανίσχυρη" λαίλαπα του φιλελευθερισμού.

Αποθρασυμένη από εκείνη την επιτυχία της και ακολουθώντας τη γνωστή τακτική του κοινοβουλευτισμού ("τα πιο σκληρά μέτρα παίρνονται στην αρχή της τετραετίας") η Νέα Δημοκρατία προχώρησε σε μια σαρωτική επίθεση: 6.500 απολύσεις στις "προβληματικές", ξήλωμα των εκτάκτων από τις Τράπεζες και το Δημόσιο (Κτηματική, Ιονική, ΙΚΑ, Στατιστική κλπ) και πρώτο νομοσχέδιο για το Ασφαλιστικό που έκοβε 110 δισεκατομμύρια.

Συγκέντρωση στο αμαξοστάσιο του Βοτανικού τον Σεπτέμβρη του '92

Οι τεχνοκράτες αλλά και οι "παλιές καραβάνες" του κοινοβουλευτισμού δεν είχαν την παραμικρή ιδέα τότε, ότι εκείνο το πακέτο ήταν μόνο η αρχή και ότι η κυβέρνηση της δεξιάς θα αναγκαζόταν κάθε χρόνο να παίρνει νέα έκτακτα πιο σκληρά μέτρα και πάντα να δηλώνει ότι ήταν "η τελευταία φορά". Επίσης δεν είχαν την παραμικρή ιδέα για τη θύελλα των αντιστάσεων που θα ξεσήκωναν.

Οι απολυόμενοι έκτακτοι βρίσκονταν ήδη στους δρόμους. Στις 30 Αυγούστου γίνεται μαζική διαδήλωση από τις προβληματικές στους δρόμους της Αθήνας. Το σύνθημα που κυριαρχεί και συνοψίζει τη διάθεση των εργατών είναι: ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ. Στις 5 Σεπτέμβρη το σωματείο της ΠΥΡΚΑΛ πραγματοποιεί 24ωρη "συμβολική" κατάληψη στο εργοστάσιο του Υμηττού. Την άλλη μέρα το ΔΣ ζητάει από τους εργαζόμενους να σταματήσουν αλλά "η βάση δεν υπάκουσε και η κατάληψη συνεχίστηκε", όπως δηλώνει στην Εργατική Αλληλεγγύη Νο 47 ένας εργάτης της ΠΥΡΚΑΛ. Η πιο δυνατή κατάληψη οργανώνεται στην Πειραϊκή Πατραϊκή που ξεσηκώνει με το ραδιοσταθμό της ολόκληρη την Πάτρα.

Η κατάθεση του Ασφαλιστικού νομοσχέδιου πυροδοτεί απεργία στις Τράπεζες που μετατρέπεται σε διαρκείας καθώς η ηγεσία της ΟΤΟΕ συνεδριάζει κάτω από την πίεση εκατοντάδων απεργών που έχουν συγκεντρωθεί στα γραφεία, στην οδό Σίνα. Η απεργία απλώνεται στη ΔΕΗ και στον ΟΣΕ, όπου έχει τόση επιτυχία, ώστε η κυβέρνηση αναγκάζεται να ζητάει από τους απεργούς να αφήνουν να φεύγει έστω ένα τραίνο κάθε μέρα για "ειδικές ανάγκες". Ολες οι ΔΕΚΟ συντονίζονται και η ΓΣΕΕ αναγκάζεται να καλέσει για πρώτη φορά 48ωρη πανελλαδική απεργία.

Οι μαζικές απεργιακές φρουρές και η αλληλοϋποστήριξη στις κρίσιμες στιγμές σημαδεύουν την τάση των απεργιών και των καταλήψεων να οργανωθούν και να συντονιστούν. Η Τράπεζα της Ελλάδος στο κέντρο της Αθήνας πολιορκείται έτσι ώστε ο Παλαιοκρασάς δεν μπορεί να οργανώσει χρηματαποστολές. Στην Πάτρα, η απεργιακή φρουρά στην Ελλάδος ενισχύεται από εργάτες της Πειραϊκής Πατραϊκής ενάντια στα ΜΑΤ, το ίδιο γίνεται στον Πειραιά από απεργούς της Ναυπηγοεπισκευαστικής Ζώνης έξω από την Ιονική Τράπεζα. Φάλαγγα με αυτοκίνητα κατεβαίνει από την ΠΥΡΚΑΛ για συμπαράσταση στην απεργιακή φρουρά στο Σταθμό Λαρίσης.

Ομως η συνδικαλιστική γραφειοκρατία μπαίνει φρένο σ' αυτή τη δυναμική. Κανελλόπουλος και Κωστόπουλος (δίδυμο τότε στην ηγεσία της ΓΣΕΕ) ανακοινώνουν ότι οι απεργίες σταματούν από τη στιγμή που το Ασφαλιστικό ψηφίστηκε στη Βουλή. Ο Κανελλόπουλος επικαλείται σαν δικαιολογία "την ταλαιπωρία της κοινής γνώμης" και ο Φλωράκης αναρωτιέται "μα τι άλλο έπρεπε να κάνουμε επανάσταση;". Οι καταλήψεις μένουν μόνες τους. Τα ΜΑΤ χτυπάνε με στρατιωτική επιχείρηση την Ολύμπικ Κέτερινγκ και μόνο ένας γενικός συναγερμός από το ραδιόφωνο της κατάληψης σώζει την Πειραϊκή Πατραϊκή στην Πάτρα καθώς 10.000 διαδηλωτές περικυκλώνουν τα ΜΑΤ στις 2/10/90.

Η Νέα Δημοκρατία ξεπερνάει αυτή την πρώτη εργατική έκρηξη χάρη στην υποχωρητικότητα των συνδικαλιστικών ηγεσιών. Οι απολύσεις χτυπάνε καίρια πολλά εργοστάσια από τις προβληματικές που δεν θα μπορέσουν να μπουν πια δυναμικά στις επόμενες μάχες. Ο Μητσοτάκης επωφελείται για να ψηφίσει τον αντιαπεργιακό νόμο 1915 που θωρακίζει την εργοδοσία και τα δικαστήρια ώστε να βγάζουν σχεδόν κάθε κινητοποίηση "παράνομη και καταχρηστική" και απαιτεί τόσο "προσωπικό ασφαλείας" στις ΔΕΚΟ, ώστε μετατρέπει τις νόμιμες απεργίες σε συμβολικές διαμαρτυρίες χωρίς αποτέλεσμα.

Από τον Τεμπονέρα στην ΕΑΣ

Κι όμως, λίγους μήνες μετά έρχονται νέες εκρήξεις. Οι ομάδες κρούσης της Νέας Δημοκρατίας ενάντια στις μαθητικές καταλήψεις κορυφώνουν την εγκληματική δράση τους με τη δολοφονία του καθηγητή Νίκου Τεμπονέρα στην Πάτρα. Η πρόκληση βγάζει ξανά τον κόσμο στους δρόμους. Στις 10 Γενάρη 91 η διαδήλωση καθηγητών, μαθητών και φοιτητών στην Αθήνα είναι τόσο μεγάλη που δεν έχει αρχή και τέλος. Το κεφάλι της πορείας ενώνεται με την ουρά καθώς οι διαδηλωτές πλημμυρίζουν όλη την Πανεπιστημίου, την Ομόνοια και τη Σταδίου. Οι συντονιστικές επιτροπές των φοιτητικών καταλήψεων καλούν τη ΓΣΕΕ να οργανώσει Γενική Απεργία, αλλά η απάντηση είναι μόνο μια συμβολική κινητοποίηση συμπαράστασης.

Μεγάλες διαδηλώσεις συνεχίζονται για μερικές μέρες τροφοδοτημένες από την αγανάκτηση ενάντια στο βάρβαρο πόλεμο των ΗΠΑ στο Ιράκ. Η ΓΣΕΕ δηλώνει ότι α-

ναλαμβάνει την ηγεσία του αντιπολεμικού κινήματος, αλλά δεν κάνει τίποτα.

Ενώ, όμως, στις κορυφές επικρατεί ο συμβιβασμός και η υποχώρηση, ένα νέο μέτωπο ανοίγει από τα κάτω. Εμφανίζεται στο προσκήνιο για πρώτη φορά η ΕΑΣ. Την 1 Φλεβάρη 1991 μια διαδήλωση των οδηγών και τεχνικών καταλήγει σε κατάληψη των γραφείων. Είναι το ξεκίνημα μιας σειράς κινητοποιήσεων που αψηφούν ανοιχτά τον αντεργατικό νόμο της Ν.Δ.

Από τα 540 λεωφορεία που ορίζει σαν "επιστρατευμένα" με προσωπικό ασφαλείας, την πρώτη μέρα κυκλοφορούν 54, τη δεύτερη 15 και από την τρίτη μέρα κανένα. Οι απεργοί της ΕΑΣ περιφρουρούν αποτελεσματικά τον αγώνα τους, δείχνοντας σε όλους τι σημαίνει κατάργηση του νόμου στην πράξη. Στις 21 Μάρτη όταν τα ΜΑΤ προσπαθούν να εμποδίσουν την πορεία της ΕΑΣ να φτάσει στο Υπουργείο Συγκοινωνιών, οι μπάτσοι τρώνε της χρονιάς τους. Απεργοί κουβαλάνε ματατζίδικες ασπίδες σαν λάφυρα. Ο Κανελλόπουλος τρέχει αγωνιωδώς να εκτονώσει τη σύγκρουση και βρίσκει συνομιλητή στο πρόσωπο του Εβερτ που είναι τότε υπουργός Προεδρίας.

Ο πρώτος γύρος της αναμέτρησης ΕΑΣ-ΝΔ καταλήγει σε συμβιβασμό όταν ο Εβερτ ανακοινώνει ότι οι 6 οδηγοί που είχαν απολυθεί για παράβαση του ν. 1915 γυρίζουν στις δουλιές τους και το θέμα της ιδιωτικοποίησης θα μελετηθεί από Επιτροπές Εμπειρογνωμόνων.

Νέος γύρος καταλήψεων

Από τις πιο βασικές διατάξεις του ν. 1915 είναι το άρθρο που θεωρεί τις καταλήψεις στους χώρους δουλειάς παράνομες. Το φθινόπωρο του '91 χιλιάδες εργάτες το αψήφησαν, για να απαντήσουν στα κλεισίματα προβληματικών, τις μαζικές απολύσεις και τις μετατάξεις προσωπικού από τα νοσοκομεία και τις συγκοινωνίες.

Χρησιμοποιώντας την εμπειρία του φθινόπωρου '90, οι καταλήψεις το Σεπτέμβρη - Οκτώβρη '91 ξεκινάνε οργανωμένες με δικούς τους ραδιοφωνικούς σταθμούς και απαιτώντας συντονισμό. Η ΕΒΟ κινητοποιεί ολόκληρο το Αίγιο για να κλείσει την Εθνική Οδό. Στην Κοζάνη ο ραδιοφωνικός σταθμός του Εργατικού Κέντρου μαζί με τους εργάτες της ΔΕΗ παραλύουν όλο το νομό σε συμπαράσταση με τα εργοστάσια που κλείνουν (ΑΕΒΑΛ, ΜΑΒΕ, ΕΛΣΙ). Αίγιο και Κοζάνη μαζί καλούν τη ΓΣΕΕ να οργανώσει απεργία και διαδήλωση στις 7 Οκτώβρη και υπόσχονται να "εισβάλουν" στην Αθήνα συντονισμένα από τα διόδια στο Σχηματάρι και την Ελευσίνα.

Η ΓΣΕΕ δεν ακούει τίποτα. Οι συνδικαλιστές της ΕΒΟ κάνουν κατάληψη στα κεντρικά γραφεία της επιχείρησης στην Αθήνα και χτυπιούνται άγρια από τα ΜΑΤ, στις 9 Οκτώβρη. Καλούν διαδήλωση συμπαράστασης την άλλη μέρα, αλλά η ΓΣΕΕ και πάλι λείπει. Κι όμως τριγύρω γίνονται παρόμοιες συγκρούσεις σε πολλούς χώρους. Στον ΗΛΠΑΠ εργαζόμενοι καταλαμβάνουν τα γραφεία ενάντια στις μετατάξεις, για να μη συνεδριάσει το Υπηρεσιακό Συμβούλιο που τις αποφασίζει. Στο νοσοκομείο Αγία Σοφία, το ίδιο. Οι εργαζόμενοι κλειδώνουν τον επικεφαλής του Συμβουλίου στο γραφείο του και συγκρούονται με τα ΜΑΤ. Βουλευτές του ΠΑΣΟΚ πείθουν τους εξαγριωμένους κα-

Κινητοποίηση των εργαζόμενων στη ΔΕΗ για την επαναπρόσληψη των απολυμένων.

ταληψίες να τον αφήσουν ελεύθερο.

Η αντιπολίτευση συντονίζει μόνο τέτοιες πυροσβεστικές επεμβάσεις και αφήνει τον κάθε αγώνα μόνο του, στην απομόνωση μέχρι να σπάσει. Παρόλα αυτά οι προκλήσεις της κυβέρνησης πυροδοτούν συνεχώς νέες εκρήξεις. Μόλις κλείνει η ΕΒΟ και η Κοζάνη ξεκινάνε τα Ναυπηγεία. Ο Ανδριανόπουλος, που έχει αναλάβει υπουργός Βιομηχανίας, προωθεί το νόμο 2000 για τις ιδιωτικοποιήσεις με τις σκανδαλώδεις διαδικασίες της αναγκαστικής εκκαθάρισης και άθλιους εκβιασμούς σε βάρος των εργαζόμενων αν αντισταθούν. Στη Σύρο, τον Μάρτη του '92, οι εργάτες του Νεώριου οδηγούν σε μαζική κατάληψη όλο το νησί. Ολα τα δημόσια κτίρια είναι κατηλειμμένα με τη συμπαράσταση των εργαζομένων στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ, των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Την ίδια ώρα Σκαραμαγκάς και Ελευσίνα βρίσκονται στο πόδι, αλλά το γραφειοκρατικό σαμποτάζ του συντονισμού φτάνει να εμποδίσει ακόμα και την κοινή δράση όλων των ναυπηγείων.

Ενώ όλες αυτές οι μάχες έχουν ήδη δημιουργήσει μαζικό αντιδεξιό ρεύμα που καταγράφεται και στις κάλπες της Β' Αθήνας, η αντιπολίτευση κάνει επίδειξη υπευθυνότητας. Στο προσκήνιο κυριαρχούν οι διαρκείς συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών για το Μακεδονικό, και ταυτόχρονα η συνδικαλιστική ηγεσία τορπιλίζει τις αντιδράσεις στο νέο πάγωμα των μισθών -το περιβόητο 0+0=14% του Μητσοτάκη. Οι εργαζόμενοι του ΙΚΑ αποφασίζουν απεργία για αυξήσεις, αλλά η ηγεσία της Ομοσπονδίας την αναστέλλει λίγο πριν ξεκινήσει!

Οι εργάτες των Δήμων σημαδεύουν το Πάσχα του '92 με τη δική τους απεργία - την πιο δυναμική κινητοποίηση για αυξήσεις, ενάντια στη λιτότητα- αλλά αναγκάζονται να γυρίσουν πίσω προδομένοι. Ενώ η κυβέρνηση οργανώνει απεργοσπαστικά συνεργεία και κορυφώνει την κινδυνολογία για τη δημόσια υγεία, οι δήμαρχοι της αντιπολίτευσης υποκύπτουν και πιέζουν την ηγεσία της Ομοσπονδίας να δείξει "καλή θέληση" ώστε να μαζεύονται τα σκουπίδια.

Η συγκράτηση των αγώνων είναι κεντρική επιλογή της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας και αυτό καταγράφεται καθαρά στο 27ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ την άνοιξη του '92. Μέσα στην ΠΑΣΚΕ, που αναδεικνύεται κυρίαρχη δύναμη, επικρατούν οι λεγόμενοι "εκσυγχρονιστές" -στελέχη σαν τον Πρωτόπαπα που καταγγέλλουν ανοιχτά το μαχητικό συνδικαλισμό τύπου ΕΑΣ σαν "ξεπερασμένο" κατάλοιπο από τη δεκαετία του '70. Η στροφή καταγράφεται και στη συγκρότηση του προεδρείου της ΓΣΕΕ, όπου για πρώτη φορά επικρατεί η αντίληψη της συμμετοχής της ΔΑΚΕ σε ένα "οικουμενικό προεδρείο". Η ΕΣΑΚ διατηρεί τη θέση του γραμματέα και αισθάνεται δικαιωμένη για το άνοιγμα προς τη ΔΑΚΕ!

"ΕΑΣ-ΕΑΣ να φύγει ο κερατάς"

Η Νέα Δημοκρατία παίρνει άλλη μια τονωτική ένεση από την αντιπολίτευση στη Βουλή το καλοκαίρι του '92, όταν ψηφίζεται η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Ο Μητσοτάκης βρίσκει την ευκαιρία να πανηγυρίσει ότι "η πολιτική της κυβέρνησης είναι μονόδρομος", αφού οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ ψηφίζουν μαζί με τη ΝΔ. Η αντίσταση στο "μονόδρομο", όμως, έρχεται ξανά από τα κάτω. Και αυτή τη φορά έχει ανοιχτά πολιτικό χαρακτήρα.

Η ΕΑΣ και ο δεύτερος νόμος για το ασφαλιστικό πυροδοτούν την πιο πολιτικοποιημένη απεργιακή έκρηξη το περασμένο φθινόπωρο. Οποιος έχει την παραμικρή αμφιβολία για το ποιά ήταν η δύναμη που έκανε ακόμα και βουλευτές της ΝΔ να θεωρούν την κυβέρνηση Μητσοτάκη σαν την πιο μισητή όλων των εποχών, αρκεί να θυμηθεί τα συλλαλητήρια των απεργιών πριν ένα χρόνο.

Η ΓΣΕΕ και οι ηγεσίες των Ομοσπονδιών σύρθηκαν κυριολεκτικά από το ρεύμα που ξεσήκωσε η αντίσταση των απεργών της ΕΑΣ. Στις αρχές του καλοκαιριού '92, σε σύσκεψη των Ομοσπονδιών των ΔΕΚΟ η ΓΣΕΕ είχε απορρίψει πρόταση της ΠΟΣ για συντονισμένη 48ωρη απεργία και προοπτική κλιμάκωσης με τριήμερη ενάντια στο πάγωμα των αυξήσεων και το νέο ασφαλιστικό νομοσχέδιο. Ο διάλογος Μάνου - ΓΣΕΕ είχε οδηγήσει στο σημείο να ανακοινώνει ο Μάνος ότι συμφώνησαν και να τρέχει ο Κανελλόπουλος να διαψεύδει εκ των υστέρων. Ο ίδιος ο Κανελλόπουλος παραδέχτηκε ότι δεν περίμενε τη μαζικότητα του συλλαλητήριουου συμπαράστασης στους απεργούς της ΕΑΣ στην αιχμή των καλοκαιρινών αδειών (20 Αυγούστου). Ακόμα και τότε η ΓΣΕΕ περιορίστηκε στην προκήρυξη μιας 24ωρης απεργίας για τις 27 Αυγούστου στην οποία είχε αναγγείλει συγκέντρωση στο Σύνταγμα, αλλά ο Κανελλόπουλος δεν εμφανίστηκε για να μιλήσει!

Η πίεση από τα κάτω ανάγκασε τις συνδικαλιστικές ηγεσίες να αλλάξουν ταχτική. Στις μαζικές συγκεντρώσεις έξω από τα αμαξοστάσια ο Κανελλόπουλος γινόταν δεκτός με το σύνθημα "ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ Απεργία Γενική". Η σύλληψη του Ανδρέα Κολλά προκάλεσε πολιορκία της Ασφάλειας από χιλιάδες διαδηλωτές μέχρι να αφεθεί ελεύθερος. Αυτή η δυναμική ανάγκασε τη ΓΣΕΕ να "ξεχάσει" τους μύδρους των "εκσυγχρονιστών" γραφειοκρατών ενάντια στον "ξεπερασμένο" μαχητικό συνδικαλισμό της ΕΑΣ και να καλέσει νέες πανελλαδικές απεργίες και συλλαλητήρια που πλημμύρισαν τους δρόμους της Αθήνας και των άλλων μεγάλων πόλεων. Φοβερή μαζικότητα και ανοιχτά πολιτικά συνθήματα για την ανατροπή της κυβέρνησης ήταν τα χαρακτηριστικά που σημάδεψαν αυτό το ξέσπα-

σμα της εργατικής αγανάκτησης το περασμένο φθινόπωρο.

Ομως η αυθόρμητη διάθεση από τα κάτω δεν ήταν αρκετή για να ξεπεράσει την έλλειψη οργάνωσης και τη διαλυτική δράση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας στις κρίσιμες στιγμές. Στις Τράπεζες η ηγεσία της ΟΤΟΕ αποφάσισε να σεβαστεί το νόμο 1915/90 και να δεχτεί προσωπικό "ασφαλείας" 7%! Στη ΔΕΗ οι απεργοί της ΕΤΕ αγνόησαν τις ατομικές προσκλήσεις και τις απολύσεις όσων αρνούνταν τον απεργοσπαστικό ρόλο του προσωπικού "ασφαλείας". Στη Μεγαλόπολη, στο Αλιβέρι, στην Πτολεμαϊδα οι απεργιακές φρουρές έδωσαν μάχες με τη συμμετοχή συμπαραστατών από τους οικοδόμους και τους απολυμένους π.χ. της ΑΕΒΑΛ. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει ελικόπτερα, γιατί τα ΜΑΤ δεν μπορούσαν να ανοίξουν δρόμο μέσα από τις απεργιακές φρουρές. Η ηγεσία της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, όμως, προτίμησε τις "χειρονομίες καλής θέλησης" και δεν άφησε τους απεργούς να κατεβάσουν ολοκληρωτικά τους διακόπτες.

ΓΣΕΕ και Ομοσπονδίες προσαρμόστηκαν μεν στις πιέσεις της βάσης, αλλά μόνο μέχρι ένα σημείο. Κάθε φορά που η αναμέτρηση με την κυβέρνηση έφτανε σε κρίσιμη καμπή, φρόντιζαν να εκτονώσουν την κατάσταση. Εφτασαν στο σημείο να ανακοινώσουν συμφωνία ΓΣΕΕ-ΣΕΒ για το ασφαλιστικό στη μέση της απεργίας! Καταδίκασαν με λόγια και με έργα την προσπάθεια των απεργών της ΕΑΣ να πάνε στη Θεσσαλονίκη για διαδήλωση ενάντια στο Μητσοτάκη στα εγκαίνια της ΔΕΘ. Ουσιαστικά έδωσαν παράταση ζωής για ένα χρόνο στην κυβέρνηση της ΝΔ.

Στον τελευταίο αυτό χρόνο, οι εργαζόμενοι στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ έδειξαν για άλλη μια φορά τις δυνατότητες του εργατικού κινήματος με την πάλη τους ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις. Ο φόβος μιας νέας απεργίας στη ΔΕΗ έκανε τον Μητσοτάκη να παγώσει την απόπειρα ιδιωτικοποίησης του εργοστάσιου της ΔΕΗ στο Λαύριο. Οι μάχες του Σεπτέμβρη '92 ήταν πολύ νωπές για να αποτολμήσει η κυβέρνηση μια επανάληψη τον Απρίλη του '93. Μια δυνατή 48ωρη στάθηκε αρκετή για να ακυρωθεί η σύμβαση με την Τρακτεμπέλ του Κυρατσάκη. Στον ΟΤΕ, τα μαζικά συλλαλητήρια της ΟΜΕ και η συμβολική κατάληψη ενάντια στην κινητή τηλεφωνία έδειξαν τι θα μπορούσε να γίνει αν η ηγεσία της ΟΜΕ-ΟΤΕ έφτανε να υλοποιήσει την απειλή απεργίας διαρκείας με καταλήψεις ενάντια στην ιδιωτικοποίηση. Η πτώση της κυβέρνησης σήμανε ότι η κρίσιμη μάχη στον ΟΤΕ τελικά δεν δόθηκε.

Η δύναμη των συνδικάτων

Παρά τα χτυπήματα της Νέας Δημοκρατίας και τη δεξιά πορεία των συνδικαλιστικών ηγεσιών, η εργατική τάξη και τα συνδικάτα της ήταν στη νέα περίοδο μετά τις εκλογές του 1990 πολύ δυνατά.

Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς, ο Κώστας Λαλιώτης δήλωνε στα στελέχη της ΠΑΣΚΕ: "Δεν θέλουμε συνδικαλιστές τύπου Σκάργκιλ", θεωρώντας ότι ο μαχητικός συνδικαλισμός των ανθρακωρύχων της Αγγλίας εμπόδιζε το Εργατικό Κόμμα να κερδίσει τις εκλογές. Λίγο αργότερα ο Κώστας Σημίτης αναρρωτιόταν μέσα σε μια ημερίδα του ίδιου του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ:

"Τι ωφελούν οι απεργίες στην Ελλάδα για απολύσεις εργαζομένων, όταν στο σχεδιασμό της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής στην ΕΟΚ δεν πετυχαίνουμε να διαμορφώσουμε μια ευνοϊκή για μας βιομηχανική πολιτική;"

Οι συνδικαλιστικές ηγεσίες αγκάλιασαν αυτές τις ιδέες, τη "ρεαλιστική" αντίληψη ότι αποτελεσματική ταχτική είναι ο διάλογος και το "λόμπι" στους διαδρόμους των υπουργείων και των Βρυξελών, ενώ οι απεργίες είναι αναποτελεσματικές και "κουράζουν την κοινή γνώμη". Ο Κανελλόπουλος και ο Πρωτόπαπας έδωσαν ακριβώς αυτόν τον τόνο σε όλα τα κλιμάκια της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας (και όχι μόνο στην ΠΑΣΚΕ). Και ο Χατζησωκράτης του ΣΥΝ (που πρωτοστάτησε σ' αυτές τις αντιλήψεις του "μοντέρνου" συνδικαλισμού) και ο Θεωνάς του ΚΚΕ (που εμφανίζεται υπέρμαχος των ταξικών παραδόσεων) συνεργάστηκαν συστηματικά σ' αυτή τη στροφή.

Ο ομόφωνος απολογισμός της ΓΣΕΕ στο 27ο Συνέδριο το Μάρτη του '92 μίλαγε για "φαινόμενα απομαζικοποίησης, χαμηλής συμμετοχής στις κινητοποιήσεις και χαμηλό βαθμό έκφρασης αλληλεγγύης", λίγους μήνες πριν από την απεργιακή θύελλα του Σεπτέμβρη 92! Στο συνέδριο του ΕΚΑ τον Οκτώβρη του '92, ο Θεωνάς ήταν αυτός που υπερασπίστηκε τη ΓΣΕΕ από τις κριτικές για την άθλια στάση της απέναντι στην πορεία των απεργών της ΕΑΣ στη Θεσσαλονίκη!

Παρά την ομαδική στροφή της γραφειοκρατίας προς τα δεξιά όμως, οι αγώνες από τα κάτω κράτησαν τη μαζικότητα των συνδικάτων ψηλά. Κράτησαν τις πιο μαχητικές μορφές πάλης (καταλήψεις, μαζικές απεργιακές φρουρές) ζωντανές, σε πείσμα και της καταστολής και των κηρυγμάτων του "ρεαλισμού". Η Ολύμπικ Κέτερινγκ, η ΕΑΣ, η Πειραϊκή - Πατραϊκή, το Νεώριο και τόσες άλλες σκληρές εργατικές μάχες είναι τα λάβαρα των εργατών που μαυρίζουν μαζικά τη Νέα Δημοκρατία, ό,τι κι αν λέει ο Λαλιώτης περιφρονητικά για τους "συνδικαλιστές τύπου Σκάργκιλ".

Είναι κάτι παραπάνω από λάβαρα. Είναι τα νέα μέτωπα στον επόμενο γύρο αγώνων. Εστω κι αν η συνδικαλιστική γραφειοκρατία υπογράψει και με τα δύο χέρια το "κοινωνικό συμβόλαιο" του Παπανδρέου, οι "συνδικαλιστές τύπου Σκάργκιλ" σχηματίζουν ήδη ουρά με το "όπλο παρά πόδα" για την ταχτοποίηση των ανοιχτών λογαριασμών που άφησε πίσω της η Νέα Δημοκρατία. Το ζήτημα είναι την επόμενη περίοδο να αποκτήσουν και την οργάνωση που έλειψε, ώστε να μπορούν να βραχυκυκλώνουν τα ξεπουλήματα και να φτάνουν στη νίκη.

Η κατάρρευση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος

Θα υποτιμηθεί η δραχμή; Λίγες μέρες πριν από τις εκλογές ο Μάνος κατηγορούσε το ΠΑΣΟΚ ότι σκοπεύει να εγκαταλείψει τη "σκληρή δραχμή" και να προχωρήσει σε υποτίμηση. Και το ΠΑΣΟΚ, αφού μοίρασε καθησυχαστικές διαβεβαιώσεις κατηγόρησε με τη σειρά του τη ΝΔ, ότι αυτή είναι που με τις "ανεύθυνες δηλώσεις της, υπονομεύει την δραχμή".

Ομως, πέρα από τις προεκλογικές διαμάχες, οι πιέσεις πάνω στη δραχμή έχουν γίνει πολύ πραγματικές το τελευταίο διάστημα. Η αιτία είναι η νομισματική κρίση που, στις αρχές Αυγούστου, χτύπησε και πάλι -αυτή τη φορά ακόμα πιο άγρια- τις χώρες της ΕΟΚ.

Τον Αύγουστο, ο Μάνος δήλωνε ότι η κρίση αυτή δεν επηρεάζει τη δραχμή, γιατί δεν είναι ακόμα ενταγμένη στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ). Ομως ακόμα και οι προεκλογικοί διαξιφισμοί δείχνουν πόσο απατηλή ήταν αυτή η αισιοδοξία.

Νομισματική ένωση

Αυτή τη φορά, τα θύματα της νομισματικής κρίσης δεν ήταν απλά κάποια από τα ευρωπαϊκά νομίσματα όπως η βρετανική λίρα ή η ιταλική λιρέττα τον περσινό Σεπτέμβρη. Ηταν ολόκληρο το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα - η καρδιά του Μάαστριχτ.

Η διεθνοποίηση των τραπεζών και των επιχειρήσεων -με τις εξαγορές και τις συγχωνεύσεις της δεκαετίας του '80- που επέβαλε την απελευθέρωση στην κίνηση των κεφαλαίων το 1990, έχει κάνει τις σταθερές ισοτιμίες επιτακτική ανάγκη για τους καπιταλιστές.

Αυτή η κυβέρνηση είναι απαραίτητη για τους τραπεζίτες και τους χρηματιστές που στροβιλίζουν τα κεφάλαιά τους στα χρηματιστήρια και τις χρηματαγορές της ΕΟΚ κυνηγώντας τις μετοχές που "υπόσχονται" μεγαλύτερη ανατίμηση ή τα ομόλογα και τις καταθέσεις με τα μεγαλύτερα επιτόκια. Η μετακίνηση από το ένα νόμισμα στο άλλο έχει γι' αυτούς και μεγάλο κόστος και μεγάλους κινδύνους.

Κι είναι εξίσου απαραίτητη για τους βιομήχανους, που έχουν θυγατρικές και υποκαταστήματα σε πολλές διαφορετικές χώρες και κινδυνεύουν κάθε φορά να δουν τα κέρδη τους να εξανεμίζονται από κάποια υποτίμηση. Τώρα είναι αναγκασμένοι να κυνηγάνε συνεχώς τα πιο σταθερά νομίσματα.

Οι τραπεζίτες, οι χρηματιστές, οι βιομήχανοι είναι οι περιβόητοι κερδοσκόποι, που οι εφημερίδες κατηγορούν για τις νομισματικές κρίσεις. Αυτοί ήταν που τον Ιούλη μετάτρεπαν μαζικά τα "επίφοβα" γαλλικά φράγκα σε "σκληρά" γερμανικά μάρκα. Ομως αυτό που για τον κάθε μεμονωμένο καπιταλιστή είναι σωτηρία, είναι για το σύστημα ολόκληρο παγίδα.

Τα ποσά που με αυτούς τους τρόπους "πετάνε" κάθε μέρα από το ένα νόμισμα στο άλλο στις παγκόσμιες χρηματαγορές -συνολικά 1 τρισεκατομμύριο δολάρια!- είναι τόσο τεράστια που μπροστά τους τα συναλλαγματικά αποθέματα ακόμα και όλων των δυνατών καπιταλισμών μαζί φαίνονται ψίχουλα. Στα τέλη Ιούλη, η Γαλλία ξόδεψε μέσα σε λίγες μέρες 59 δις δολάρια -όλο το συνάλλαγμα που είχε- για να προστατεύσει το φράγκο, χωρίς αποτέλεσμα όμως.

Ενας από τους βασικούς στόχους του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ), που "εγγυόταν" ότι τα νομίσματα της ΕΟΚ δεν θα πέφταν περισσότερο από 2.25% κάτω από ένα καθορισμένο όριο, ήταν να εμποδίζει τέτοιες κρίσεις. Τον Αύγουστο, φάνηκε η χρεωκοπία του.

ΤηΔευτέρα, χαράματα 2 Αυγούστου, λίγα μόνο λεπτά πριν ανοίξουν ξανά οι διεθνείς χρηματαγορές και ύστερα από μια ολονύκτια σύσκεψη-καυγά, πανικόβλητοι οι υπουργοί της ΕΟΚ συμφωνήσαν να διευρύνουν τα όρια από το 2,25% στο 15%. Στην πραγματικότητα αφήνουν τα νομίσματα ελεύθερα να κατρακυλάνε στις χρηματαγορές, αναγνωρίζουν την αδυναμία τους να κρατήσουν σταθερές τις ισοτιμίες. Ο ΜΣΙ, ο θεμέλιος λίθος της νομισματικής ένωσης, στην ουσία εγκαταλείπεται. "Μόνο κατ' ευφημισμόν μπορεί να ονομάζεται αυτό Ενιαίο Νομισματικό Σύστημα", είπε χαρακτηριστικά ο πρώην υπουργός Οικονομικών της Βρετανίας.

Αδιέξοδο

Οι ηγέτες της ΕΟΚ προσπάθησαν να συγκαλύψουν από την πρώτη στιγμή τις συνέπειες της κρίσης. Ο ένας μετά τον άλλον οι υπουργοί και οι πρωθυπουργοί δηλώναν ότι "παραμένουν πιστοί στο Μάαστριχτ". Ομως, οι δηλώσεις δεν μπορούν να κρύψουν την πραγματικότητα.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ ήταν μια προσπάθεια των καπιταλιστών της ΕΟΚ να ξεπεράσουν την κρίση, βάζοντας κάτω από έλεγχο τους ανταγωνισμούς τους. Τώρα, τη θέση της συνεννόησης και του ελέγχου έχουν πάρει οι καυγάδες. "Η κοινότητα μοιάζει διαιρεμένη σε πολλά στρατόπεδα" γράφει η εφημερίδα "Φαϊνάνσιαλ Τάιμς". Οι αλλεπάλληλες σύνοδοι κορυφής της ΕΟΚ μετατρέπονται σε πεδίο μάχης ανάμεσα στους "δογματικούς", τους "σκεπτικιστές", τους "πραγματιστές", τους "ριζοσπάστες" κλπ. Και κάθε φορά καταλήγουν σε νέα αδιέξοδα, καθώς κανένας δεν έχει κάποια πρόταση που να μοιάζει ότι προσφέρει κάποια διέξοδο. Το πόσο αντιφατικές είναι οι προτάσεις τους φάνηκε στην τελευταία σύσκεψη της ΕΟΚ, όπου ο ίδιος ο Ντελόρ ο πατέρας του Μάαστριχτ πρότεινε την επαναφορά περιοριστικών ελέγχων στην κίνηση των κεφαλαίων.

Αυτές οι εξελίξεις είναι που προκαλούν και τις υποτιμητικές πιέσεις για τη δραχμή. Τον Αύγουστο, η αδυναμία της δραχμής -η μόνιμη διολίσθηση- της "χάρισε" το "πλεονέκτημα" να είναι έξω από τον ΜΣΙ και να βρεθεί έτσι έξω από τη δίνη της κρίσης. Η "χαλάρωση" όμως των ορίων του ΜΣΙ, που επιτρέπει σε όλους να αφήνουν τα νομίσματά τους να πέφτουν, απειλεί την ΕΟΚ με έναν πόλεμο "ανταγωνιστικών υποτιμήσεων" και πιέζει αφόρητα και τη δραχμή. Και οι καθησυχαστικές δηλώσεις δεν πρόκειται να εξαφανίσουν τον κίνδυνο της υποτίμησης.

Οι εργάτες έχουν πληρώσει πολύ ακριβά για το "πρόγραμμα σταθεροποίησης". Τώρα, ετοιμάζονται να μας φορτώσουν και την υποτίμηση. Υποτίμηση που σημαίνει αυξήσεις στις τιμές, πληθωρισμό, πτώση στα πραγματικά μεροκάματα...

Το μόνο που έχει να προσφέρει πλέον το σύστημά τους στην εργατική τάξη είναι κάθε τόσο και έναν νέο γύρο από "θυσίες"

Σωτήρης Κοντογιάννης

Μπορεί το ΠΑΣΟΚ να είναι λύση;

Η νίκη του ΠΑΣΟΚ μοιάζει να έρχεται σε αντίθεση με τις αποτυχίες των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στην Ευρώπη. Ομως και στην Ελλάδα, όπως εξηγεί η *Μαρία Στύλλου*, η επιλογή Σοσιαλδημοκρατία ή Σοσιαλισμός παραμένει πολύ κρίσιμη.

Χιλιάδες εργάτες πήραν μέρος στις προεκλογικές συγκεντρώσεις του ΠΑΣΟΚ και ακόμα περισσότεροι το ψήφισαν στις εκλογές.

Και μόνο η προεκλογική συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στην Πάτρα, έδειχνε πολύ καθαρά τι ελπίζει η εργατική τάξη. Εκεί βρίσκονταν οι εργάτες απ' όλα τα κλειστά εργοστάσια της περιοχής με τα πανό τους και ζητούσαν να ανοίξουν αμέσως στις 11 Οκτώβρη.

Η ίδια εικόνα κυριαρχεί απ' άκρου σ' άκρο σε όλη την Ελλάδα. Οι απολυμένοι και οι άνεργοι ψηφίζουν ΠΑΣΟΚ για να ξαναβρούνε τις δουλειές τους, οι συνταξιούχοι και οι εργαζόμενοι για να πάρουν αυξήσεις και όλοι μαζί για καλύτερα νοσοκομεία, σχολεία, συγκοινωνία, περιβάλλον κλπ. Με λίγα λόγια διεκδικούν ένα πρόγραμμα για να πάρουν πίσω όλα όσα τους έκλεψε η Ν.Δ. μέσα στα τρισήμιση χρόνια.

Κι όμως είναι σίγουρο ότι το ΠΑΣΟΚ σαν κυβέρνηση όχι μόνο δεν έχει καμιά πρόθεση να ικανοποιήσει αυτά τα αιτήματα, αλλά τουναντίον θα εφαρμόσει ένα πρόγραμμα που πολύ λίγο θα διαφέρει από αυτό της Ν.Δ. Κι αυτό δεν είναι δικιά μας εκτίμηση, αλλά προκύπτει από αυτά που έχει δηλώσει προεκλογικά ο ίδιος ο Αντρέας Παπανδρέου.

Ενα "κοινωνικό συμβόλαιο" που δεν υπόσχεται τίποτα στην εργατική τάξη, πέρα από τη συμμετοχή της, μέσω της ΓΣΕΕ, στα μέτρα που πρόκειται να πάρει εναντίον της.

Ετσι παρ' όλο που το ΠΑΣΟΚ ήθελε όλη την προηγούμενη περίοδο να αποστασιοποιείται από τους υπόλοιπους ηγέτες των σοσιαλιστικών κομμάτων της Ευρώπης -τον Γκονζάλες, τον Μιτεράν, τον Κράξι- φτάνει να κάνει τα ίδια ακριβώς μ' αυτούς. Το ερώτημα που υπάρχει είναι τι θα είναι μια περίοδος με το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση και το τι θα σημαίνει αυτό για την εργατική τάξη. Θα αποφύγει το ΠΑΣΟΚ την κρίση που περνάει η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία, θα μπορέσει η εργατική τάξη να συγκρουστεί με το κόμμα που τώρα ψηφίζει; Και εάν ναι τι ρόλο μπορεί να παίξει μια οργάνωση σαν την ΟΣΕ μέσα σ' αυτή την περίοδο;

Η κρίση της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας

Οταν το 1981 ο Μιτεράν κέρδισε τις εκλογές και σχημάτισε την πρώτη σοσιαλιστική κυβέρνηση της Γαλλίας μετά από 25 τουλάχιστον χρόνια, οι εργάτες ξεχύθηκαν στους δρόμους και γιόρταζαν το γεγονός με κρασί και σαμπάνια. Οταν το Μάη του '93 ο Μπερεγκοβουά αυτοκτόνησε, πολλοί λίγοι εργάτες έχυσαν ένα δάκρυ για τον πρωθυπουργό της τελευταίας σοσιαλιστικής κυβέρνησης στη Γαλλία. Πολλοί λίγοι πίστευαν πια στον σοσιαλισμό του Μιτεράν και πολλοί περισσότεροι κατάλαβαν ότι η σφαίρα που σκότωσε τον Μπερεγκοβουά, σκότωσε μαζί και τους παλιούς δεσμούς τους μ'αυτό το κόμμα.

Ομως αυτές οι εξελίξεις δεν περιορίζονται μόνο στην Γαλλία. Στην Ιταλία, το σοσιαλιστικό κόμμα, από ανερχόμενη δύναμη τη δεκαετία του '80, αυτή τη στιγμή έχει σχεδόν διαλυθεί. Κάτω από το βάρος των σκανδάλων των τελευταίων μηνών, ο Κράξι βρίσκεται στην παρανομία, ενώ το ίδιο το κόμμα είναι τελείως "φτυσμένο" από τον κόσμο.

Ο Γκονζάλες στην Ισπανία, με το ζόρι κατάφερε να κερδίσει στις πρόσφατες εκλογές με πολύ μικρή διαφορά από το δεξιό υποψήφιο σε μια χώρα που η δεξιά σήμαινε 40 χρόνια φασισμό. Είναι κοινό μυστικό σήμερα στην Ισπανία, ότι η κυβέρνηση Γκονζάλες σήμαινε μεγαλύτερο πλούτο για τους αστούς αστών και μεγαλύτερη φτώχια για τους εργάτες. Γι' αυτό και το παρατσούκλι που χρησιμοποιούν για την κυβέρνηση είναι "σοσιαλιστές της σαμπάνιας".

Η ίδια εικόνα υπάρχει και για άλλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα. Ο ηγέτης της IG Metal, του πιο δυνατού συνδικάτου στη Γερμανία, αναγκάστηκε να παραιτηθεί γιατί έγινε γνωστό ότι χρησιμοποιούσε το πόστο του για να πλουτίσει ο ίδιος από τις συναλλαγές του με τους εργοδότες.

Τα χαρακτηριστικά για όλα τα ευρωπαϊκά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα είναι πια κοινά: σκάνδαλα, επιθέσεις στην εργατική τάξη όταν είναι στην κυβέρνηση, ή ρεαλισμός και παράλυση όταν βρίσκονται

στην αντιπολίτευση.

Μπορεί τα σκάνδαλα να μην είναι το πιο σημαντικό αλλά είναι το κοινό χαρακτηριστικό παντού. Στην πραγματικότητα εκφράζει το πόσο τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα έχουν απομακρυνθεί από την εργατική τάξη και το πόσο διατεθειμένα είναι να στηρίζουν καπιταλιστές που εμφανίζονται σαν οι σωτήρες που θα βγάλουν το σύστημα από την κρίση. Είναι το νέο αίμα, ή τα "νέα τζάκια" όπως στην οκταετία του ΠΑΣΟΚ. Και μέσα από την προσπάθεια που κάνουν για να ενισχύσουν τους απανταχού Κοσκωτάδες, προκύπτει ο "πειρασμός" να γλείψουν και αυτοί κάποιο κόκκαλο.

Η χειρότερη όμως εικόνα είναι αυτή των "σοσιαλιστικών" κυβερνήσεων που αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν το πρόγραμμα των καπιταλιστών για μεγαλύτερες θυσίες της εργατικής τάξης. Αυτό σημαίνει επίθεση στα συνδικάτα, ιδιωτικοποιήσεις, μεγαλύτερη ανεργία και μιζέρια για την εργατική τάξη.

Στο όνομα του "εθνικού συμφέροντος" σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης, ζητάνε από τους εργάτες να αναλάβουν τα βάρη και τις θυσίες της καπιταλιστικής ανάκαμψης.

Αυτό δεν σημαίνει μόνο επίθεση στην εργατική τάξη, αλλά και προσπάθεια να αποδεσμευτούν από τις παραδοσιακές τους σχέσεις με τα συνδικάτα και την οργανωμένη εργατική τάξη. Γι' αυτό για πολλά απ' αυτά τα κόμματα, το μοντέλο τους έχει γίνει ο Κλίντον και το Δημοκρατικό Κόμμα των ΗΠΑ. Ενα κόμμα που να μπορεί ελπίζει στις εργατικές ψήφους χωρίς όμως να έχει και καμιά υποχρέωση απέναντί τους.

Το πιο ενδεικτικό μιας τέτοιας στροφής είναι το τι συμβαίνει μέσα στο Εργατικό Κόμμα της Βρετανίας. Μετά την ήττα του στις εκλογές του'92, το μόνο συμπέρασμα που έβγαλε είναι ότι χρειάζεται να σπάσει όλους τους οργανωτικούς δεσμούς με τα συνδικάτα και γι' αυτό κάνει τώρα μια ολόκληρη προσπάθεια για να το πετύχει.

Ομως αυτή η στροφή δεξιά και η αποδέσμευση από την εργατική τάξη, πληρώνονται ακριβά. Οταν έρχονται οι εκλογές, δεν καταφέρνουν πια να εμπνεύσουν τους εργάτες και να αποσπάσουν την ψήφο τους. Αυτός είναι και ο λόγος γιατί στη Βρετανία το Εργατικό Κόμμα δεν καταφέρνει να κερδίσει τις εκλογές απέναντι στους Τόρυδες σε όλες τις τελευταίες εκλογικές αναμετρήσεις.

Πώς εξηγείται το κατάντημα των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων;

Η καλύτερη περιγραφή για τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, είναι αυτή που κάνει ο Λένιν το 1920 για το Εργατικό Κόμμα της Αγγλίας. Σε αντιπαράθεση με αυτούς που πίστευαν ότι ήταν το κόμμα της εργατικής τάξης, ο Λένιν υποστηρίζει ότι:

"Αυτό είναι σφάλμα... Σίγουρα τα περισσότερα μέλη του Εργατικού Κόμματος είναι εργάτες. Ομως αυτό που καθορίζει εάν ένα κόμμα είναι κόμμα των εργατών δεν εξαρτάται μόνο από το εάν έχει μέλη εργάτες, αλλά από το τι είναι η ηγεσία του και η πολιτική του τακτική. Μόνον έτσι μπορούμε να αποφασίσουμε εάν έχουμε μπροστά μας ένα κόμμα του προλεταριάτου. Κοιτάζοντας το απ' αυτή τη σκοπιά, η μόνη σωστή άποψη είναι ότι το Εργατικό Κόμμα είναι ένα πέρα για πέρα αστικό κόμμα, γιατί παρότι τα μέλη του είναι εργάτες, η ηγεσία του αποτελείται από αντιδραστικούς -το χειρότερο είδος αντιδραστικών με την έννοια ότι έχουν ευθυγραμμιστεί με το πνεύμα των αστών. Είναι μια οργάνωση της αστικής τάξης που υπάρχει για να κοροϊδεύει συστηματικά τους εργάτες".

Και παρακάτω προσπαθώντας ο Λένιν να δώσει ένα χαρακτηρισμό γι' αυτό το κόμμα το ονομάζει **"αστικό εργατικό κόμμα"**, με την έννοια ότι από την μια στηρίζει τους καπιταλιστές, ενώ από την άλλη συγκεντρώνει τις προσδοκίες και τις ελπίδες των εργατών.

Ομως πώς μπορούν και πετυχαίνουν κάτι τέτοιο; Πώς μπορούν και μεγαλώνουν αυτά τα κόμματα; Στηρίζονται απλά στην μπλόφα; Πώς γίνεται οι εργάτες να πιστεύουν σ' αυτά;

Οι δυνατότητές τους να πείθουν τους

εργάτες εξαρτώνται από την κατάσταση που βρίσκεται ο καπιταλισμός. Σε εποχές άνθησης του καπιταλισμού μπορούν να πείθουν ότι για μια καλύτερη ζωή αρκούν μερικές αλλαγές στο σύστημα και όχι η ανατροπή του. Μπορούν όμως να πείθουν γι' αυτό μόνο σε περιόδους που αυτές οι υποσχέσεις μοιάζουν ρεαλιστικές, σε περιόδους δηλαδή που ο καπιταλισμός βρίσκεται σε άνθηση και όχι σε οικονομική κρίση. Τότε που όλοι έχουν δουλειά, που τα συνδικάτα μπορούν και κερδίζουν αυξήσεις, που οι κυβερνήσεις, με φόρους των εργαζομένων, χρηματοδοτούν τις δαπάνες για το κράτος πρόνοιας.

Σε τέτοιες περιόδους μοιάζει ρεαλιστική η στρατηγική αυτών των κομμάτων που υποστηρίζει ότι η μεγαλύτερη κοινοβουλευτική εκπροσώπησή τους συμβαδίζει με περισσότερες κατακτήσεις.

Δεν είναι τυχαίο ότι τα περισσότερα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα μαζικοποιήθηκαν μέσα στις ευρωπαϊκές μητροπόλεις στην περίοδο του ιμπεριαλισμού στις αρχές του αιώνα. Τότε που υπήρχε η δυνατότητα στους ιμπεριαλιστές να "τρώνε με χρυσά κουτάλια" από την εκμετάλλευση των αποικιών και έτσι να ρίχνουν και κανένα ψίχουλο στους εργάτες τους.

Η δυνατότητα των σοσιαλδημοκρατών να παίζουν το ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στα αφεντικά και τους εργάτες για να εξασφαλίσουν τα ψίχουλα πήγαινε χέρι-χέρι με την υποστήριξη του εθνικισμού, της αποικιοκρατίας και του πολέμου. Ετσι έφτασαν τα κόμματα της Β' Διεθνούς και το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα που πρωτοστάτησε σ' αυτή τη στροφή να βρίσκονται μέσα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο με το μέρος της δικής τους αστικής τάξης. Ετσι έφτασε το κόμμα που είχε σαν ιδρυτικό του μέλος τον Ενγκελς να συνεργήσει 30 χρόνια μετά στη δολοφονία της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λήμπνεχτ.

Η ίδια εικόνα υπάρχει ξανά στην Ευρώπη για μια ολόκληρη 20ετία, μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πόλεμου. Ο καπιταλισμός ξαναγνωρίζει μια περίοδο οικονομικής άνθησης και σταθερότητας που ενισχύει τα ρεφορμιστικά κόμματα και τις ρεφορμιστικές αυταπάτες. Τώρα πια κανένα απ' αυτά τα κόμματα δεν μιλάει για επανάσταση, το μόνο που ζητάνε είναι ψήφους και μόνο ψήφους για να μπούνε στη Βουλή και να εφαρμόσουν το πρόγραμμά τους.

Η δύναμη τους είναι τέτοια σ' αυτή την περίοδο, ώστε σε πολλές χώρες μπορούν και υπάρχουν όχι ένα, αλλά δυο ρεφορμιστικά κόμματα. Ενα σοσιαλδημοκρατικό και ένα κομμουνιστικό. Τα ΚΚ της Δύσης μετά τη σταλινική αντεπανάσταση στη Ρωσία το '30, μετατρέπονται κι αυτά σε κόμματα του κοινοβουλευτικού δρόμου.

Στην Ελλάδα, μέχρι το 1967 ο φορέας των ρεφορμιστικών ιδεών ήταν το ΚΚΕ. Το ΠΑΣΟΚ δυνάμωσε το 1974 μετά την πτώση της χούντας σαν αποτέλεσμα βασικά δύο παραγόντων: από τη μια της κρίσης του ΚΚΕ και από την άλλη της εμφάνισης μιας νέας μαχητικής εργατικής τάξης που δυσκολευόταν να κερδίσει το ΚΚΕ.

Επειδή η δύναμη αυτών των κομμάτων στηρίζεται στη δυνατότητα να προσφέρουν μεταρρυθμίσεις εξαρτάται άμεσα -όχι μόνο θετικά αλλά και αρνητικά- από την κατάσταση του ίδιου του καπιταλισμού. Σε περιόδους οικονομικής κρίσης σαν τη σημερινή αυτή τους η δυνατότητα περιορίζεται και οι διαφορές ανάμεσα στα ρεφορμιστικά και στα δεξιά κόμματα γίνονται δυσδιάκριτες. Αυτό είναι ιδιαίτερα φανερό εκεί που οι σοσιαλδημοκράτες βρίσκονται στην κυβέρνηση και παίρνουν μέτρα θατσερικού τύπου.

Αλλά και όπου βρίσκονται στην αντιπολίτευση, όπως μέχρι πριν λίγες μέρες το ΠΑΣΟΚ, είναι τελείως παραλυμένα. Δεν έχουν πια τα κότσια να προβάλουν ούτε καν ένα μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα όπως παλιότερα. Είναι μεταρρυθμιστικά κόμματα χωρίς μεταρρυθμίσεις.

Οι αντιδράσεις

Αυτός είναι ο λόγος που οι ευρωπαϊκές σοσιαλδημοκρατίες έχουν μπει σε μια παρατεταμένη κρίση, μη μπορώντας πια να ελέγξουν την εργατική τους βάση. Αυτό δεν είναι σημερινό φαινόμενο, αλλά όλης της τελευταίας δεκαετίας που απλά τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί γιατί και η οικονομική κρίση έχει χειροτερέψει.

Η αντίστοιχη εμπειρία υπάρχει και στην Ελλάδα, με το τι έγινε στο ΠΑΣΟΚ το 1985, όταν ο Σημίτης τόλμησε να κατεβάσει σταθεροποιητικό πρόγραμμα αντίστοιχο αυτού της Ν.Δ. Οι αντιδράσεις δεν περιορίστηκαν μόνο σε κινητοποιήσεις και απεργίες ενάντια στα μέτρα, αλλά προκάλεσαν τη διάσπαση της ίδιας της ΠΑΣΚΕ. Ενα μεγάλο κομμάτι της εργατικής παράταξης του ΠΑΣΟΚ έφυγε από το κόμμα και έφτιαξε δική του πολιτική οργάνωση, τη ΣΣΕΚ (Σοσιαλιστική Συνδικαλιστική Εργατική Κίνηση).

Μπορεί πολλοί απ' αυτούς που έφυγαν τότε να έχουν ξαναγυρίσει στο ΠΑΣΟΚ, όχι γιατί μετάνοιωσαν, αλλά γιατί δεν υπήρχε τίποτα από τ' αριστερά του που να μπορέσει να τους κρατήσει. Το ΚΚΕ προσπάθησε για λίγο να παίξει αυτό το ρόλο αλλά πολύ γρήγορα τους απογοήτευσε.

Σύμφωνα με μια έρευνα που δημοσιεύτηκε τελευταία στην Καθημερινή για το τι ψηφίζουν οι εργάτες στα συνδικάτα την τελευταία δεκαετία η εικόνα είναι η εξής:

Βιομηχανικοί εργάτες: Το 1985 (πριν από το σταθεροποιητικό πρόγραμμα Σημίτη) η ΠΑΣΚΕ παίρνει το 62% των ψήφων και το ΚΚΕ το 27%. Το 1989 οι ψήφοι της ΠΑΣΚΕ πέφτουν στο 43,9% και του ΚΚΕ αυξάνονται στο 33,6%. Το 1992, η ΠΑΣΚΕ ξαναποκτάει την παλιά της δύναμη 57,3% ενώ το ΚΚΕ μαζί με τον ΣΥΝ παίρνει μόλις το 15,6%.

Και η ίδια εικόνα υπάρχει και για τις συνδικαλιστικές εκλογές στις ΔΕΚΟ και στους δημόσιους υπάλληλους που ανήκουν στην ΑΔΕΔΥ.

Η εικόνα που βγαίνει είναι ενιαία. Το ΠΑΣΟΚ το '85 μπαίνει σε κρίση, με συνέπεια ολόκληρα εργατικά κομμάτια να αποδεσμεύονται απ' αυτό και να μετακινούνται προς το ΚΚΕ και τη ΣΣΕΚ αλλά πολύ γρήγορα απογοητεύονται. Η κρίση δεν περιορίζεται στο ΠΑΣΟΚ αγκαλιάζει και τη σταλινική αριστερά.

Αυτή τη φορά η κρίση του ΠΑΣΟΚ θα είναι πιο μεγάλη και πιο γρήγορη γιατί η κρίση του ελληνικού καπιταλισμού είναι πολύ χειρότερη από το '85. Το ίδιο το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν υπόσχεται τίποτα απ' όσα έκανε το '81, αλλά τουναντίον δηλώνει πολύ ανοιχτά ότι θα χρειαστεί άμεσα ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα που "ελπίζει" να κρατήσει για όλη την τετραετία.

Ενώ το 1981 υποσχόταν μια "αγορά με ανθρώπινο πρόσωπο" -έναν καπιταλισμό δηλαδή που θα έπαιρνε υπόψη του και τις ανάγκες των εργατών, με εθνικοποιήσεις των προβληματικών, καθιέρωση της ΑΤΑ και του ΕΣΥ, τώρα όχι μόνο δεν υπόσχεται τίποτα απ' όλα αυτά αλλά τουναντίον καθησυχάζει τον ΣΕΒ ότι έχει "ωριμάσει" και δεν πρόκειται να επαναλάβει τα "παιδικά του λάθη".

Από την άλλη πλευρά, το εργατικό κίνημα έχει σήμερα λιγότερες αυταπάτες και μικρότερη υπομονή απέναντι στην νέα κυβέρνηση. Οχι μόνο η εμπειρία της οκταετίας αλλά και η ανύπαρκτη αντιπολίτευση τα τρισήμιση χρόνια της ΝΔ, είναι αρκετά νωπά. Γι' αυτό και η αντιμετώπιση των μαχητικών εργατών πριν από τις εκλογές ήταν: "Ας κερδίσει το ΠΑΣΟΚ τις εκλογές και την επόμενη μέρα θα μας βρεί μπροστά του".

Υπάρχει όμως κι ένας επιπλέον λόγος

ΠΑΣΟΚ που τώρα πια έχουν στρίψει δεξιά. Ετσι, το κενό που θα δημιουργηθεί όταν το ΠΑΣΟΚ σαν κυβέρνηση μπει σε κρίση, όχι απλά θα είναι μεγαλύτερο απ' ό,τι έχουμε γνωρίσει μέχρι τώρα, αλλά και η κάλυψή του δεν θα έχει αυτόματες ή εύκολες λύσεις.

Εσωτερικά δεν υπάρχει μια αριστερή πτέρυγα που να συγκρατήσει τη δυσαρέσκεια ή που να διασπαστεί συγκροτημένα και να φτιάξει μια αριστερή οργάνωση όπως παλιότερα η ΣΣΕΚ.

Ούτε όμως τώρα πια το ΚΚΕ και ο ΣΥΝ μπορούν να παίξουν αυτό το ρόλο. Τα αποτελέσματα των εκλογών ήταν μια προσγείωση στη σκληρή πραγματικότητα της κρίσης αυτών των κομμάτων. Στο Συνασπισμό έχουν ήδη αρχίσει οι παραιτήσεις στελεχών και υπάρχει το ερωτηματικό εάν θα καταφέρει να επιβιώσει σαν σχήμα, ενώ η συρρίκνωση του ΚΚΕ δεν το μετατρέπει ούτε καν σε αξιόπιστη αριστερή αντιπολίτευση.

Εργατική πρωτοπορία

Νο 44
Μάρτης 82
20 δρχ.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

5 μηνες με τη νεα κυβερνηση "ολων των Ελληνων"

Η υφεση της αλλαγης σελ. 2
Η αλλαγη στη ΓΣΕΕ σελ. 4-5
Οι οικονομικες "δεσμες" σελ. 6-7
Ανοιγει το θεμα στρατος σελ. 10-11
Πανεπιστημιο: ενα ακομα "πλαισιο" σελ. 8
ΜΑΤ και ΜΕΑ με την αλλαγη σελ. 9

Το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας της ΟΣΕ λίγους μήνες μετά την πρώτη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ

γιατί η νέα κυβέρνηση έχει τώρα πια μεγαλύτερες δυσκολίες να ελέγξει και να συγκρατήσει τις εργατικές αντιδράσεις. Μπορεί το ΠΑΣΟΚ να περηφανευόταν ότι είναι το κόμμα του "τρίτου δρόμου" και ότι δεν ταυτιζόταν με τα σταλινικά καθεστώτα, όμως η κατάρρευσή τους έχει αφήσει ανεξίτηλα τα σημάδια κι επάνω του. Το ΠΑΣΟΚ από την κατάρρευση δεν βγήκε πιο δυναμωμένο αλλά με περισσότερα προβλήματα: από το πώς να καλύψει ιδεολογικά τα μέλη του (η ευρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία δεν είναι και σπουδαία πηγή έμπνευσης) μέχρι του πώς να διατηρήσει τους οργανωτικούς του δεσμούς με την εργατική τάξη.

Παλιότερα μπορούσε και εξασφάλιζε μια τέτοια δυνατότητα μέσα από τη συνεργασία του με το ΚΚΕ, τώρα όμως η κρίση του ΚΚΕ του έχει στερήσει αυτή τη δυνατότητα.

Ακόμα και η προοπτική μιας αριστερής πτέρυγας που να συσπειρώνει τις αριστερές ανησυχίες και να τις κρατάει μέσα στο κόμμα είναι δύσκολο να υπάρξει. Η κατάρρευση του σταλινισμού απογοήτευσε πολλά παλιά αριστερά στελέχη του ΠΑΣΟΚ που τώρα πια έχουν στρίψει δεξιά.

Το κενό στ' αριστερά

Γι' αυτό και η αποδέσμευση από το ΠΑΣΟΚ την επόμενη περίοδο, δεν θα οδηγεί αυτόματα τους εργάτες προς τις υπάρχουσες αριστερές οργανώσεις, ή και προς τ' αριστερά. Δεν είναι τυχαίο ότι σε άλλες χώρες, όπως στη Γαλλία, από την κρίση του κόμματος του Μιτεράν περισσότερο κερδισμένος βγήκε ο Λεπέν παρά το ΚΚΓ.

Σε τέτοιες περιόδους μεγάλης κρίσης όπως η σημερινή μπορούν και συμβαίνουν δυο πράγματα ταυτόχρονα. Από την μια, ο θυμός των εργατών απέναντι στους σοσιαλδημοκράτες που τους ξεπουλάνε κι από την άλλη αναζήτηση για απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα: "Ποιός φταίει για την κρίση;" και "ποιά μπορεί να είναι η διέξοδος;".

Το ποιός έρχεται να καλύψει αυτό το κενό, να οργανώσει τον θυμό και να δώσει τις απαντήσεις πάνω στα καυτά ερωτήματα, είναι που καθορίζει και προς τα πού εκφράζονται οι εργάτες που σπάνε από τη σοσιαλδημοκρατία, προς τα δεξιά ή προς τα αριστερά. Απ' αυτή την κρίση ελπίζει να μεγαλώσει ο Σαμαράς, απ' αυτήν ελπίζουν να φάνε και τα φασιστοειδή τρωκτικά μέσα ή έξω από τη ΝΔ.

Σ' αυτές τις συνθήκες αυτά τα φασιστοειδή προσπαθούν να βρούνε εύκολους στόχους, που να διοχετεύσουν το θυμό. Το 1930 οι φασίστες έριχναν τις ευθύνες για την ανεργία στους Εβραίους, σήμερα στους Μαύρους, τους Τούρκους, τους Αλβανούς.

Το αυγό του φιδιού γεννιέται μέσα στον καπιταλισμό αλλά μπορεί και βγάζει φιδάκια μέσα στην κρίση της σοσιαλδημοκρατίας, εάν το κενό που δημιουργείται από την κρίση δεν το καλύψουν οι σοσιαλιστικές ιδέες. Το παράδειγμα του Λεπέν στη Γαλλία δεν είναι μοναδικό. Η ίδια εμπειρία υπάρχει και στην κρίση του '30 όπου οι φασιστικές οργανώσεις μεγάλωσαν εκεί που οι σοσιαλιστές δεν φρόντισαν ή δεν μπόρεσαν να καλύψουν το κενό έγκαιρα.

Για να υπάρχουν νικηφόροι εργατικοί αγώνες στο επόμενο διάστημα, για να ξεπερνάνε τα διλήμματα που το ίδιο το ΠΑΣΟΚ θα βάζει στους εργάτες, χρειάζεται η παρουσία σοσιαλιστών σε όλους τους εργατικούς χώρους.

Σοσιαλιστές που να μπορούν στο δίλημμα "εάν πέσει το ΠΑΣΟΚ θα ανέβει η ΝΔ" να προβάλουν τη σοσιαλιστική προοπτική. Να εξηγούν ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ούτε η καλύτερη ούτε η τελευταία λύση για την εργατική τάξη. Οτι υπάρχει μια άλλη κοινωνία, αυτή που στηρίζεται στον σοσιαλιστικό προγραμματισμό και όχι στην αναρχία της αγοράς και που μόνο οι εργάτες μπορούν να την κτίσουν. Αμεσα οι ίδιοι και όχι μέσα από τους κοινοβουλευτικούς "αστέρες" που λένε ότι είναι με το μέρος τους και μετά τους ξεπουλάνε.

Η συσπείρωση όλων αυτών των σοσιαλιστών σε μια ενιαία οργάνωση, είναι μια αναγκαιότητα που μπαίνει άμεσα και γι' αυτό παλεύουμε.

Τώρα πια η αναγκαιότητα μιας τέτοιας οργάνωσης δεν είναι εσωτερική υπόθεση ενός στενού κύκλου επαναστατών, είναι ιστορικό καθήκον. Ποτέ άλλοτε δεν ήταν τόσο πραγματική η διαπίστωση που έκανε ο Τρότσκι το '30 όταν έλεγε ότι η ***"κρίση της κοινωνίας σήμερα είναι κρίση επαναστατικής ηγεσίας"***.

Η αγορά χρειάζεται τα τανκς

Η Μόσχα στις αρχές Οκτώβρη μπήκε -για λίγο;- στον αστερισμό του Σεράγεβο. Ο *Πέτρος Τσάγκαρης* εξηγεί ποιές ήταν οι πραγματικές δυνάμεις που αντιπαρατέθηκαν σε αυτή τη σύγκρουση και υποδεικνύει τη δύναμη που μπορεί να σταματήσει μια για πάντα τη φρίκη της σφαγής και της φτώχιας.

Την ώρα που δακτυλογραφούνταν αυτές οι γραμμές, η πολιτική κρίση στη Ρωσία κορυφωνόταν για πολλοστή φορά μετά το πραξικόπημα του '91. Ηδη τα μέσα ενημέρωσης μιλούσαν για 500 νεκρούς, καθώς οι στρατιωτικές δυνάμεις που υποστηρίζαν τον Γέλτσιν φαίνονταν να βγαίνουν νικήτριες μετά από ένα λουτρό αίματος.

Η κρίση ξεκίνησε στις 21 Σεπτέμβρη του '93 όταν ο Γέλτσιν διέλυσε το Ανώτατο Σοβιέτ και το κοινοβούλιο και ανακοίνωσε τη διεξαγωγή εκλογών για ένα καινούργιο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο τον Δεκέμβρη. Ο Χασμπουλάτοφ και η πλειοψηφία του κοινοβούλιου κατάγγειλαν το συνταγματικό πραξικόπημα του προέδρου, οχυρώθηκαν στον Λευκό Οίκο και έχρισαν τον Ρουντσκόι πρόεδρο, καθαιρώντας ταυτόχρονα τον Γέλτσιν. Ετσι ο εμφύλιος μπήκε στην ημερήσια διάταξη.

Σε αντίθεση με όλες τις αναλύσεις που στην πολιτική και στρατιωτική αντιπαράθεση μεταξύ του κοινοβούλιου και του Γέλτσιν προσπαθούν να αναζητήσουν ένα δημοκρατικό και ένα αντιδημοκρατικό στρατόπεδο, αυτό το άρθρο προσπαθεί να εξηγήσει τις εξελίξεις βάζοντας στο επίκεντρο την κρίση του συστήματος, τα οικονομικά και πολιτικά αδιέξοδα της ρωσικής άρχουσας τάξης.

ΤΑ ΑΔΙΕΞΟΔΑ ΤΗΣ ΑΡΧΟΥΣΑΣ ΤΑΞΗΣ

Και ο Γέλτσιν και ο Χασμπουλάτοφ και ο Ρουντσκόι, οι πρωταγωνιστές της σημερινής σύγκρουσης, ήταν σύμμαχοι και συνεργάτες στην προηγούμενη αντίστοιχη κρίση το καλοκαίρι του '91. Ταυτόχρονα τότε εκατομμύρια εργάτες έδιναν και αυτοί την υποστήριξή τους στο Γέλτσιν απέναντι στην προοπτική των τανκς, στην προοπτική να χάσουν τα στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα που είχαν κατακτήσει με τους αγώνες τους. Το ίδιο και οι διάφορες εθνότητες των οποίων η πρόσφατα αποκτημένη αυτοδιάθεση διακυβεύονταν.

Ομως μέσα σε δύο χρόνια όλα αυτά τινάχτηκαν στον αέρα. Ο Γέλτσιν καταπάτησε τις υποσχέσεις του, χτύπησε τη δημοκρατία και το βιοτικό επίπεδο, κατέφυγε στο σοβινισμό. Κι όλα αυτά χωρίς να κατορθώσει να βελτιώσει στο παραμικρό τη λειτουργία του συστήματος, χωρίς δηλαδή να μπορέσει να προσφέρει διέξοδο στην ίδια την άρχουσα τάξη.

Με πρωθυπουργό τον εκλεκτό του, τον Γκάιντάρ, ο Γέλτσιν προχώρησε το Γενάρη του 1992 στη λεγόμενη "θεραπεία σοκ" με στόχο τη στροφή στην αγορά και με πρώτο μέτρο την απελευθέρωση των τιμών στα περισσότερα καταναλωτικά αγαθά και στον ορυκτό πλούτο. Μέτρο που το μόνο που πέτυχε ήταν να εκτινάξει τον πληθωρισμό στο 2.200% στο τέλος του 1992 και να τον κάνει σήμερα να τρέχει με 1% τη μέρα.

Η ίδια η παραγωγή έπεσε κατά 20%, ποσοστό εξαιρετικά υψηλό αν λάβουμε υπόψη μας την πτώση που υπήρχε και κατά την περίοδο Γκορμπατσόφ. Η κερδοσκοπία απογειώθηκε επίσης μαζί με τη διαφθορά που έχει ξεφύγει από κάθε έλεγχο. Τα ίδια τα παλιά αφεντικά χρησιμοποιούν το χάος για να αρπάξουν τα καλύτερα φιλέτα. Ολόκληρα πλοία και τρένα γεμάτα εμπορεύματα έχουν εξαφανιστεί, ενώ πέρυσι διοχετεύτηκαν παράνομα σε τραπεζικούς λογαριασμούς του εξωτερικού περί τα 12 δισ. δολάρια. Οι διευθυντές πουλάνε τα πιο κερδοφόρα τμήματα των εταιριών τους στον ίδιο τους τον εαυτό.

Το επίπεδο ζωής των εργατών/τριών χτυπήθηκε σκληρά από αυτή την πολιτική: μέσα στο 1992 ο τιμάριθμος 26πλασιάστηκε, την ώρα που οι μισθοί ανέβηκαν μόνο 13 φορές. Υπήρξε δηλαδή μείωση των πραγματικών μισθών κατά 50% μέσα σε μια μόνο χρονιά. Οι κοινωνικές δαπάνες περικόπηκαν επίσης. Το ένα τρίτο του πληθυσμού έχει εισόδημα πολύ χαμηλότερο από τον επίσημο κατώτατο μισθό επιβίωσης, έναν μισθό που είναι υπολογισμένος μάλιστα στη βάση μιας δίαιτας που αποτελείται από ψωμί και πατάτες μόνον.

Η απόπειρα του Γέλτσιν για εφαρμογή του "λαϊκού καπιταλισμού" κατέληξε επίσης σε φιάσκο. Εξέδωσε για κάθε μέλος του πληθυσμού ένα κουπόνι που έδινε το δικαίωμα απόκτησης μετοχών των ιδιωτικοποιούμενων επιχειρήσεων. Σήμερα τα κουπόνια αυτά αξίζουν όσο δύο κιλά λουκάνικα. Στην Πετρούπολη μάλιστα έγιναν μεγάλες διαδηλώσεις όταν ο κόσμος κατάλαβε την κοροϊδία.

Αν τέτοιες ήταν οι συνέπειες των μεταρρυθμίσεων που έκανε, υπάρχουν κάποιες άλλες που ακόμη δεν έχει τολμήσει να κάνει ακριβώς λόγω του ότι οι συνέπειες θα ήταν ακόμη χειρότερες.

Γιατί το κόστος θα ήταν τεράστιο αν άφηναν τη οικονομία εκτεθειμένη στους "νόμους της αγοράς". Πάρα πολλές επιχειρήσεις -στην πραγματικότητα ολόκληροι κλάδοι της παραγωγής- αποτελούνται από μονοπώλια, από μια ή δύο το πολύ επιχειρήσεις, που το κλείσιμό τους θα σήμαινε την κατάρρευση χιλιάδων άλλων επιχειρήσεων σε άλλους κλάδους, οι οποίες προμηθεύουν και προμηθεύονται από τα εν λόγω μονοπώλια. Αυτό σημαίνει ότι παρ' όλες τις ιδιωτικοποιήσεις το ενενήντα τοις εκατό της οικονομίας είναι ακόμη κάτω από κρατικό έλεγχο μιας κυβέρνησης που είναι θιασώτης των ιδιωτικοποιήσεων.

Και φυσικά υπάρχει πάντα και το πολιτικό κόστος. Γιατί τα χτυπήματα ενάντια στην εργατική τάξη έχουν ως φυσικό όριο το σημείο εκείνο όπου μπορούν να πυροδοτηθούν ανεξέλεγχτες αντιδράσεις από την πλευρά της, όπως έχει δείξει η πρόσφατη ιστορία της κατάρρευσης όλων των καθεστώτων στην Α. Ευρώπη.

Οι αποτυχίες στην οικονομία σήμαναν την στροφή της κυβέρνησης προς τον εθνικισμό, ενώ ταυτόχρονα οι προσπάθειες για ιμπεριαλιστικό έλεγχο σε ολόκληρη την περιοχή της πρώην σταλινικής αυτοκρατορίας εντάθηκαν. Λίγους μόνο μήνες μετά την εγκαθίδρυση του Γέλτσιν στην εξουσία τα ρώσικα τανκς προσπάθησαν να καταστείλουν το κίνημα αυτοδιάθεσης των Τσετσένων. Τον Ιούλιο του '92 ρωσικά στρατεύματα κατέλαβαν τμήματα της Μολδαβίας και της Γεωργίας και λίγο αργότερα εισέβαλαν στην Ιγκουσετία. Η ρωσική κυβέρνηση υποστήριξε ενεργά το αντιδραστικό καθεστώς του Ουζμπεκιστάν και έστειλε στρατεύματα στο Τατζικιστάν για να καταστείλει την ισλαμική αντιπολίτευση, φέρνοντας στο νου την εισβολή του Μπρέζνιεφ στο Αφγανιστάν. Στα τέλη Σεπτέμβρη ήταν πια καθαρό ότι η ρωσική κυβέρνηση ήταν πίσω από τη σφαγή Γεωργιανών και Αμπχαζίων ακολουθώντας με τη μεγαλύτερη συνέπεια την τακτική του "διαίρει και βασίλευε".

Αυτά βέβαια δεν σημαίνουν ότι οι διαλυτικές τάσεις στην Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών έχουν σταματήσει. Αντίθετα μάλιστα. Η αντιπαράθεση με την άρχουσα τάξης της Ουκρανίας συνεχίζεται και πολλές δημοκρατίες θέλουν να αποσπαστούν εντελώς. Ακόμη και σχεδόν καθαρά ρωσικές πόλεις και περιοχές θέλουν να ανεξαρτητοποιηθούν: το Σμολένσκ, το Βλαδιβοστόκ, η Βολογκντά έχουν ανακηρύξει την ανεξαρτησία τους και η ίδια η Πετρούπολη απειλεί να αποσχιστεί.

ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΕΣ

Ακριβώς όλα αυτά τα προβλήματα βρίσκονται στη ρίζα της αντιπαράθεσης που άρχισε να οξύνεται από τον περασμένο Δεκέμβριο στο εσωτερικό της άρχουσας τάξης και να μετατρέπει τους χθεσινούς φίλους σε σημερινούς εχθρούς. Είναι μια κρίση που δεν έρχεται από το πουθενά, αλλά ξεκίνησε μέσα από τον παλιό τρόπο διαχείρισης, μέσα από τα αδιέξοδα του κρατικοκαπιταλιστικού μοντέλου συσσώρευσης των προηγούμενων δεκαετιών. Κι αυτοί που ανταγωνίζονται σήμερα για την εξουσία είναι βγαλμένοι απο τα σπλάχνα της ίδιας άρχουσας τάξης που κυριαρχούσε και πριν.

Το γεγονός ότι δεν πρόκειται για σύγκρουση μεταξύ κάποιων υποτιθέμενων δημοκρατών και αντιδημοκρατών, αλλά για διάσπαση της άρχουσας τάξης, ζωγραφίστηκε πολύ χαρακτηριστικά μέσα από τη στράτευση των ανώτατων στελεχών της: το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ρωσίας και οι ηγεσίες των περισσότερων δημοκρατιών τάχθηκαν με το κοινοβούλιο, ενώ η στρατιωτική ηγεσία και η Κεντρική Τράπεζα τάχθηκαν με τον Γέλτσιν.

Γι' αυτό είναι μύθος αυτό που προπαγανδίζεται από τη δεξιά - ότι ο Γέλτσιν δηλαδή αποτελεί το δημοκρατικό στρατόπεδο. Καταρχήν ο ίδιος προέρχεται από τον παλιό σταλινικό καταπιεστικό μηχανισμό, αφού ήταν για χρόνια γραμματέας της κομματικής οργάνωσης του ΚΚΣΕ στο Σβερντλόφσκ, της σημαντικότερης βιομηχανικής πόλης της ΕΣΣΔ. Αλλά και το περιβάλλον του δεν πάει πίσω. Ο Γέλτσιν κατάφερε να βγει νικητής σε αυτόν το γύρο της αντιπαράθεσης χάρη στην υποστήριξη του στρατηγού Γκρατσόφ, του σημερινού αρχηγού των ένοπλων δυνάμεων, που όμως τον Αύγουστο του '91 είχε υποστηρίξει το αποτυχημένο πραξικόπημα. Στηρίχτηκε επίσης στη μεραρχία Τζερζίνσκι, τις ειδικές δηλαδή δυνάμεις του διαβόητου από τα "σοβιετικά" χρόνια Υπουργείου Εσωτερικών. Το καλοκαίρι έδωσε γερές αυξήσεις σε όλους τους στρατιωτικούς και διόρισε υπουργό ασφαλείας τον Νικολάι Γκολούσκο, μια παλιά καραβάνα της Κα-Γκε-Μπε. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο δημοψήφισμα του Απρίλη ο Γέλτσιν είχε την υποστήριξη του Ζιρινόφσκι και του Βασίλιεφ, των γνωστών φασιστών που δέχτηκαν με την πιο μεγάλη ικανοποίηση τις απειλές του Γέλτσιν να διαλύσει το κοινοβούλιο και να εγκαθιδρύσει μια συγκεντροποιημένη "προεδρική εξουσία".

Μετά τη σφαγή της 4ης Οκτωβρίου προχώρησε στην εγκαθίδρυση στρατιωτικού νόμου ουσιαστικά, στην λογοκρισία των εφημερίδων, στο αδιάκριτο χτύπημα κάθε είδους αντιπολιτευτικής

φωνής και στη -σταλινικού τύπου- απαγόρευση της ελεύθερης μετακίνησης των πολιτών.

Υπάρχει όμως και ένας δεύτερος μύθος -σε πολλά κομμάτια της αριστεράς- που εξακολουθεί να βλέπει τον Γέλτσιν σαν συνεχιστή των "προδοσιών" του Γκορμπατσόφ, σαν αυτόν που ολοκλήρωσε τη διάλυση της "σοσιαλιστικής" πατρίδας, σαν μαριονέτα των παγκόσμιων ιμπεριαλιστικών μηχανισμών. Αυτή η αντιμετώπιση φτάνει έτσι συχνά να βλέπει με συμπάθεια την άλλη πλευρά, τον Χασμπουλάτοφ και τον Ρουντσκόι. Οι δυο τους εμφανίζονται σαν αμύντορες της δημοκρατίας μπροστά στο Γέλτσιν.

Ομως και το παρελθόν και το παρόν τους δεν μας επιτρέπουν να τους συνδέουμε με τη δημοκρατία. Ο ίδιος ο Ρουντσκόι είχε "ένδοξη" δράση στην ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Αφγανιστάν. Στις εκλογές του '90 κατέβηκε στην εκλογική του περιφέρεια επικεφαλής ενός συνασπισμού πρώην σταλινικών τσαρικών και ανοικτών φασιστών της οργάνωσης Παμιάτ και τα συνθήματα που προπαγανδίζονταν από αυτόν το συνδυασμό στρέφονταν ενάντια στους "διανοούμενους και την αναρχία".

Και ο Χασμπουλάτοφ δεν είναι άσχετος με τους φασίστες. Μερικές μέρες πριν από τη σύγκρουση μιλούσε σε συγκέντρωση της "καφε-κόκκινης συμμαχίας" των φασιστών, των ακροδεξιών και των σταλινικών: το πλήθος από κάτω φώναζε σοβινιστικά και αντισημητικά συνθήματα.

Στην πραγματικότητα στο μόνο που διαφωνούν με τον Γέλτσιν και ο Ρουντσκόι και ο Χασμπουλάτοφ και τα άλλα αφεντικά που εκπροσωπούν (το κοινοβούλιο αποτελιόταν σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό από διευθυντές μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων) είναι ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων. Γιατί κατά τα άλλα υποστηρίζουν και αυτοί τη στροφή στην αγορά και ήταν πάντα έτοιμοι να θυσιάσουν τη δημοκρατία και κάθε εργατική κατάκτηση αν αυτή η στροφή γινόταν κάτω από τους όρους τους. Εξάλλου φρόντισαν να δείξουν τις συμπάθειες τους όταν στην αντιπαράθεση με τον Γέλτσιν λίγο πριν τη σφαγή, όρισαν υπουργό Αμύνης τον στρατηγό Αχάλοφ. Ο Αχάλοφ ήταν αυτός που παλιότερα είχε οργανώσει τις εισβολές στο Μπακού και στο Βίλνιους κατ' εντολή του Γκορμπατσόφ, ενώ το '91 ο ίδιος ήταν στο πλευρό των πραξικοπηματιών. Για να συμπληρωθεί η εικόνα ο Ρουντσκόι διόρισε υφυπουργό του Αχάλοφ, τον Μακάσοφ που είναι ηγετικό στέλεχος των φασιστών και που σύμφωνα με τις περισσότερες δημοσιογραφικές πηγές οργάνωσε την επίθεση των παραστρατιωτικών ενάντια στο κτίριο της τηλεόρασης. Γι' αυτό είναι τραγική αλλά και γελοία ταυτόχρονα η εικόνα του τρομοκρατημένου Χασμπουλάτοφ που δήλωνε λίγο πριν την παράδοσή του ότι αυτός δεν είδε, δεν άκουσε, ήξερε τίποτε.

Και φυσικά η συνριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού δεν θεωρεί τον Ρουτσκόι και τον Χασμπουλάτοφ καθόλου δημοκράτες. Δεν είναι τυχαίο που στο μόνο μέρος που αισθάνονταν ασφαλείς σε ολόκληρη τη Μόσχα -προκειμένου να παραδοθούν- ήταν σε κάποια δυτική πρεσβεία.

Εχουν επίσης λάθος όσοι απο την αριστερά εμφανίζουν τον Γέλτσιν να έχει μετατρέψει τη Ρωσία σε ένα δυτικό προτεκτοράτο. Γιατί δεν είναι μόνο οι παραπάνω ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις οι οποίες αποδεικνύουν την επιθετικότητα μιας καπιταλιστικής τάξης που δρα για το δικό της συμφέρον και μόνον. Είναι και η εικόνα της οικονομίας: τα δυτικά συμφέροντα μέσα στην Ρωσία είναι μηδαμινά. Το '92 οι ξένες επενδύσεις στη χώρα έφταναν τα 800 εκ. δολάρια, ποσό αστείο για να τεκμηριώσει κανείς σχέσεις εξάρτησης, αν σκεφτεί μάλιστα ότι την ίδια χρονιά οι γιαπωνέζικες επενδύσεις στις ΗΠΑ έφταναν τα 109 δισ. δολάρια. Υπολογίζεται δε ότι, ακόμη και με ευνοϊκές εξελίξεις, το 2000 οι ξένες επενδύσεις στη Ρωσία θα φτάνουν μόλις το 2 με 3% του συνόλου των επενδύσεων.

Τότε όμως πώς εξηγείται το ενδιαφέρον των Αμερικάνων για τις εξελίξεις στη Ρωσία; Στην πραγματικότητα ο Κλίντον ανησυχεί μήπως αναγκαστεί να ξαναβυθιστεί στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών, στον Ψυχρό Πόλεμο, που γονάτισε τον αμερικάνικο καπιταλισμό και τον άφησε πίσω από τους βασικούς του ανταγωνιστές που δεν έφεραν κανένα εξοπλιστικό βάρος, την Ιαπωνία και τη Γερμανία. Αυτός είναι ο λόγος του άμεσου ενδιαφέροντος για τις εξελίξεις, γι' αυτό και η συχνή αναφορά στα πυρηνικά όπλα κάθε φορά που ξεσπάει μια πολιτική κρίση στη Μόσχα. Ομως η υποστήριξη προς τον Γέλτσιν μένει πάντα στα λόγια και η οικονομική βοήθεια -εκτός από κάποια ψίχουλα- όλο συζητιέται αλλά ποτέ δεν φτάνει. Ο δυτικός καπιταλισμός βρίσκεται και αυτός βυθισμένος στην κρίση και το μόνο που του μένει είναι να παραμένει θεατής των εξελίξεων.

ΣΥΝΕΠΩΣ...

Η σύγκρουση Γέλτσιν - κοινοβούλιου ήταν μια σύγκρουση μέσα στην άρχουσα τάξη. Είναι περισσότερο μια σύγκρουση μηχανισμών και όχι λαϊκή κινητοποίηση, αφού πλέον όλες οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι και οι δύο πλευρές συγκεντρώνουν "ικανοποιητικό" μερίδιο εργατικής αγανάκτησης. (Ειναι χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με γκάλοπ που έγινε κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων, μόνο το 30% των Μοσχοβιτών ήταν διατεθειμένο να κατέβει σε συγκέντρωση υποστήριξης του Γέλτσιν, για να μη μιλήσουμε βέβαια για τα λαϊκά ερείσματα του κοινοβούλιου).

Η σύγκρουση της Μόσχας ήταν το αποκορύφωμα μιας αντιπαράθεσης που έτρωγε και συνεχίζει να τρώει σαν το σαράκι το εσωτερικό της άρχουσας τάξης. Η διαμάχη Γέλτσιν-κοινοβούλιου κρατούσε εδώ και μήνες τώρα, όμως κανένας δεν τολμούσε να κάνει το αποφασιστικό βήμα γιατί δεν μπορούσε να πείσει το σύνολο της άρχουσας τάξης ότι κρατάει στα χέρια του το μαγικό κλειδί που θα έβγαζε το σύστημα από την κρίση του.

Το Σεπτέβρη ο Γέλτσιν πίστεψε ότι έχει το πάνω χέρι και κτύπησε ξανά. Αυτή τη φορά η Ρωσία έφτασε στο κατώφλι του εμφύλιου και δεν θα ξεκολλήσει εύκολα από εκεί παρ' όλη την αιματοβαμμένη επικράτηση της μιας πλευράς. Γιατί η κρίση για τον Γέλτσιν είναι μπροστά και όχι πίσω: Στην οικονομία το χάος παραμένει. Οι περιφέρειες θέλουν να αποσχιστούν και οι διαμάχες μεταξύ προέδρων και κοινοβουλίων σε τοπικό επίπεδο οξύνονται επίσης. Ο στρατός είναι κι αυτός διασπασμένος. Η καινούργια σύγκρουση μπορεί να είναι πραγματικός εμφύλιος τύπου Γεωργίας. Οι εκλογές που έχουν αναγγελθεί δεν θα δώσουν καμιά οριστική λύση, ακόμη κι ανα κερδίσει ο Γιελτσίν την πλειοψηφία του Κοινοβούλιου.

Η μόνη δύναμη που έχει συμφέρον να σταματήσει το κατρακύλισμα στη σφαγή είναι αυτή που πλήττεται περισσότερο σήμερα και που θα κληθεί να δώσει το φόρο αίματος αύριο: η εργατική τάξη. Αυτή τη στιγμή οι εργατικοί αγώνες στη Ρωσία είναι σε πολύ χαμηλό επίπεδο όμως, όπως δείχνουν τα δύο εκατομμύρια των απεργών στη γειτονική Ουκρανία, τα πράγματα μπορεί να αντιστραφούν πολύ γρήγορα. Υπάρχει η βάση για κάτι τέτοιο: Η ιδεολογία της αγοράς έχει ξεφτίσει στα μάτια των εργατών και μαζί έχουν χαθεί οριστικά οι πολιτικές ψευδαισθήσεις προς τον Γέλτσιν. Ο συνδυασμός αυτής της εικόνας με τη διάσπαση της άρχουσας τάξης δημιουργεί ευκαιρίες ανατροπής. Το ζήτημα είναι ποιός θα καλύψει το τεράστιο κενό αριστεράς που υπάρχει στη Ρωσία. Ο ρόλος μιας δυνατής επαναστατικής οργάνωσης στη Ρωσία το αμέσως επόμενο διάστημα θα ήταν κάτι παραπάνω από καταλυτικός σε αυτήν την κατεύθυνση.

20 χρόνια απ' το Πολυτεχνείο

Δυο δεκαετίες μετά, η εξέγερση του '73 παραμένει κορυφαία πηγή έμπνευσης. Στη συνέντευξη αυτή, ο *Αντώνης Νταβανέλος*, ηγετικό μέλος της ΟΣΕ που σαν δευτεροετής φοιτητής του Μαθηματικού τότε συμμετείχε στο Νοέμβρη, μιλάει στον *Δικαίο Ψυκάκο* για το χρονικό και τα διδάγματα του Πολυτεχνείου

Μπορούμε να παραλληλίσουμε την εξέγερση του Νοέμβρη στην Ελλάδα με το Μάη του '68;

Η απάντηση είναι σίγουρα ναι. Το Πολυτεχνείο ήταν μια εκπληκτική μαζική εξέγερση μέσα στις πιο δύσκολες συνθήκες, σε καιρό στρατιωτικής δικτατορίας. Είχε την τεράστια συμμετοχή των εργατών και της νεολαίας, εξαπλώθηκε σε άλλες πόλεις με τις καταλήψεις στην Πάτρα, στα Γιάννενα, τη Θεσσαλονίκη. Τα αποτελέσματα αυτής της εξέγερσης μετρήσανε πολιτικά σε πολύ μεγάλη διάρκεια.

Η χούντα, μετά το πρώτο διάστημα αιφνιδιασμού ενάντια στο μαζικό κίνημα, είχε πια φτάσει μπροστά σε χοντρά οικονομικά και πολιτικά προβλήματα. Το Πολυτεχνείο ήταν το μεγάλο χτύπημα, η αρχή του τέλους της χούντας. Ανέτρεψε ένα καθεστώς που πολλοί έλεγαν ότι δεν αλλάζει με τίποτα. Ταυτόχρονα ήταν η είσοδος των μαζών στο πολιτικό προσκήνιο, ένα γεγονός που σημάδεψε μια ολόκληρη πολιτικοποίηση προς τ'αριστερά με μεγάλες επιπτώσεις σ'όλη τη διάρκεια της μεταπολίτευσης.

Αν αυτό είναι το πρώτο στοιχείο στον παραλληλισμό με το Μάη του '68, το δεύτερο είναι ότι το Πολυτεχνείο δεν ήταν ένα τυχαίο απομονωμένο γεγονός που έγινε σε μια χώρα. Επηρεάστηκε, και μ'αυτήν την έννοια συνδέεται με όλα τα μεγάλα επαναστατικά γεγονότα που συνέβαιναν στα τέλη της δεκαετίας του '60 σ'όλο το κόσμο. Αρκεί να θυμηθούμε ότι την εποχή εκείνη στο δυτικό στρατόπεδο, είχε επιβεβαιωθεί ότι οι Αμερικάνοι στο Βιετνάμ θα έχουν μια στρατηγικής σημασίας ήττα. Η Ευρώπη συγκλονιζόταν από τους μεγάλους απεργιακούς αγώνες και το κίνημα της νεολαίας, όπως ο Μάης του '68 στη Γαλλία, το εργατικό "καυτό φθινόπωρο" του '69 στην Ιταλία κλπ. Στην Ανατολή είχαμε τα γεγονότα του '68-'70 στην Πολωνία και κύρια την εισβολή στην Τσεχοσλοβακία το '68 και την εκπληκτική αντίσταση των εργατών.

Σ'ανατολή και δύση "έσπαζε" η σταθερότητα κι αυτό σήμαινε ότι έσπαζαν και οι ιδέες που πάνω τους σύστημα στήριζε τη κυριαρχία του. Υπήρχε η συναίσθηση ότι ο κόσμος αλλάζει και αξίζει να παλέψουμε για να το επιταχύνουμε.

Είχαμε πριν το Νοέμβρη σημάδια για την καταιγίδα που ερχόταν;

Είναι εκπληκτικό ότι μέσα σε συνθήκες άγριας τρομοκρατίας, όπου η χούντα είχε διορίσει δικές της διοικήσεις στα συνδικάτα και το συνδικαλιστικό της Ασφάλειας παρακολουθούσε τα πάντα από κοντά, στον εργατικό χώρο είχαμε ήδη τις πρώτες απόπειρες απεργιών στα τρόλεϊ και στις τράπεζες, ενώ στους οικοδόμους επικρατούσε μια πολύ μεγάλη αναταραχή που έκανε τις πιάτσες κυριολεκτικά χώρους αναβρασμού. Αυτή η πίεση "από τα κάτω", οδηγούσε στην εμφάνιση μισοπαράνομων μισονόμιμων εργατικών επιτροπών που προσπαθούσαν να προωθήσουν ζυμώσεις, τη διαμόρφωση αιτημάτων, να προετοιμάσουν κάποια κινητοποίηση. Ηταν φανερό ότι έρχεται αναταραχή.

Στη νεολαία υπήρχαν πολλές απλές ιστορίες, που έδειχναν ότι το καζάνι βράζει: Ερχόταν στους κινηματογράφους το "Γούντστοκ", άρχιζε με τον Ρίτσι Χέιβενς να τραγουδάει "Freedom, Freedom" και γινόταν χαμός. Στο σινεμά μαζεύονταν όλοι, φώναζαν συνθήματα, γινόταν το έλα να δείς. Ερχόταν η ταινία για τις καταλήψεις των Πανεπιστημίων στην Αμερική, το "Φράουλες και Αίμα", παιζόταν στους κινηματογράφους και κατέληγε η ιστορία σε κυνηγητό με την αστυνομία στους γύρω δρόμους.

Τα γεγονότα κλιμακώθηκαν περισσότερο στον φοιτητικό χώρο. Τι ρόλο έπαιξε το φοιτητικό κίνημα;

Το φοιτητικό κίνημα λειτούργησε σαν καταλύτης, σαν πυροδότης για να εκφραστεί όλη αυτή η διάθεση σύγκρουσης με τη χούντα. Αυτό δεν ήταν τυχαίο.

Ο πρώτος παράγοντας που συνετέλεσε σ'αυτό ήταν η μαζικοποίηση της εκπαίδευσης. Μέσα από την ίδια την ανάπτυξη του καπιταλισμού τα Πανεπιστήμια είχαν μαζικοποιηθεί, δεν μάζευαν πια μόνο τη "χρυσή νεολαία" που θ'αναπαράγει την κυρίαρχη τάξη. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι ο χώρος είναι συγκεντρωμένος έδινε μεγάλες δυνατότητες οργάνωσης και ξε-

περάσματος της τρομοκρατίας.

Ο δεύτερος και πολύ σημαντικός παράγοντας, ήταν η ίδια η πολιτικοποίηση. Ο φοιτητικός χώρος είναι ένας κατεξοχήν ιδεολογικός χώρος. Η ιδεολογία της χούντας, το "Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών", παρά τις προσπάθειές της δεν κατάφερε να αποκτήσει καμιά επιρροή. Κάτω από τις επιδράσεις των μηνυμάτων απ'όλο τον κόσμο άρχισε μέσα στους φοιτητές μια ριζοσπαστικοποίηση, μια στροφή προς τ'αριστερά. Αρχισε η αναζωογόνηση του μαρξιστικού βιβλίου, η στροφή στην αριστερή κουλτούρα κ.λ.π.

Σ'αυτές τις βάσεις ξέσπασε το αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα ήδη από το '71. Το '72 ήταν μια χρονιά κλιμάκωσης του αγώνα με τις ανοιχτές διαδηλώσεις και βέβαια με τις δυο καταλήψεις της Νομικής.

Τι ρόλο έπαιξε η Ο.Σ.Ε. μέσα σ'αυτό το διάστημα;

Η Ο.Σ.Ε. ιδρύθηκε το 1971. Ξεκινήσαμε με λίγες δυνάμεις. Συγκεντρώσαμε την προσοχή μας σε δυο βασικές επιλογές. Απ' τη μια ήταν η μάχη των ιδεών, παράγοντας πολύ σοβαρός σε μια περίοδο μεγάλων συγκρούσεων αλλά και κρίσης της ρεφορμιστικής αριστεράς. Βγάζαμε τότε την παράνομη εφημερίδα "Η ΜΑΜΗ". Είχε άρθρα για την επανάσταση, για τις πολιτικές εξελίξεις, για τον σταλινισμό, για όλα τα ζητήματα στρατηγικής και τακτικής που άνοιγαν σαν συζήτηση στην επαναστατική αριστερά μετά το '68. Αυτές οι ιδέες έπεφταν σα νερό σε ξεραμένη γη. Θυμάμαι ένα άρθρο με τίτλο "ΚΑΤΩ Η ΧΟΥΝΤΑ - ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ". Μαζευόμασταν παρέες πρωτοετών και το κουβεντιάζαμε. Αλλοι έβγαζαν φωτοτυπίες, άλλοι αντέγραφαν χειρόγραφα για να το μοιράσουν στους κύκλους τους.

Απ' την άλλη είχαμε κάνει την επιλογή της δράσης στο φοιτητικό χώρο για να πετύχουμε μια πρώτη σημαντική συσπείρωση. Η Ο.Σ.Ε. είχε δημιουργήσει τις Φοιτητικές Επιτροπές Πάλης, όπου συνεργαζόταν και με πολλούς ανοργάνωτους αγωνιστές.

Η σύγκρουση με τη χούντα, ακόμα και αν ξεκινούσε από τα πιο μικρά και συγκεκριμένα ζητήματα, γενικευόταν, γινόταν συνολική πολιτική πάλη. Αυτές οι επιτροπές είχαν χαρακτήρα συσπείρωσης πάνω σε μια συνολική πολιτική, δρούσαν ενιαία και είχαν πλούσια πολιτική συζήτηση.

Μ' αυτό τον τρόπο παίξαμε σημαντικό ρόλο στις διεργασίες και τους αγώνες του '72 και βάλαμε τα θεμέλια για τη δράση μας στο Πολυτεχνείο.

Σε τι κατάσταση βρισκόταν η υπόλοιπη Αριστερά;

Η ρεφορμιστική αριστερά, το ΚΚΕ, είχε διασπαστεί το '68. Και τα δύο τμήματα, τόσο το ΚΚΕεσ όσο και το ΚΚΕ, είχαν βγεί εξασθενημένα από τη διάσπαση. Εχοντας σοβαρά ιδεολογικά και πολιτικά προβλήματα, με λίγες οργανωμένες δυνάμεις, δεν μπορούσαν να ελέγχουν αποφασιστικά τις εξελίξεις μέσα στο κίνημα.

Το ΠΑΚ, η οργάνωση - πρόγονος του σημερινού ΠΑΣΟΚ, ήταν πολύ μικρή. Το αποτελούσαν διάσπαρτες ομάδες που δεν ήταν ομογενοποιημένες πολιτικά και είχαν πολύ μικρή παρουσία και στον εργατικό και στον φοιτητικό χώρο.

Το '71, η χούντα μπροστά στα αδιέξοδά της ξεκίνησε τη διαδικασία "φιλελευθεροποίησης". Ηταν μια προσπάθεια να βγεί το καθεστώς από την απομόνωση, να ξαναδώσει κάποιο πολιτικό ρόλο στα αστικά κόμματα, να περάσει σε ένα ελεγχόμενο "κοινοβουλευτισμό". Ολα αυτά βέβαια χωρίς καμιά παραχώρηση ελευθεριών στους εργάτες, με τους στρατοκράτες να παραμένουν στις θέσεις τους, με το χουντικό Σύνταγμα του '68 και με Πρόεδρο "Δημοκρατίας" τον Παπαδόπουλο.

Οι δεξιοί με επικεφαλής τον Αβέρωφ, αλλά και διάφοροι κεντρώοι πολιτευτές, ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα της χούντας και άρχισαν τις "γέφυρες". Στην ουρά τους βρέθηκε και η ρεφορμιστική αριστερά.

Το ΚΚΕεσ και το ΚΚΕ αρνιόντουσαν τις δυνατότητες πολιτικής σύγκρουσης με τη

Αφίσα που παρομοιάζει τον δικτάτορα Παπαδόπουλο με τον Χίτλερ

χούντα για την ανατροπή της από τα κάτω. Προσπαθούσαν να χτίσουν συμμαχίες με τα αστικά κόμματα και τους παλιούς πολιτικούς για να μπούνε και αυτοί στα σενάρια των ελεγχόμενων από τα πάνω αλλαγών.

Ολα αυτά τα σενάρια μπήκαν σε δοκιμασία όταν άρχισαν οι κινητοποιήσεις.

Απ'αυτές τις πρώτες συγκρούσεις πώς φτάσαμε στο Νοέμβρη;

Μπροστά στην ανάπτυξη του φοιτητικού κινήματος και τις πρώτες ανοιχτές διαδηλώσεις, η χούντα παρά τη "φιλελευθεροποίηση" το γύρισε στην καταστολή. Ολο το '73 ήταν χρονιά συγκρούσεων. Χτυπήσανε στη Νομική, στο Πολυτεχνείο. Το σπουδαστικό της ασφάλειας οργίαζε. Η χούντα ξεδιάλεξε τους πιο γνωστούς συνδικαλιστές, τους έκοψε την αναβολή και τους πήρε στο στρατό.

Ετσι, από τη χρονιά που είχε προηγηθεί ήταν σαφές ότι πάμε για σύγκρουση. Το Νοέμβρη, άνοιξε ένας γύρος συνελεύσεων, για το τι θα κάνουμε με τους στρατευμένους και τι θα γίνει με τις φοιτητικές εκλογές της νέας χρονιάς.

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου ξεκίνησε από ένα "μικρό", σχεδόν τυχαίο, γεγονός. Γίνονταν συνελεύσεις στο Πολυτεχνείο και στη Νομική, ταυτόχρονα, την ίδια μέρα Τετάρτη 14 Νοέμβρη. Εφτασε η είδηση στη Νομική ότι η αστυνομία μαζεύεται έξω από το Πολυτεχνείο. Με το που πέφτει η είδηση, συνδικαλιστές της επαναστατικής αριστεράς προτείνουν να διακοπεί η συνέλευση και να πάμε διαδήλωση στο Πολυτεχνείο. Κατεβαίνουμε 300 με 500 άτομα, οι περίφημοι "300 προβοκάτορες" , όπως έλεγε μετά το ΚΚΕ. Φτάνοντας στο Πολυτεχνείο, όντως βρίσκουμε μπάτσους απ' έξω, γίνεται μια μικρή σύγκρουση, και μπαίνουμε στο Πολυτεχνείο. Στην πραγματικότητα έτσι ξεκίνησε η κατάληψη. Την πρώτη μέρα εξασφαλίστηκε μόνο χάρις στην επιμονή και το θάρρος των αγωνιστών της επαναστατικής αριστεράς.

Από κεί και πέρα τα χαρακτηριστικά της, η μαζικότητα, η μαχητικότητα και η πολιτικοποίηση πήραν μια φοβερή κλιμάκωση.

Την Πέμπτη το πρωί μπροστά στο Πολυτεχνείο ο κόσμος που πήγαινε στη δουλειά του σταματάει, φωνάζει συνθήματα, οι φοιτητές αρχίζουν να έρχονται απ' όλες τις σχολές, φτάνουν κάποιοι πρώτοι μαθητές. Μέχρι το μεσημέρι αυτός ο κόσμος πληθαίνει και κάνει τις πρώτες απόπειρες να σπάσει τον κλοιό της αστυνομίας γύρω από το Πολυτεχνείο.

Πέμπτη απόγευμα, υπάρχουν πια φοιτητές απ' όλες τις σχολές. Είναι χαρακτηριστικό ότι την Πέμπτη το βράδυ γίνονται οι πρώτες συνελεύσεις όλων των σχολών μέσα στην κατάληψη. Ταυτόχρονα εκεί βρίσκονται και πολλοί εργαζόμενοι.

Από την Πέμπτη το απόγευμα αρχίσανε εκπληκτικές πρακτικές. Ο κόσμος έχει καταλάβει την Πατησίων, γράφει συνθήματα στα τρόλεϊ που περνάνε, μοιράζει χιλιάδες προκηρύξεις, παίρνει υλικά για να τα μοιράσει στις γειτονιές. Σχολάνε τα φροντιστήρια και το Πολυτεχνείο γίνεται σφηγκοφωλιά κυριολεκτικά. Το μεγάφωνο της Φυσικομαθηματικής δίνει συνθήματα για απεργία, για ανατροπή της χούντας, για πάλη ενάντια στους καπιταλιστές και τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Η κατάσταση στο προαύλιο, στα κάγκελα, στους γύρω δρόμους, ο ενθουσιασμός, τα συνθήματα είναι φοβερά. Αυτή η μαχητική διάθεση του κόσμου εκφράζεται στο πώς η κατάληψη οργανώθηκε με βάση την άμεση δημοκρατία. Γίνονται οι γενικές συνελεύσεις, αποφασίζουν το πλαίσιο και τους στόχους, εκλέγουν αντιπροσώπους για τη Συντονιστική Επιτροπή της κατάληψης. Οι αντιπρόσωποι είναι δεσμευμένοι να υποστηρίζουν τις αποφάσεις της Γ. Συνέλευσης και ανακλητοί.

Με πρωτοβουλία συντρόφων της επαναστατικής αριστεράς οργανώνεται η πρώτη συνέλευση εργατών μέσα στην κατάληψη. Η σημασία της ήταν τεράστια. Το ψήφισμά της καλεί σε πάλη για την ανατροπή της χούντας, ενάντια στους καπιταλιστές και τον ιμπεριαλισμό, σε πάλη για το σοσιαλισμό. Η Γενική Συνέλευση φτιάχνει συνεργεία που εξορμούν στα εργοστάσια και τις πιάτσες να οργανώσουν απεργία και κατέβασμα των εργατών στην κατάληψη. Αυτή τη Γ. Συνέλευση, το ΚΚΕ και το ΚΚΕεσ έκαναν προσπάθεια να τη θάψουν. Αρνήθηκαν να δεχτούν τους αντιπροσώπους των εργατών στη Συντονιστική, προσπάθησαν να λογοκρίνουν τις αποφάσεις τους, αρνήθηκαν να δώσουν τεχνική βοήθεια για τύπωμα των προκηρύξεων τους κλπ. Αυτή η άθλια προσπάθεια δεν πέρασε, λόγω της αντιπαράθεσης που έγινε με την επαναστατική αριστερά.

Το ίδιο βράδυ, έγινε η πρώτη προσπάθεια για το ραδιοφωνικό σταθμό που στη συνέχεια είχε φοβερή ανταπόκριση και έγινε ένα μεγάλο όπλο της κατάληψης.

Παρασκευή πρωί η κατάσταση είναι πια ανεξέλεγκτη για τη χούντα. Οι μαθητές καταφθάνουν με διαδηλώσεις από τα

σχολεία και κάνουν συνέλευση μέσα στο Πολυτεχνείο που έχει μετατραπεί σε πραγματικό πανηγύρι. Η χούντα έχει πάρει μέτρα να ελέγξει τα σχολειά αλλά οι μαθητές φεύγουνε και έρχονται στο Πολυτεχνείο. Οι φοιτητές κατεβαίνουν σμάρια και οι οικοδόμοι είναι παρόντες σε μεγάλες ομάδες. Εργάτες έρχονται από διάφορα σημεία κι φτάνουν ειδήσεις που κορυφώνουν τον ενθουσιασμό: κατάληψη στην Πάτρα, στα Γιάννενα, στη Θεσσαλονίκη.

Πού στηριζόταν αυτή η δυναμική της εξέγερσης;

Είναι σίγουρο ότι όλο το δυναμικό της εξέγερσης στηριζόταν στην ίδια την αυθόρμητη διάθεση των εργατών και της νεολαίας και αυτή είναι που έδωσε στο Νοέμβρη τη διάσταση που έχει. Ομως επειδή τίποτα δεν είναι απόλυτα αυθόρμητο, είχε παρα πολύ μεγάλη σημασία η πολιτική μάχη που δόθηκε ανάμεσα στη ρεφορμιστική αριστερά και τους επαναστάτες. Το ΠΑΚ, το ΚΚΕ και το ΚΚΕεσ παλέψανε με νύχια και με δόντια στην αρχή να μη γίνει η κατάληψη. Θεωρούσαν ότι ήταν μια ριψοκίνδυνη ενέργεια που θ'ανέτρεπε την πορεία "ομαλοποίησης" κι έτσι θα ακυρωνόταντην πολιτική τους γραμμή. Φτάσανε στο σημείο να καλέσουν τα μέλη τους να αποχωρήσουν. Κάτω απ'τη διαπίστωση ότι η κατάληψη ήταν πια γεγονός, ξαναγύρισαν και δώσανε μάχη να μη πάρει το Πολυτεχνείο το χαρακτήρα της σύγκρουσης με τη χούντα, αλλά να περιοριστεί σαν μια φοιτητική κινητοποίηση με στόχους την ικανοποίηση φοιτητικών αιτημάτων. Αφού ηττήθηκαν και σ'αυτό προσπάθησαν να στρέψουν την εξέγερση στην κατεύθυνση της συμμαχίας με τις αστικές πολιτικές δυνάμεις. Εβαλαν την πρόταση να καλέσει η κατάληψη τις παλιές πολιτικές δυνάμεις (ΕΡΕ, ΕΚ κλπ) να σχηματίσουν κυβέρνηση εθνικής ενότητας. Ούτε αυτό κατάφερε να περάσει. Οι αστοί πολιτικοί δεν είχαν τολμήσει να πατήσουν, δεν είχαν στείλει καν χαιρετισμό. Αυτοί φοβόντουσαν, ο κόσμος τούς περιφρονούσε.

Ποια ήταν η συμβολή της Ο.Σ.Ε., μέσα στην εξέγερση;

Η οργάνωσή μας, όπως και άλλοι αγωνιστές της επαναστατικής αριστεράς εκείνης της εποχής έπαιξε έναν κρίσιμο ρόλο μέσα στο Πολυτεχνείο. Και στο να γίνει η ίδια η κατάληψη και στο να πάρει το χαρακτήρα που πήρε: ν'απευθυνθεί στην εργατική τάξη ζητώντας την πλαισίωση του αγώνα, να οργανωθεί δημοκρατικά μέσα από τις γενικές συνελεύσεις και τις συντονιστικές επιτροπές, να ξεπεράσει τους πολιτικούς περιορισμούς που έβαζαν οι ρεφορμιστές. Με κέντρο τη θέση ότι προχωράμε σε μαζική πολιτική σύγκρουση με τη χούντα, παίξαμε πολύ σημαντικό πολιτικό ρόλο και στις συνελεύσεις και στη Συντονιστική Επιτροπή Κατάληψης, όπου είχαμε τρεις αντιπροσώπους.

Τέτοιες μάχες έπρεπε να δίνουμε συνέχεια. Πάνω στην κορύφωση της κατάληψης έγινε σύσκεψη από επίσημους αντιπροσώπους του ΠΑΚ, του ΚΚΕ και του ΚΚΕεσ , που πρότεινε την εκκένωση του Πολυτεχνείου μέσα από τον έντεχνο τρόπο μιας διαδήλωσης προς το Σύνταγμα. Εκεί η οργάνωσή μας έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο. Δώσαμε σκληρή μάχη στη Συντονιστική Επιτροπή, κερδίσαμε τις συνελεύσεις της Φυσικομαθηματικής και της Ιατρικής κι έτσι φτιάξαμε μια βάση που επέβαλε την άποψη "αποκλείεται να εγκαταλείψουμε το Πολυτεχνείο".

ΕΡΓΑΤΗ, ΦΟΙΤΗΤΗ, ΥΠΑΛΛΗΛΕ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ
ΜΗΝ ΑΔΡΑΝΕΙΣ
ΜΗΝ ΑΦΗΝΕΙΣ ΑΛΛΟ ΤΟΝ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΗ ΣΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΕΡΓΙΑ

Από χειρόγραφη προκήρυξη που κυκλοφόρησε εκείνες τις μέρες

Πώς φτάσαμε στην άγρια καταστολή της εξέγερσης;

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου αντιμετώπισε μια στρατιωτική επέμβαση με την πλήρη κινητοποίηση των μηχανισμών καταστολής. Οταν έφτασε η είδηση ότι κινούνται τανκς ο κόσμος δεν πανικοβλήθηκε. Οι εργάτες σχημάτισαν προστατευτικούς κλοιούς στη Κλαυθμώνος, στην Αλεξάνδρας, στη Σχολή Ευελπίδων, στην Πατησίων, στην ΑΣΟΕΕ, οδοφράγματα παντού. Η αστυνομία δεν μπορούσε να σπάσει αυτή την αντίσταση και η χούντα στηρίχτηκε στα τανκς. Τα οδοφράγματα δεν άντεχαν για πολύ, αλλά ο κόσμος δε διαλυόταν, συνέχιζε να δίνει μάχη να μη τους αφήσει να φτάσουν στο Πολυτεχνείο. Γι' αυτό οι νεκροί οι περισσότεροι υπάρχουν γύρω από το Πολυτεχνείο. Τη μάχη αυτή, ιδίως γι αυτούς που λένε ότι το Πολυτεχνείο ήταν φοιτητικό και άλλα τέτοια, την έδωσε η εργατική τάξη. Και όχι μόνο η εργατική νεολαία, κι αυτό είναι παραμύθι. Ηταν κόσμος που κατέβαινε απ' τις γειτονιές και δε λογάριαζε πια τίποτα, με γυμνά χέρια έδινε μάχη μ' ένα μηχανισμό καταστολής που οργίαζε. Ακόμη κι όταν παρατάχθηκαν τα τανκς μπροστά στο Πολυτεχνείο οι συγκρούσεις συνεχίζονταν στην Κάνιγγος, στην Κλαυθμώνος και αλλού. Τα μεγάφωνα φώναζαν το "αδέλφια μας φαντάροι". Τα τανκς μπήκαν πολυβολώντας. Μπήκαν οι λοκατζήδες ν' αδειάσουν το Πολυτεχνείο κι είχαν τα μαύρα τους τα χάλια, κοιτάγανε σα χαμένοι, άλλοι κλαίγανε... Οταν πέσανε τα κάγκελα στη Στουρνάρα, μπροστά μου ένας λοκατζής είχε αφήσει το όπλο του στον τοίχο και βοήθαγε τον κόσμο να πηδάει τα κάγκελα. Ξημερώνει Σάββατο 17 Νοέμβρη. Το Πολυτεχνείο είχε πέσει. Διαδηλώσεις εργατών κατεβαίνουν από τις γειτονιές σε μια απελπισμένη μάχη. Η χούντα χτυπάει στο ψαχνό. Ελικόπτερα δίνουν οδηγίες στα τανκς που πυροβολούν τους διαδηλωτές. Ηταν η καταστολή μιας μαζικής εξέγερσης με τον πιο άγριο τρόπο.

Μετά την καταστολή της εξέγερσης, ποια αίσθηση κυριάρχησε;

Το Πολυτεχνείο είχε δώσει ένα θανάσιμο χτύπημα στη χούντα. Το καθεστώς των στρατοκρατών είχε απομονωθεί ασφυκτικά. Ολη η προσπάθεια "ομαλοποίησης" είχε καταρρεύσει. Μετά την καταστολή του Πολυτεχνείου δεν υπήρχε ούτε ένας πολιτικάντης που να τόλμαγε να συνεχίσει τις πολιτικές γέφυρες με τη χούντα, όπως έκανε ο Αβέρωφ για λογαριασμό του Καραμανλή πριν το Πολυτεχνείο.

Η χούντα είχε αδυνατίσει πάρα πολύ και ήταν φανερό ότι στην πρώτη στροφή δε θα μπορούσε να ελέγξει τις εξελίξεις και θα κατέρρεε. Αυτό έγινε πράγματι το καλοκαίρι του '74, στην κρίση του Κυπριακού, όπου το καθεστώς όχι μόνο δεν άντεξε να καθοδηγήσει μια πολεμική επιχείρηση, αλλά ουσιαστικά κάτω από το βάρος των ευθυνών του και την απομόνωσή του μέσα στον κόσμο κατέρρευσε.

Στο κόσμο κυριαρχούσε η αποφασιστικότητα και η διάθεση να προετοιμαστούμε

για να νικήσουμε στον επόμενο γύρο. Στους τόπους δουλειάς, στις σχολές, στα σχολεία, χιλιάδες αγωνιστές μαζεύονταν, συζητούσαν, οργανώνονταν.

Οι μόνοι που ήταν πανικόβλητοι ήταν οι ηγεσίες των κομμάτων της ρεφορμιστικής αριστεράς. Το ΚΚΕ στην εφημερίδα "Πανσπουδαστική" φύλλο 8, κατάγγειλε ουσιαστικά την εξέγερση σαν "αριστερίστικο" λάθος, μίλησε για τους "300 προβοκάτορες του Ιωαννίδη" που έσπρωξαν σε δήθεν άκαιρα συνθήματα και πρωτοβουλίες. Αυτή την άθλια στάση στη συνέχεια προσπάθησαν να την κουκουλώσουν, αλλά ομολογείται πια ανοιχτά από πολλά στελέχη τους όπως ο Φαράκος. Το ΚΚΕεσ δήλωνε πως "με το Πολυτεχνείο γυρίσαμε χρόνια πίσω, στις 21 Απρίλη '67". Η πραγματικότητα ήταν ακριβώς η αντίθετη.

Λίγους μήνες μετά η χούντα κατέρρευσε. Αρχισε η περίοδος της μεταπολίτευσης. Μια περίοδος όχι ελεγχόμενη από τα πάνω όπως π.χ. εξασφάλισε η χούντα στη Χιλή ή για ένα διάστημα η χούντα στην Τουρκία. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου άνοιξε το δρόμο για τις σημαντικές ευκαιρίες που είχε η εργατική τάξη και η αριστερά στη μεταπολίτευση.

Παγκόσμια, ο Μάης του '68 είχε πλατύτερες συνέπειες. Το εργατικό κίνημα δυνάμωσε, τα κόμματα της ρεφορμιστικής αριστεράς έπαιξαν ένα κρίσιμο πολιτικό ρόλο, δυνάμωσαν οι οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς. Ποιες ήταν οι αντίστοιχες συνέπειες του Πολυτεχνείου;

Η απάντηση δόθηκε στην ίδια την περίοδο της μεταπολίτευσης.

Το εργατικό κίνημα είχε μια εκρηκτική άνοδο. Ακόμα και στις μορφές πάλης επηρεάστηκε από το Πολυτεχνείο: Η κατάληψη του εργοστάσιου, η διαδήλωση στο δρόμο, η σημασία της συμπαράστασης και της αλληλεγγύης είναι όπλα που ξανάρθαν στο οπλοστάσιο του κινήματος μέσα από την πείρα του Νοέμβρη.

Μπροστά σ' αυτό το κίνημα οι καπιταλιστές αναγκάστηκαν σε σημαντικές υποχωρήσεις. Υποχρεώθηκαν να δώσουν αυξήσεις και δικαιώματα και είδαν τους εργάτες να κερδίζουν πολλές συνδικαλιστικές και πολιτικές ελευθερίες που είχαν στερηθεί για χρόνια. Δεν πιστεύω πως οι καπιταλιστές θα κατόρθωναν να ελέγξουν τη μεταπολίτευση χωρίς τη βοήθεια που πήραν από τα ρεφορμιστικά κόμματα.

Το '74 το ΚΚΕ, το ΚΚΕεσ και το ΠΑΣΟΚ χτίστηκαν σαν μαζικά κόμματα. Στηρίχτηκαν στην παράδοση και κέρδισαν χιλιάδες μέλη από τους εργάτες που στρέφονταν μαζικά προς τα αριστερά. Ομως, η πολιτική τους ήταν να περιορίζουν τη δράση και τις διαθέσεις του κόσμου στα πλαίσια αντοχής του συστήματος όπου η εξουσία πέρναγε από τη χούντα στον Καραμανλή. Σε μια περίοδο πολύ ευθραυστης ισορροπίας λειτούργησαν σαν τροχοπέδη του εργατικού κινήματος, βάζοντας μπροστά στον κόσμο το δίλημμα "Καραμανλής ή τανκς".

Το Πολυτεχνείο σημάδεψε τη γέννηση των οργανώσεων της επαναστατικής αριστεράς σαν πολιτικές δυνάμεις που μπορούν να επηρεάζουν αποφασιστικά τις εξελίξεις. Ετσι το '74 ένα μειοψηφικό, αλλά σημαντικό, κομμάτι των εργατών και της νεολαίας στράφηκε προς την άκρα αριστερά. Ομως πάλι η σταλινική παράδοση, έδινε το προβάδισμα στις μαοϊκές οργανώσεις που κέρδισαν τη μεγαλύτερη δύναμη. Ηταν οργανώσεις μαχητικές, αλλά με τεράστια ιδεολογικά και πολιτικά προβλήματα. Λίγα χρόνια μετά, όταν μια σχετική ύφεση των μαζικών αγώνων συνέπεσε με την κρίση του μαοϊκού καθεστώτος στην Κίνα, αυτές οι οργανώσεις διαλύθηκαν.

Το Νοέμβρη του '73, οι εργάτες και οι νέοι δίνοντας το θανατηφόρο πλήγμα στη χούντα, έδειξαν τι μπορούσαν να πετύχουν με τους αγώνες τους. Ομως, για να φτάσουν αυτοί οι αγώνες στο σοσιαλισμό, στην πραγματική τελική νίκη, έχουν μια ακόμα προϋπόθεση. Την ύπαρξη ενός αυθεντικού Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος.

Αυτή είναι μια υποθήκη του Νοέμβρη που σήμερα παραμένει ανεκπλήρωτη. Είκοσι χρόνια μετά, την ώρα που τα σύννεφα της κρίσης πυκνώνουν, η ανάμνηση του Νοέμβρη σπρώχνει σε ένα κεντρικό καθήκον: πριν από τη νέα καταιγίδα, με μεγαλύτερο πάθος, να χτίσουμε τη δύναμη που θα μπορεί να οδηγεί τους αγώνες μας προς τη νίκη, προς το σοσιαλισμό.

Μετά την παμψηφεί αθώωση

Ξανά η ΟΣΕ σε δίκη

Με τις ίδιες κατηγορίες που κατέρρευσαν πανηγυρικά στο τριμελές πρωτοδικείο, γίνεται πάλι η δίκη των 5 μελών της ΟΣΕ για την έκδοση και διακίνηση του βιβλίου "Η Κρίση στα Βαλκάνια, το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη": διασπορά ψευδών ειδήσεων, πρόκληση πολιτών σε αμοιβαία διχόνοια και έκθεση της χώρας σε κίνδυνο διατάραξης φιλικών σχέσεων με ξένα κράτη. Κατηγορίες, που για να τις στήσει η Ν.Δ. ξέθαψε τις διατάξεις περί προδοσίας από το νομικό οπλοστάσιο του δικτάτορα Μεταξά και του εμφυλίου.

Η δίκη επαναλαμβάνεται στο Β' Τριμελές Εφετείο την 1η Νοέμβρη, γιατί ο εισαγγελέας Ανδριωτέλης άσκησε έφεση κατά της πρωτόδικης ομόφωνης αθωωτικής απόφασης. Μάρτυρες κατηγορίας θα είναι πάλι ο αρχιφασίστας αρχηγός της "4ης Αυγούστου" Πλεύρης, ο νεοδημοκράτης βουλευτής Ψωμιάδης, ο πρώην υπουργός της ΕΡΕ Μάρτης και οι συνήθεις αστυνομικοί και "αγανακτισμένοι πολίτες".

Η δίωξη κατέρρευσε στο πρωτοδικείο ύστερα από την εκπληκτική συμπαράσταση χιλιάδων εργατών, φοιτητών, μαθητών, τις καταγγελίες εκατοντάδων συνδικαλιστών, δεκάδων συνδικάτων και φοιτητικών συλλόγων, βουλευτών της αντιπολίτευσης, πανεπιστημιακών και δημοσιογράφων, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε ολόκληρο το κόσμο.

Κατέρρευσε και μέσα στα δικαστήρια, ύστερα από το σφυροκόπημα των μαρτύρων υπεράσπισης και μέσα από τις απολογίες των 5, που υπερασπίστηκαν με επιχειρήματα κάθε λέξη του βιβλίου, καταγγέλλοντας την αρπακτική και πολεμοκάπηλη πολιτική της ΝΔ στα Βαλκάνια και αντιπαραθέτοντας στον σοβινισμό και την "εθνική ομοψυχία" κυβέρνησης και βιομηχάνων τον διεθνισμό και την αλληλεγγύη των εργατών.

Η δίκη στο Εφετείο θα γίνει με νέα κυβέρνηση. Η Νέα Δημοκρατία δεν κληρονομεί στο ΠΑΣΟΚ μόνο τους αντεργατικούς νόμους και τις ιδιωτικοποιήσεις, αλλά τις διώξεις ενάντια στους αντιπάλους .

Οταν την άνοιξη του '92 ο Μητσοτάκης έδωσε το "πράσινο φώς" για αυτές τις διώξεις, πίστευε ότι το εθνικιστικό δηλητήριο θα κατόρθωνε με μικρές αντιστάσεις να παραλύσει την εργατική τάξη και τη νεολαία. Σαν κάθε καπιταλιστική κυβέρνηση θέλησε να παίξει το χαρτί του εθνικισμού για να μπορέσει να στρέψει μακριά της την αγανάκτηση και το ταξικό μίσος, να πείσει ότι αυτό που χρειάζεται είναι "εθνική ομοψυχία" κι όχι απεργίες και καταλήψεις.

Ομως, η ΝΔ τα βρήκε μπαστούνια. Από το πρώτο εθνικιστικό συλλαλητήριο του Φλεβάρη '92 στη Θεσσαλονίκη, μέχρι το Μάη του '93 που έγινε η δίκη μας, χιλιάδες εργάτες συγκρούστηκαν με τη ΝΔ με κάθε ευκαιρία, σε κάθε επίθεση. Το φθινόπωρο του '92, οι απεργοί της ΕΑΣ φώναζαν "Κανένας φαντάρος στη Γιουγκοσλαβία, ούτε απεργοσπάστης στα λεωφορεία" και εξόρμησαν στη Θεσσαλονίκη παρά την καταστολή και τις αντιρρήσεις της αντιπολίτευσης και της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Οι μαθητές με τις καταλήψεις του Δεκέμβρη και του Γενάρη 1993, έκαναν το εθνικιστικό συλλαλητήριο της Αθήνας να ξεφουσκώσει σα μπαλόνι.

Μέσα σ'αυτούς τους σκληρούς ταξικούς αγώνες, η παρέμβαση της ΟΣΕ ενάντια στο σοβινισμό και τον εθνικισμό της κυρίαρχης τάξης βρήκε πρόσφορο έδαφος. Εδειξε πόσο λάθος είχαν εκείνοι μέσα στην αριστερά που πίστευαν πως ο εθνικισμός κατάκτησε την εργατική τάξη, πως η ΝΔ είναι παντοδύναμη και πως ο κόσμος της αντιπολίτευσης ταυτίζεται με τις πολεμοκάπηλες κορόνες του Παπαθεμελή.

Η πιο ζωντανή απόδειξη για τα παραπάνω είναι η ίδια η ανταπόκριση που υπήρξε στη παρέμβαση της ΟΣΕ. Το "Μακεδονικό", το βιβλίο για το οποίο γίνεται η δίωξη, έκανε τρείς αλλεπάλληλες εκδόσεις και πούλησε μέχρι σήμερα πάνω από 3.500 αντίτυπα. Εκατοντάδες από αυτά αγοράστηκαν από τους απεργούς και τους διαδηλωτές στις κινητοποιήσεις ενάντια στη ΝΔ. Πάνω από 10.000 εργάτες, φοιτητές και μαθητές υπέγραψαν το ψήφισμα ενάντια στη δίωξη. Δεκάδες ανοιχτές εκδηλώσεις με τη συμμετοχή και συνδικαλιστών οργανώθηκαν από την ΟΣΕ στις γειτονιές της Αθήνας, στη Θεσσαλονίκη, στη Πάτρα, στα Γιάννενα και σε άλλες πόλεις. Στις κεντρικές συγκεντρώσεις που οργανώσαμε συμμετείχαν πάνω από 1000 άτομα. Το ίδιο το φύλο της Εργατικής Αλληλεγγύης με πρωτοσέλιδο τίτλο "Οχι στο εθνικιστικό συλλαλητήριο" (της 10 Δεκέμβρη) έγινε ανάρπαστο στα σχολεία και στους χώρους δουλειάς.

Σήμερα, ο εθνικισμός έχει χάσει πολλή από την μπογιά του.

Ομως, το μέτωπο είναι ανοιχτό. Γιατί ο Βαρδινογιάννης και η Χίοσμπανκ, ο Κόκκαλης κι η Ιντρακόμ, η 3Ε και η Δέλτα είναι αυτοί που πιέζουν για πιο αποφασιστικό ρόλο στα Βαλκάνια και θα συνεχίσουν τις ίδιες πιέσεις και με τη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Ο εθνικισμός είναι ιδεολογία που πηγάζει και επιβάλλεται από τη κυρίαρχη τάξη. Γι'αυτό, όσο καμιά κυβέρνηση δεν συγκρούεται με τα συμφέροντα αυτής της τάξης, το μέτωπο ενάντια στον εθνικισμό θα είναι ανοιχτό.

Η έφεση του εισαγγελέα ενάντια στην ομόφωνη αθωωτική απόφαση ήταν μια ξεκάθαρα πολιτική επίθεση της Νέας Δημοκρατίας. Γι'αυτό μαζί με τη κατάρρευση της ΝΔ πρέπει να σταματήσουν και οι διώξεις.

Η νέα κυβέρνηση πρέπει να προχωρήσει στην άμεση ακύρωση κάθε δίωξης ενάντια στους 5 της ΟΣΕ και τους 4 της Αντιπολεμικής Αντιεθνικιστικής Συσπείρωσης. Αυτό ήταν και συνεχίζει να είναι το αίτημα των εργατικών σωματείων και των φοιτητικών συλλόγων. Ηδη η γενική εκλογοαπολογιστική συνέλευση του συνδικάτου οικοδόμων και οι εργάτες της Πειραϊκής Πατραϊκής Πάτρας άνοιξαν με ψηφίσματά τους το νέο κύμα της συμπαράστασης. Αυτή τη καμπάνια πρέπει να την ανοίξουμε σε κάθε χώρο δουλειάς, σε κάθε σχολή και σχολείο, σε κάθε γειτονιά.

Την 1η Νοέμβρη θα υπάρχει συγκέντρωση έξω από το Εφετείο όπου θα γίνει η δίκη. Σ'αυτή πρέπει να συμμετέχουν οι φοιτητικοί σύλλογοι και όλα τα σωματεία που μέχρι τώρα έχουν δηλώσει ανοιχτά τη συμπαράστασή τους.

Η αθώωση των 5 θα γίνει ένα ακόμα βήμα για να εξασφαλίσουμε το ότι η εθνικιστικές επιθέσεις των καπιταλιστών θα καταρρεύσουν, όπως εξασφαλίσαμε στην κυβέρνησή τους μια καλή θέση στον κάλαθο των αχρήστων.

Κώστας Πίττας

Η πραγματική Οκτωβριανή επανάσταση

Αυτό τον Οκτώβρη συμπληρώνονται 76 χρόνια από τη ρώσικη επανάσταση του '17, την πρώτη νικηφόρα εργατική επανάσταση στην ιστορία.

Σήμερα σ' έναν κόσμο ανεργίας, πολέμου και ρατσισμού, αλλά και μεγάλων εργατικών αγώνων από τη Ν. Αφρική μέχρι τη Γερμανία, ο Οκτώβρης δεν ανήκει στο ένδοξο παρελθόν του εργατικού κινήματος, αλλά στο φωτεινό μέλλον του.

Αντιπροσωπία από το Σοβιέτ της Πετρούπολης το 1917. Ανάμεσά τους ο Τρότσκι

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Η επανάσταση του Φλεβάρη του '17 μπορεί να έδιωξε το μισητό Τσάρο και να έφερε τη δημοκρατία, αλλά δεν ικανοποίησε κανένα από τα αιτήματα των εργατών, των αγροτών και των στρατιωτών. Το αίτημα για ειρήνη ήταν το πιο επίκαιρο. Τέσσερα εκατομμύρια νεκρούς είχε στοιχίσει μέχρι τότε το ιμπεριαλιστικό σφαγείο του πολέμου. Οι αγρότες ζητούσαν τη γη που την είχαν οι τσιφλικάδες, και οι εργάτες ζητούσαν τα εργοστάσια και τον εργατικό έλεγχο στην παραγωγή.

Καμιά εμπιστοσύνη δεν υπήρχε στην προσωρινή αστική κυβέρνηση. Η μόνη πραγματική εξουσία ήταν τα σοβιέτ (συμβούλια) των εργατών, των στρατιωτών και των αγροτών.

Ομως η πλειοψηφία των διάφορων σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων συγκυβερνά με τους αστούς και αναβάλλει την πραγματοποίηση των αλλαγών. Οι μπολσεβίκοι, ένα μικρό αρχικά κόμμα, υποστηρίζουν ανεπιφύλακτα κάθε αίτημα των καταπιεσμένων και μπαίνοντας μπροστά στον αγώνα προσπαθούν να κερδίσουν την πλειοψηφία των σοβιέτ στο πολιτικό τους πρόγραμμα, που εκφράζεται στο σύνθημα "όλη η εξουσία στα σοβιέτ". Ετσι οι μπολσεβίκοι γίνονται ένα μαζικό κόμμα. Τον Αύγουστο του '17 είχαν φτάσει τα 240.000 μέλη. Ενας στους δέκα εργάτες ήταν μέλος του κόμματος. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι κερδίζουν την πλειοψηφία στα σοβιέτ. Ετσι, στις 31 Αυγούστου κερδίζουν την πλειοψηφία στο σοβιέτ της Πετρούπολης και πρόεδρος εκλέγεται ο Τρότσκι. Στις 3 του Σεπτέμβρη πλειοψηφούν και στο σοβιέτ της Μόσχας, ενώ ακολουθούν και τα σοβιέτ του Μπακού, της Φινλανδίας, του Κιέβου και των υπόλοιπων μεγάλων πόλεων.

Είναι λοιπόν ξεκάθαρο ότι ο Οκτώβρης δεν ήταν ένα κομματικό πραξικόπημα, αλλά το αποκορύφωμα ενός ολόκληρου εργατικού και μαζικού κινήματος. Ο Μάρτοφ, ο ηγέτης των μενσεβίκων (ενός σοσιαλιστικού κόμματος που ήταν αντίθετο στους μπολσεβίκους και συμμετείχε στην προσωρινή κυβέρνηση) έγραφε τότε: "Παρακαλώ καταλάβετε ότι μπροστά μας έχουμε μια νικηφόρα εξέγερση του προλεταριάτου, σχεδόν ολόκληρο το προλεταριάτο υποστηρίζει τον Λένιν και περιμένει την κοινωνική του απελευθέρωση από την εξέγερση."

ΤΙ ΗΤΑΝ Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Οι μάζες θεωρούσαν τα σοβιέτ σαν τη δικιά τους εξουσία. Να πώς περιγράφει ο Μ. Σοκόλοφ, ένα ηγετικό στέλεχος των Εσέρων τις απόψεις κάποιων φαντάρων για τη Συντακτική (τη Βουλή δηλαδή) και τα σοβιέτ: "Τι χρειαζόμαστε κάποια Συντακτική αφού έχουμε τα σοβιέτ που συνεδριάζουν οι δικοί μας αντιπρόσωποι που μπορούμε να αποφασίσουμε για τα πάντα και που ξέρουμε τι να κάνουμε για όλα τα ζητήματα;"

Οι πρώτοι μήνες της επανάστασης έφεραν κοσμογονικές αλλαγές. Αμέσως εκδίδονται τα διατάγματα για την άμεση ειρήνη, για το μοίρασμα της γης στους αγρότες, για το δικαίωμα των καταπιεσμένων λαών της τσαρικής αυτοκρατορίας στην αυτοδιάθεση και στη δημιουργία δικού τους κράτους.

Κατοχυρώνεται ο εργατικός έλεγχος στην παραγωγή. Ο Ράσμαν, ένας Αγγλος δημοσιογράφος που βρέθηκε στη Ρωσία τα

χρόνια της επανάστασης, περιγράφει τη λειτουργία ενός εργατικού συμβουλίου: "Το οικονομικό και διοικητικό συμβούλιο ενός εθνικοποιημένου εργοστασίου, αποτελείται από εκπροσώπους των εργαζομένων και του διοικητικού και τεχνικού προσωπικού και από το διευθυντή που διορίζεται από την κεντρική διεύθυνση των εθνικοποιημένων εργοστασίων, επίσης από αντιπροσώπους από τα κλαδικά και τοπικά συνδικάτα καθώς και από το αγροτικό σοβιέτ της περιοχής. Το συμβούλιο αποφασίζει για όλα τα θέματα που αφορούν τη λειτουργία του εργοστάσιου".

Με την επανάσταση δεν απελευθερώνεται μονάχα η εργατική τάξη. Είναι κυριολεκτικά το πανηγύρι του κάθε καταπιεσμένου. Καταργούνται τα προνόμια και οι βαθμοί των αξιωματικών στο στρατό. Για πρώτη φορά καθιερώνεται ο πολιτικός γάμος και το διαζύγιο. Νομιμοποιείται η έκτρωση, αποποινικοποιείται η ομοφυλοφιλία. Καθιερώνονται ριζοσπαστικές αλλαγές στην εκπαίδευση: καταργούνται οι εξετάσεις και οι άχρηστες βαθμολογίες, εισάγεται η πολυτεχνική εκπαίδευση και η αυτοδιοίκηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Μέχρι το φθινόπωρο του 1920 έχουν φτιαχτεί 12.000 περισσότερα σχολεία από το 1914 και φοιτούν 1.500.000 περισσότεροι μαθητές. Από πέντε τα πανεπιστήμια γίνονται 16, τα περισσότερα με πρωτοβουλία τοπικών σοβιέτ.

Η πρωτοβουλία των μαζών ανθεί. Καινούργια ρεύματα εμφανίζονται στην τέχνη, ενώ τα επιτεύγματα του πολιτισμού από προνόμιο των λίγων γίνονται κτήμα των πολλών.

Και στο πολιτικό καθεστώς τα πράγματα δεν είναι όπως μας τα παρουσιάζουν. Το μόνο κόμμα που κηρύχτηκε παράνομο τις πρώτες μέρες του Οκτώβρη ήταν οι "καντέ", ένα αστικό κόμμα που ήταν άμεσα ανεμιγμένο σε ένοπλες συνωμοσίες ενάντια στα σοβιέτ πολύ πιο πριν από τον Οκτώβρη. Ενδεικτική είναι η σύνθεση της εκτελεστικής επιτροπής των σοβιέτ που εκλέχτηκε από το τρίτο συνέδριο των σοβιέτ στις 23-31 Γενάρη του 1918: 160 μπολσεβίκοι, 125 αριστεροί εσέροι, 3 αναρχοκομμουνιστές, 7 μαξιμαλιστές, 2 μενσεβίκοι διεθνιστές, 2 δεξιοί μενσεβίκοι.

Για τους μπολσεβίκους η επανάσταση στη Ρωσία ήταν μόνο το πρώτο βήμα. Γι' αυτούς η πραγματική σοσιαλιστική οικοδόμηση μπορούσε να έρθει μόνο μέσα από τη νίκη της επανάστασης στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης.

Αυτή η προοπτική δεν είχε τίποτα το ουτοπικό ή τυχοδιωκτικό. Πράγματι η επανάσταση του Οκτώβρη προκάλεσε κύματα ενθουσιασμού στους εργάτες άλλων χωρών, και μέσα από τη φρίκη του ιμπεριαλιστικού πολέμου ξέσπασαν επαναστάσεις και κινήματα που γίνονται για χρόνια ο εφιάλτης των αστών. Τέτοιες ήταν η γερμανική επανάσταση του 1918 και του 1923, η ουγγρική του 1919, η κόκκινη διετία στην Ιταλία στα 1919 και 1920.

ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Η εξέγερση του Οκτώβρη ήταν ουσιαστικά αναίμακτη. Οι αστοί όμως απαντάνε στα σοβιέτ με ένα σκληρό εμφύλιο πόλεμο. Στρατοί από 14 χώρες εισβάλλουν στη Ρωσία. Οι Λευκοί, οι ρώσικοι ανεπαναστατικοί στρατοί, επιδίδονται σε ένα όργιο τρομοκρατίας και σφαγών. Για παράδειγμα στη Φινλανδία, τον Μάρτη και τον Απρίλη του 1918 διεξάγεται μια σφαγή σε τεράστιες διαστάσεις: πάνω από 20.000 δολοφονημένοι και 100.000 φυλακισμένοι εργάτες. Χαρακτηριστική είναι η διαταγή Ν.2428 του στρατηγού Καλέντιν, του επικεφαλής των Λευκών στον Ντον: "Απαγορεύεται να συλλαμβάνετε εργάτες. Η διαταγή είναι να τους τουφεκίζετε."

Ετσι η οικονομική κατάσταση σε μια χώρα που είχε ήδη φτάσει στα πρόθυρα της κατάρρευσης, ύστερα από έναν τετράχρονο πόλεμο γίνεται απελπιστική. Το φθινόπωρο του 1918 η κατάρρευση ήταν τόσο έντονη που στην Πετρούπολη απασχολούνταν στα εργοστάσια μόνο το 1/3 των εργατών που απασχολούνταν τον προηγούμενο χρόνο. Μέχρι το 1920 οι μεγάλες πόλεις είχαν χάσει το 43% των κατοίκων τους. Η πείνα άρχιζε να παίρνει διαστάσεις λιμού.

Μετά από τεράστιες θυσίες οι μπολσεβίκοι κερδίζουν τον πόλεμο. Το τίμημα όμως είναι τρομερό: η χώρα είναι κατεστραμμένη, και οι έκτακτες μέθοδοι του πολεμικού κομμουνισμού που εφάρμοσαν οι μπολσεβίκοι για να αντιμετωπίσουν την κρίση, απειλούσαν να απομονώσουν τη σοβιετική εξουσία από την τεράστια πλειοψηφία των αγροτών.

Από το 1921 εφαρμόζουν την πολιτική της ΝΕΠ (Νέα Οικονομική Πολιτική) που επιτρέπει την ανάπτυξη της ιδιωτικής βιομηχανίας και του εμπόριου για να τονωθεί η οικονομία.

Αυτή όμως η αναγκαία στροφή ξανάδωσε ζωή σε ολόκληρα κομμάτια της αστικής τάξης που αργότερα αποτέλεσαν το πρώτο κοινωνικό στήριγμα της γραφειοκρατίας.

Η ΣΤΑΛΙΝΙΚΗ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Το καθεστώς του Στάλιν δεν είχε καμιά σχέση με τα προηγούμενα χρόνια της σοβιετικής εξουσίας. Η κομματική και κρατική γραφειοκρατία με επικεφαλής τον Στάλιν επέλεξε την πολιτική τής εδραίωσης της δικιάς της εξουσίας και δε στόχευε στη διατήρηση και αναζωογόνηση της εξουσίας των σοβιέτ με την προοπτική της εξάπλωσης της επανάστασης και σε άλλες χώρες.

Η περίοδος της κυριαρχίας του Στάλιν από το 1927 και μετά είναι η περίοδος της ανατροπής όλων των κατακτήσεων του Οκτώβρη. Η εργατική τάξη δέχεται μια τρομακτική επίθεση (που έφτασε μέχρι την απαγόρευση των μετακινήσεων και τα εσωτερικά διαβατήρια από το 1930). Απαγορεύονται οι απεργίες και η καταναγκαστική εργασία αποκτά τεράστιες διαστάσεις. Η καταστολή έρχεται να δεθεί με την επίθεση στο βιοτικό επίπεδο: στα πρώτα χρόνια του πεντάχρονου πλάνου οι μισθοί πέφτουν κατά 40%. Ταυτόχρονα στην ύπαιθρο με την πολιτική της βίαιης κολεκτιβοποίησης, εκατομμύρια αγρότες ξεσπιτώνονται για να προμηθεύσουν τη βιομηχανία με φτηνό εργατικό δυναμικό.

Είναι η περίοδος που ζωντανεύει κάθε συντηρητικός θεσμός και ιδέα που η επανάσταση είχε ρίξει στα σκουπίδια. Καταργείται το δικαίωμα στην έκτρωση, ποινικοποιείται ξανά η ομοφυλοφιλία, η πειθαρχία επιστρέφει ξανά στα σχολεία, ο μεγαλορώσικος σοβινισμός θριαμβεύει και ο αντισημιτισμός κάνει πάλι την εμφάνισή του. Στο στρατό επανέρχεται η τυφλή πειθαρχία, τα υλικά προνόμια και οι διακρίσεις για τους αξιωματικούς, όπως ακριβώς ίσχυε παλιότερα και στον τσαρικό στρατό.

Τίποτα δεν ήταν αναπόφευκτο όμως. Η επικράτηση του Στάλιν ήρθε ύστερα από μια σειρά πολιτικές μάχες με την αριστερή αντιπολίτευση και τον Τρότσκι, που κράτησαν μέχρι το 1928.

Ούτε η απομόνωση της επανάστασης θα ήταν αιώνια. Υπήρχαν ευκαιρίες όπως στην Ισπανία ή τη Γαλλία το 1936, όπου η νίκη της επανάστασης θα ξανάφερνε σε πρώτη γραμμή την πάλη για εργατική εξουσία παγκόσμια, αλλά και την αναζωογόνηση της σοβιετικής εξουσίας στη Ρωσία.

Ο Οκτώβρης δεν είναι μόνο μια πηγή έμπνευσης, δεν είναι μια ακόμα ένδοξη σελίδα του εργατικού κινήματος. Αντίθετα, όταν η μια μετά την άλλη αποτυχαίνουν οι προσπάθειες για "φιλεργατική" διαχείριση του καπιταλισμού από τους σοσιαλδημοκράτες και όταν ο σταλινισμός έχει χάσει κάθε δικαίωμα να αναφέρεται στο σοσιαλισμό, ο δρόμος της εργατικής επανάστασης και του σοσιαλισμού από τα κάτω, είναι ο μόνος που μπορεί να οδηγήσει το εργατικό κίνημα στη νίκη.

Λέανδρος Μπόλαρης

Φοιτητές και σοσιαλισμός

Οι φοιτητικές εκρήξεις βρίσκονται πάλι στην ημερήσια διάταξη. Στην Ελλάδα δεν περνάει χρονιά χωρίς φοιτητικές καταλήψεις. Είναι οι φοιτητές επαναστατική δύναμη; Σ' αυτό το ερώτημα προσπαθεί να απαντήσει ο *Γιάννης Μαραβελάκης* στο παρακάτω άρθρο

Βρισκόμαστε 25 χρόνια μετά το Μάη του '68. Τότε, η μεγαλύτερη γενική απεργία στην ιστορία του εργατικού κινήματος παγκόσμια, είχε σαν αφετηρία της, τις καταλήψεις των πανεπιστημίων της Γαλλίας από τους φοιτητές.

Ξανά και ξανά οι φοιτητικές εξεγέρσεις -ανεξάρτητα από αφορμές από τις οποίες ξεκίνησαν- στρέφονται ενάντια στην άρχουσα τάξη και τον καπιταλισμό. Αποτελούν πολλές φορές τον σπινθήρα πολύ πιο μεγάλων ταξικών συγκρούσεων.

Ας πάρουμε για παράδειγμα την Ελλάδα. Φέτος συμπληρώνονται 20 χρόνια από την εξέγερση του Πολυτεχνείου που ξεκίνησε από φοιτητές -μέλη της επαναστατικής αριστεράς και τράβηξε όλο το φοιτητικό κίνημα σηματοδοτώντας την αρχή του τέλους της δικτατορίας.

Ακόμα και μέσα στην καρδιά του παγκόσμιου καπιταλισμού, στις ΗΠΑ, η δράση των φοιτητών από τα μέσα της δεκαετίας του '60 ως τις αρχές του '70 ήταν καθοριστική στο χτίσιμο του τεράστιου αντιπολεμικού κινήματος και στην ήττα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στο Βιετνάμ.

Ακόμα και σε στιγμές που οι φοιτητικοί αγώνες δεν έφτασαν στην εξέγερση, ήταν ικανοί να δημιουργήσουν πολλά προβλήματα στις κυβερνήσεις. Το '91-'92 στην Ελλάδα, οι μαθητικές και φοιτητικές καταλήψεις έσπασαν το μύθο της ανίκητης Νέας Δημοκρατίας. Παρ' όλες αυτές τις εμπειρίες υπάρχουν ακόμα ερωτηματικά για το τι μπορούν να κάνουν οι φοιτητές. Εάν μπορούν να είναι επαναστατική δύναμη στο πλευρό της εργατικής τάξης ή ενδιαφέρονται απλά για την καριέρα τους.

Η εκπαίδευση μέσα σε κάθε ταξική κοινωνία έχει ένα διπλό ρόλο: από τη μια να δώσει τις γνώσεις που χρειάζονται και την ειδίκευση που είναι αναγκαία στους ανθρώπους, ώστε να βρουν μια θέση στην παραγωγή και ταυτόχρονα να δικαιολογήσει ιδεολογικά την ύπαρξη μιας άρχουσας τάξης που έχει τον έλεγχο πάνω σ' ολόκληρη την κοινωνία. Στους χώρους της ανώτατης εκπαίδευσης πριν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο συναντούσε κανείς μόνο τα παιδιά (τα αγόρια συνήθως και σπανιότερα τα κορίτσια) της άρχουσας τάξης. Η ανώτερη εκπαίδευση ήταν ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, από το οποίο θα αντλούσαν γνώσεις για να μπορέσουν στη συνέχεια να στελεχώσουν τις ανώτερες θέσεις μέσα στην παραγωγή και μέσα στην ανώτερη κρατική γραφειοκρατία. Από την άλλη μάθαιναν πώς να υπερασπίζουν ιδεολογικά την ανωτερότητα του ίδιου του καπιταλισμού σαν σύστημα.

Ακόμα και μέσα στην καρδιά του παγκόσμιου καπιταλισμού, στις ΗΠΑ, η δράση των φοιτητών από τα μέσα της δεκαετίας του '60 ως τις αρχές του '70 ήταν καθοριστική στο χτίσιμο του τεράστιου αντιπολεμικού κινήματος και στην ήττα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού στο Βιετνάμ.

Σε μια τέτοια φάση δεν είναι καθόλου τυχαίο που οι φοιτητές σε κάθε σύγκρουση ανάμεσα στην άρχουσα τάξη και το προλεταριάτο βρίσκονταν στο πλευρό της πρώτης. Στην Γενική Απεργία το 1926 στη Βρετανία οι φοιτητές είναι μαζί με τους απεργοσπάστες, προσφέρονται να οδηγήσουν τραμ και λεωφορεία για να σπάσουν την απεργία. Το ίδιο συμβαίνει και στην επαναστατημένη Ρωσία του 1917 ακόμα και στην άνοδο του Χίτλερ στην Γερμανία. Οι φοιτητές είναι στο πλευρό των πιο αντιδραστικών δυνάμεων.

Από το σημείο αυτό όμως πώς φθάνουμε στο Μάη του '68; Τι έχει αλλάξει; Οι δεκαετίες που ακολουθούν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο είναι δεκαετίες ραγδαίας ανάπτυξης του καπιταλισμού. Μέσα σε δύο δεκαετίες η παγκόσμια οικονομία αναπτύσσεται 2,5 φορές περισσότερο από ό,τι όλα τα προηγούμενα χρόνια του 20ου αιώνα.

Αυτή η ανάπτυξη, ταυτόχρονα με την ανάπτυξη νέων επιστημονικών μεθόδων, βάζει την πίεση της μαζικοποίησης του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο σύγχρονος καπιταλισμός έχει πια ανάγκη από μια ολόκληρη μάζα ειδικευμένων εργατών που βάζουν σε κίνηση όχι μόνο τα σύγχρονα εργοστάσια, αλλά και τις διάφορες υπηρεσίες, όπως τις Τράπεζες, την εκπαίδευση, τα νοσοκομεία.

Η ίδια η σχέση ανάμεσα στην εκπαίδευση και την κοινωνία αλλάζει: μέσα από τους φοιτητές παράγονται οι μάνατζερς και τα στελέχη της άρχουσας τάξης και ταυτόχρονα και η ειδικευμένη εργατική τάξη. Αν πάρουμε για παράδειγμα την Ελλάδα, το ποσοστό των πτυχιούχων ανέβηκε από το 1,8% του πληθυσμού το 1961 στο 2,9% το 1971 και πάνω από 6% το 1980.

Οι ίδιοι οι φοιτητές δεν αποτελούν κάποια ξεχωριστή τάξη. Επειδή δεν έχουν

συγκεκριμένη θέση μέσα στην παραγωγή δεν είναι κομμάτι της εργατικής τάξης. Βρίσκονται σε μια μεταβατική περίοδο της ζωής τους.

Οι προοπτικές τους καθορίζονται από την αγορά εργασίας και σε τι κατάσταση βρίσκεται (υψηλή ή χαμηλή ανεργία) και από την απόδοσή τους στις εξετάσεις. Οι ιδέες όμως και οι αντιδράσεις καθορίζονται από τις πιέσεις που βάζει πάνω τους ο ίδιος ο καπιταλισμός.

Οταν ο καπιταλισμός βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης οι αυταπάτες ότι το σύστημα δίνει ίσες ευκαιρίες σ' όλους και ότι μπορεί να καλύψει τις ανάγκες των ανθρώπων είναι μεγάλες.

Ομως όταν μπαίνει σε περίοδο κρίσης, τότε οι οικονομικές πιέσεις και οι ανασφάλειες για το μέλλον μεγαλώνουν σε αφάνταστο βαθμό και η ίδια η αστική ιδεολογία δέχεται ισχυρές αμφισβητήσεις.

Σήμερα βρισκόμαστε ακριβώς σε μια τέτοια περίοδο. Η οικονομική κρίση αναγκάζει την αστική τάξη -παρότι χρειάζεται να παράγει ειδικευμένο εργατικό δυναμικό- να το κάνει με το χαμηλότερο κόστος. Αυτό σημαίνει χτυπήματα και περικοπές πάνω στους φοιτητές. Χιλιάδες φοιτητές αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα πανεπιστήμια ή να βρουν δουλειά για να τα βγάλουν πέρα.

Αυτοί που εξαρτούνται από τις κρατικές παροχές -δωρεάν σίτιση, στέγαση, συγγράμματα- είναι ζήτημα αν θα μπορέσουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους αν αυτές οι παροχές κοπούν.

Η εντατικοποίηση μεγαλώνει μέσα από τις υποχρεωτικές παρακολουθήσεις και εξετάσεις κι αυτό λειτουργεί σαν πίεση σε πολλούς φοιτητές να σταματήσουν τις σπουδές τους. Οι ψευδαισθήσεις ότι με σκληρή προσπάθεια μπορούν κάποιοι να βρουν μια δουλειά μειώνονται όλο και πιο πολύ.

Ετσι τα διαστήματα της απάθειας και της αδιαφορίας τα διαδέχονται έντονες και θυμωμένες εκρήξεις ενάντια στην κυβέρνηση.

Το ίδιο συμβαίνει και στο επίπεδο της ιδεολογίας. Οι ίδιοι οι φοιτητές βρίσκονται σε αντίφαση ανάμεσα σ' αυτά που διδάσκονται και αυτά που έχουν σαν εμπειρία στην καθημερινή τους ζωή.

Ας πάρουμε το παράδειγμα ενός φοιτητή της ΑΣΟΕΕ ή κάποιας άλλης οικονομικής σχολής. Μέσα στα αμφιθέατρα μαθαίνει για την ανωτερότητα της αγοράς και του καπιταλισμού και απ' έξω συνήθως δεν μπορεί να πληρώσει τον καφέ του στο κυλικείο. Οι απόψεις που διδάσκεται συγκρούονται με την καθημερινή εικόνα της καταστροφής των επιχειρήσεων, της διάλυσης της παραγωγής, της ανεργίας, της μη κάλυψης στοιχειωδών αναγκών των ανθρώπων σε φαγητό, ρούχα, στέγη. Ετσι τα αμφθέατρα μετατρέπονται από κοιμητήρια σε χώρους αμφισβήτησης και αντιπαραθέσεων.

Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι τα τελευταία χρόνια μικρότερες ή μεγαλύτερες εκρήξεις συμβαίνουν μέσα στα ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Μέσα από αυτή την κίνηση οι φοιτητές αρχίζουν να πολιτικοποιούνται. Στις κινητοποιήσεις αυτές όμως ανακαλύπτουν και τα όρια που έχει η δύναμή τους. Επειδή δεν βρίσκονται στην καρδιά του συστήματος, στην παραγωγή, δεν έχουν την δυνατότητα με την απεργία τους ή την κατάληψή τους να χτυπήσουν εκεί που "πονάει" ο αντίπαλος. Μέσα από αυτή τη διαδικασία αρχίζει η συζήτηση για το ρόλο και την προοπτική του φοιτητικού κινήματος.

Το Μάη του '68 το σύνθημα που κυριάρχησε ανάμεσα στους φοιτητές ήταν: "Οι φοιτητές έκαναν την αρχή. Τώρα η σημαία του αγώνα πρέπει να περάσει από τα αδύναμα χέρια μας στα στιβαρά μπράτσα των εργατών".

Ετσι μια μικρή μειοψηφία ανακαλύπτει την εργατική τάξη και το ρόλο της, τη δύναμη και την προοπτική της. Ακριβώς επειδή η εργατική τάξη βρίσκεται στο κέντρο της παραγωγής οι αγώνες της έχουν συνολικότερο ρόλο και είναι πολύ πιο πιεστικοί και αποτελεσματικοί.

Μια νίκη σε μια απεργία γεμίζει αυτοπεποίθηση, αλλά φέρνει και βελτιώσεις σ' όλη την κοινωνία. Η συνολική νίκη της -η ανατροπή του καπιταλισμού- δεν απελευθερώνει μόνο την ίδια αλλά και όλη την κοινωνία. Στην κορύφωση των φοιτητικών καταλήψεων το Μάη του '68 το σύνθημα που κυριάρχησε ανάμεσα στους φοιτητές ήταν: "Οι φοιτητές έκαναν την αρχή. Τώρα η σημαία του αγώνα πρέπει να περάσει από τα αδύναμα χέρια μας στα στιβαρά μπράτσα των εργατών".

Στην Ελλάδα, ο αγώνας της ΕΑΣ ενέπνευσε χιλιάδες φοιτητές για να προχωρήσουν σε καταλήψεις πέρσι τον Σεπτέμβρη.

Μια σοσιαλιστική οργάνωση σαν την ΟΣΕ μπορεί να κερδίσει ανεξάντλητες δυνάμεις από τους φοιτητές και σ' αυτό μπορούν να βοηθήσουν οι Επαναστατικές Σοσιαλιστικές Ομάδες Φοιτητών -Σπουδαστών (ΕΣΟΦ-Σ).

Το ζήτημα είναι πώς οι σοσιαλιστές κερδίζουν την εμπιστοσύνη των φοιτητών. Αυτό σημαίνει από την μια να βρίσκεσαι μέσα στους μικρούς ή μεγάλους αγώνες που ξεσπούν μέσα στις σχολές και από την άλλη να κερδίζεις την μάχη των ιδεών απέναντι στους φιλελεύθερους και τους ρεφορμιστές.

Κάθε φορά που ανοίγεται ένα οποιοδήποτε ζήτημα είτε για ένα πειθαρχικό, είτε για τα ζητήματα των περικοπών (συγγράματα, στέγη κλπ) χρειάζεται να είμαστε εκεί και να οργανώνουμε τον θυμό του κόσμου.

Ομως ταυτόχρονα χρειάζεται και η γενίκευση αυτών των αντιδράσεων. Οι περικοπές στη στέγη και στη σίτιση δεν είναι διαφορετικές από την επίθεση που γνωρίζει καθημερινά η εργατική τάξη από την κυβέρνηση. Μόνο έτσι εξηγείται η ανάγκη να βγούμε προς τα έξω και όχι αφηρημένα. Ετσι μόνο μπορούμε να πείσουμε κάποιους φοιτητές για την ανάγκη απεύθυνσης στην εργατική τάξη χειροπιαστά, π.χ. πουλώντας μαζί μας εφημερίδες στους εργατικούς χώρους.

Το άλλο ζήτημα που δεν πρέπει να παραβλέπουμε είναι την μάχη των ιδεών. Θα πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αντιπαραθέτουμε στις φιλελεύθερες ιδέες της αγοράς και στη βαρβαρότητα που δημιουργούν, την προοπτική του σοσιαλισμού από τα κάτω.

Και οι ευκαιρίες για τέτοιες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις είναι πάμπολλες, αρκεί κανένας να μην τις αφήνει να φεύγουν. Από την κόντρα σε κάποια εθνικιστικά, ρατσιστικά ή σεξιστικά σχόλια ενός καθηγητή, μέχρι ολόκληρη κινητοποίηση για να διώξουμε φασίστες μέσα από τις σχολές. Κάθε φορά βρισκόμαστε μπροστά στις κινητοποιήσεις, αλλά σαν σοσιαλιστές και όχι απλά και μόνο σαν αγανακτισμένοι φοιτητές.

Οταν ξεκίνησε ο Μάης του '68 οι οργανωμένοι σε επαναστατικές οργανώσεις φοιτητές ήταν περίπου 400. Μετά τον Μάη ήταν 30-40 χιλιάδες. Το ίδιο συνέβη και στην εξέγερση του Πολυτεχνείου. Σήμερα οι φοιτητές και οι φοιτήτριες από την Τιέν Ανμεν ως τα γκέτο της Ν. Αφρικής και από το Λος Αντζελες ως την Αθήνα δίνουν τις δικές τους μάχες. Το χτίσιμο μιας γερής μαζικής επαναστατικής οργάνωσης και μέσα στα ΑΕΙ-ΤΕΙ είναι η εγγύηση ότι αυτοί οι αγώνες θα βρουν το δρόμο για τη νίκη.

Συμφωνία Ραμπίν - Αραφάτ

Συμβιβασμός σε βάρος των Παλαιστίνιων

Στις 13 Σεπτέμβρη τα μάτια εκατομμυρίων ανθρώπων στράφηκαν στην Ουάσιγκτον. Ομως η "συμφωνία ειρήνης" που υπογράφτηκε ανάμεσα στον πρωθυπουργό του Ισραήλ, Γ. Ράμπιν και στον ηγέτη της ΟΑΠ, Γ. Αραφάτ δεν πρόκειται να λύσει το παλαιστινιακό πρόβλημα. Οι συζητήσεις για την "ειρηνική συνύπαρξη και την αμοιβαία αναγνώριση" ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και το Ισραήλ κρύβουν την αλήθεια. Κρύβουν το γεγονός ότι το ρατσιστικό καθεστώς του Ισραήλ ελέγχει την Παλαιστίνη, ότι περισσότεροι από 5 εκατομμύρια Παλαιστίνιοι παραμένουν διασκορπισμένοι, και ζουν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης σαν πρόσφυγες σ' όλη τη Μ. Ανατολή.

Η συμφωνία δεν πρόκειται να φέρει την ειρήνη ακριβώς γιατί δεν απαντάει στη ρίζα του παλαιστινιακού προβλήματος. Δεν απαντάει στην αρπαγή της γης των Παλαιστινίων το '47-'48 από το Ισραήλ, στην κατάκτηση της Λωρίδας της Γάζας και της Δυτικής Οχθης το '67 στις εθνικές εκκαθαρίσεις και στην απίστευτη βιαιότητα που επί 50 χρόνια υφίστανται οι Παλαιστίνιοι από τον ισραηλινό στρατό. Ενα στρατό εξοπλισμένο και εκπαιδευμένο από τη Δύση.

Μόνο το ίδιο το Ισραήλ κερδίζει από αυτή την συμφωνία, από την υποτιθέμενη αυτονομία στη περιοχή της Γάζας και στην Ιεριχώ. Σ' αυτή την περιοχή αναλαμβάνει η ΟΑΠ με τον ισραηλινό στρατό να εξασφαλίζουν την τάξη. Με άλλα λόγια αναλαμβάνει ο ίδιος ο Αραφάτ την προσπάθεια να τσακίσει την Ιντιφάντα.

Παρότι ένα κομμάτι Παλαιστινίων δέχτηκε με πανηγυρισμούς αυτή την συμφωνία, στην πραγματικότητα αυτοί οι πανηγυρισμοί φανερώνουν την απελπισία και την απόγνωση από την καταπίεση και την καταστολή του Ισραήλ. Οι υποστηρικτές του Αραφάτ πιστεύουν στις υποσχέσεις που δόθηκαν από τις ΗΠΑ και την ΕΟΚ μετά την υπογραφή της συμφωνίας, για μια μεγάλη οικονομική βοήθεια. Μια οικονομική βοήθεια που θα βελτιώσει τις άθλιες συνθήκες ζωής που κυριαρχούν στη Γάζα και στις κατεχόμενες περιοχές. Το ποσό όμως που υπόσχεται η Διεθνής Τράπεζα -3 δισ. δολάρια μέσα σε δέκα χρόνια- είναι σταγόνα στον ωκεανό, είναι ασήμαντο ποσό για να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των Παλαιστινίων. Αλλωστε οι Δυτικοί ηγέτες στα λόγια είναι πολύ γενναιόδωροι, όταν όμως έρχεται η ώρα της πληρωμής ξεχνούν πολύ εύκολα τις υποσχέσεις τους. Η Γάζα και η Δυτική Οχθη θα συνεχίσουν να είναι για το Ισραήλ πηγή φθηνού εργατικού δυναμικού και μια αποκλειστική αγορά για τα ισραηλινά προϊόντα. Αυτή η εκμετάλλευση δεν πρόκειται να σταματήσει. Αυτό είναι που προκαλεί μια τεράστια διαφορά ανάμεσα στους Παλαιστίνιους και τους Ισραηλινούς εποίκους στα κατεχόμενα. Στη Δυτική Οχθη το κατά κεφαλή εισόδημα ενός Παλαιστίνιου δεν φτάνει το 1/5 ενός Ισραηλινού εποίκου ενώ στη Γάζα είναι λιγότερο από το 1/8. Αυτή η ανισότητα είναι ακόμα μεγαλύτερη αν σκεφτεί κανείς ότι μιλάμε για μια περιοχή που η ανεργία ανάμεσα στους Παλαιστίνιους ξεπερνά το 60%.

Η ίδια η "συμφωνία ειρήνης" δίνει το δικαίωμα στους Ισραηλινούς εποίκους να συνεχίσουν να ζουν στα κατεχόμενα. Εστω και αν είναι μια μικρή μειοψηφία του πληθυσμού, κατέχουν το μεγαλύτερο τμήμα της γης. Στην Δυτική Οχθη για παράδειγμα, η εγκατάσταση των εποίκων έχει επιταχυνθεί κάτω από τις προτροπές του σημερινού πρωθυπουργού του Ισραήλ Γ. Ράμπιν. Ετσι το 60% της Δυτικής Οχθης είναι κάτω από τον έλεγχο των εποίκων.

Μέσα στο ισραηλινό κοινοβούλιο, στην προσπάθεια του ο Ράμπιν να πείσει τους αδιάλλακτους σιωνιστές να επικυρώσουν την συμφωνία ξεκαθάρισε ότι η συμφωνία αποτελεί ήττα και συμβιβασμό μόνο για τους Παλαιστίνιους. Η "αυτονομία" της Γάζας λύνει το μεγαλύτερο πρόβλημα για το Ισραήλ. Το πρόβλημα της καταστολής της Ιντιφάντα -της εξέγερσης της παλαιστινιακής νεολαίας στα κατεχόμενα που ξεκίνησε το Δεκέμβρη του '87. Η Γάζα είναι το κέντρο της Ιντιφάντα και αποτελεί άμεση απειλή για το Ισραήλ.

Η παραχώρηση της Ιεριχούς μιας πόλης 15.000, όπου δεν είχε πάρει διαστάσεις η εξέγερση γίνεται για να μπορέσει ο Αραφάτ να εγκαταστήσει το αρχηγείο του, πράγμα πολύ δύσκολο να γίνει στη Λωρίδα της Γάζας.

Το Ισραήλ πιστεύει ότι αυτή η συμφωνία θα εξομαλύνει τις σχέσεις του με τα άλλα αραβικά καθεστώτα και θα ανοίξει το δρόμο για την άρση του εμπάργκο των αραβικών χωρών εναντίον του. Ανοίγει το δρόμο για νέες εμπορικές συμφωνίες και για οικονομική βοήθεια από την Ευρώπη. Ετσι θα μπορέσει και το ίδιο να ξεπεράσει τις οικονομικές δυσκολίες που έχει και να μετατραπεί σε ένα δυνατό οικονομικό κέντρο στην περιοχή.

Πώς έφτασε σ' αυτό το σημείο ο Αραφάτ; Αρχικά, πριν 30 χρόνια, ο ίδιος και άλλοι ηγέτες της Φατάχ (της κύριας οργάνωσης μέσα στην ΟΑΠ) έβαζαν σαν προοπτική την ίδρυση ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Ενός κράτους στο οποίο οι Παλαιστίνιοι επιχειρηματίες της διασποράς, όπως είναι και ο ίδιος, θα είχαν την δυνατότητα να αναπτύξουν την οικονομία και τις επιχειρήσεις τους όπως και τα άλλα αραβικά κράτη.

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 η Φατάχ προχωράει σε ένα μεγάλο συμβιβασμό για να μπορέσει να υλοποιήσει αυτή την προοπτική. Εγκαταλείπει την ιδέα της απελευθέρωσης όλης της Παλαιστίνης και βάζει σαν προοπτική την ίδρυση ενός μίνι-κράτους στις κατεχόμενες περιοχές. Η Δυτική Οχθη και η Γάζα που θα αποτελούσαν αυτό το κράτος είναι μόλις το 21%

της Παλαιστίνης. Σήμερα μια ακόμα μικρότερη περιοχή που παραχωρείται από το Ισραήλ εμφανίζεται αρκετή για να προχωρήσει ο Αραφάτ σε ένα ακόμα μεγαλύτερο συμβιβασμό.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η ΟΑΠ δεν θα ήθελε μεγαλύτερες εδαφικές παραχωρήσεις. Ομως η αδύνατη θέση στην οποία βρίσκεται έδωσε το δικαίωμα στο Ισραήλ να υπαγορεύσει τους όρους της συμφωνίας. Αυτή η αδυναμία είναι αποτέλεσμα δύο στοιχείων. Είναι αποτέλεσμα της οικονομικής χρεωκοπίας της ΟΑΠ αλλά και της πολιτικής χρεωκοπίας της, της έλλειψης εμπιστοσύνης από τη μεριά του παλαιστινιακού λαού απέναντι της.

Η στρατηγική της ΟΑΠ στη δεκαετία του '80 πραγματικά κατέρρευσε, δεν μπορούσε σε καμιά περίπτωση να οδηγήσει στη λύση το παλαιστινιακό πρόβλημα.

Ο Αραφάτ και η ηγεσία της Φατάχ επέμεναν -από την ίδρυση της - ότι η απελευθέρωση των Παλαιστινίων θα έρθει μέσα από τις συμμαχίες με τις άρχουσες τάξεις των αραβικών χωρών. Ετσι η πάλη των Παλαιστινίων δεν θα έπρεπε σε καμιά στιγμή να απειλήσει με αποσταθεροποίηση αυτά τα καθεστώτα. Για 25 χρόνια αυτή η αρχή -της μη ανάμειξης στα εσωτερικά των αραβικών χωρών- απέφερε αρκετά δισ. δολάρια από τα καθεστώτα ειδικά των χωρών του Περσικού Κόλπου. Μ' αυτό τον τρόπο τα αραβικά καθεστώτα εξαγόραζαν από τη μια την επιρροή της Φατάχ στους Παλαιστίνιους της διασποράς και χρησιμοποιούσαν τους αγώνες των Παλαιστινίων σαν διαπραγματευτικό ατού της εξωτερικής τους πολιτικής από την άλλη. Αυτή η θέση ήταν εξαιρετικά σημαντική στην διάρκεια των δύο μεγάλων εκρήξεων της παλαιστινιακής εξέγερσης στα τέλη της δεκαετίας του '60 (που κατέληξε στην σφαγή των Παλαιστινίων στην Ιορδανία) και 20 χρόνια αργότερα όταν η Ιντιφάντα έβαζε σε αμφισβήτηση τον ισραηλινό έλεγχο στη Δυτική Οχθη και τη Γάζα.

Οι Ισραηλινοί απάντησαν στην Ιντιφάντα με την πιο βάρβαρη καταστολή. Απέναντι στους εξεγερμένους Παλαιστίνιους, που μέσα από επιτροπές βάσης άρχιζαν να απειλούν ότι θα πάρουν την πολιτική και οικονομική διαχείριση μέσα στα κατεχόμενα, ο Αραφάτ έδωσε τη μεγαλύτερη μάχη για να τους ελέγξει. Μια ολόκληρη όμως γενιά νέων Παλαιστινίων αγωνιστών έπαψαν πια να τρέφουν αυταπάτες για την ΟΑΠ και την ταχτική της, άρχισαν να την αμφισβητούν ανοιχτά και να στρέφονται προς την μαχητική ρητορεία των ισλαμικών οργανώσεων όπως η Χαμάς και η Τζιχάντ.

Καθώς αυτή η πολιτική βάση κατέρρεε ο Αραφάτ ανακάλυψε ότι και τα αραβικά καθεστώτα άρχισαν να τον εγκαταλείπουν. Η οικονομική βοήθεια άρχισε να μειώνεται όχι μόνο σαν αποτέλεσμα της αντίθεσης της ΟΑΠ στην επέμβαση στο Κουβέιτ από τους Δυτικούς το '91, αλλά και εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων των αραβικών χωρών.

Η πτώση της τιμής του πετρελαίου έβαλε ακόμα και τον καπιταλισμό της Σαουδικής Αραβίας σε προβλήματα και είχε σαν αποτέλεσμα το σταμάτημα της οικονομικής βοήθειας που έπαιρνε η ΟΑΠ για 20 χρόνια.

Το '92 ο Αραφάτ και η ΟΑΠ βρέθηκαν στην πιο αδύνατη θέση από την ίδρυση της το '59. Η "συμφωνία ειρήνης" με οποιους όρους, ήταν η τελευταία ευκαιρία για τον Αραφάτ για να βρεθεί ξανά κυρίαρχος του παιχνιδιού.

Ο Αραφάτ επιμένει ότι οι "αυτόνομες" περιοχές αποτελούν μια εμβρυακή μορφή του παλαιστινιακού κράτους. Ετσι έχει αρχίσει την προσπάθεια για να δημιουργήσει ένα παλαιστινιακό κρατικό μηχανισμό. Μέσα σ' αυτή την προσπάθεια είναι και η στρατολόγηση 25.000 ανδρών για την παλαιστινιακή αστυνομία που θα πρέπει να αποκτήσουν τον έλεγχο στη Γάζα. Η προοπτική Παλαιστίνιοι να πολεμούν Παλαιστίνιους είναι μια προοπτική που βολεύει το Ισραήλ. Αλλωστε υπάρχει πάντα και η εμπειρία της Ν. Αφρικής που το κόμμα των μαύρων Ινκάθα στηριζόμενο από τους ρατσιστές του Ντε Κλερκ χτυπάει τους μαύρους του Εθνικού Αφρικανικού Κογκρέσου.

Θύματα της ισραηλινής θηριωδίας στο Νότιο Λίβανο

Ομως η προοπτική για ένα ανεξάρτητο κράτος των Παλαιστινίων έχει αποκλειστεί από τον ίδιο το Γ. Ράμπιν. Η "αυτονομία" περισσότερο μοιάζει σαν μαριονέτα στα χέρια του Ισραήλ. Θα είναι οικονομικά ελεγχόμενη και θα έχει καθήκον να τσακίσει την παλαιστινιακή αντίσταση. Είναι μια προοπτική που βολεύει αφάνταστα και τις ΗΠΑ. Ετσι ο πιο φιλικός πρόεδρος απέναντι στο Ισραήλ, ο Κλίντον- ξαφνικά γίνεται και φίλος του παλαιστινιακού λαού, πιέζοντας και τις άλλες αραβικές κυβερνήσεις (π.χ. την Συρία) να δεχτούν τη συμφωνία.

Η "συμφωνία ειρήνης" δεν είναι μια ιστορική συμφωνία που θα φέρει την ειρήνη. Ομως αποτελεί ένα σταυροδρόμι για τους αγωνιστές της Παλαιστίνης που έρχονται αντιμέτωποι με την πιο μεγάλη πρόκληση. Είναι πιθανό κάποιες ισλαμικές οργανώσεις να μεγαλώσουν. Τα όριά τους, όμως, φαίνονται από τώρα καθώς είναι συνδεδεμένες με τις άρχουσες τάξεις της περιοχής. Η Χαμάς για παράδειγμα, έχει τις καλύτερες σχέσεις με τη Συρία. Αν η Συρία αποδεχτεί τη συμφωνία τότε ο συμβιβασμός είναι μονόδρομος και για τους ισλαμιστές της Χαμάς. Αλλα κομμάτια αγωνιστών προσπαθούν να βρουν πιο ριζοσπαστικές λύσεις και προτάσεις. Αυτό είναι πολύ σημαντικό σαν διαδικασία αν σκεφτεί κανείς ότι πέρα από την άνοδο των ισλαμιστών για πρώτη φορά υπάρχει το κενό που έχουν αφήσει τα σταλινικά ΚΚ τα οποία κυριαρχούσαν στην αριστερά των αραβικών χωρών. Αυτό το κενό δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης μιας γνήσιας επαναστατικής αριστεράς. Καθώς η πολιτική και οικονομική κρίση συνεχίζεται και βαθαίνει, υπάρχει ένα ολόκληρο ακροατήριο για τους επαναστάτες που προτείνουν σαν διέξοδο την ανεξάρτητη πάλη της εργατικής τάξης. Μόνο αυτή η δύναμη μπορεί να λύσει το παλαιστινιακό πρόβλημα και να φέρει την ειρήνη στην περιοχή.

Ρατσισμός
Τι είναι και πώς παλεύεται

Μια παρουσίαση του βιβλίου του *Αλεξ Καλίνικος* για τον ρατσισμό από τον *Μήτσο Γκορίτσα*. Το βιβλίο κυκλοφορεί στα τέλη Οκτώβρη από τις Εκδόσεις "Εργατική Δημοκρατία".

Νεοναζί πυρπολούν ξενώνες υποδοχής προσφύγων στη Γερμανία. Απ' τη Γαλλία ο Λεπέν εξακολουθεί να προκαλεί. Δολοφονίες μαύρων στην Αγγλία και στην Αμερική. Πογκρόμ Αλβανών στην Ελλάδα. Τα δικαιώματα των μειονοτήτων απειλούνται. Οι κυβερνήσεις προσπαθούν να μετατρέψουν την ΕΟΚ σε φρούριο με νέους απάνθρωπους μεταναστευτικούς νόμους. Ο ρατσισμός δυναμώνει ξανά στον λεγόμενο πολιτισμένο κόσμο.

Ομως το ίδιο συμβαίνει με την αντιρατσιστική πάλη: εκατομμύρια διαδηλώνουν στη Γερμανία ενάντια στις φασιστικές επιθέσεις. Η αθώωση των μπάτσων που ξυλοκόπησαν τον μαύρο Ρόντνεϊ Κινγκ πυροδοτεί την εξέγερση του Λος Αντζελες. Για τρεις μέρες η εξουσία της αμερικάνικης υπερδύναμης καταργείται στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη των ΗΠΑ. Στην Ελλάδα, στην Κέρκυρα, η ειρηνική εξέγερση των κατοίκων μετατρέπει τον Λεπέν σε φυγάδα.

Η μάχη ενάντια στο ρατσισμό έχει γίνει, όπως είναι φανερό, ένα από τα καθήκοντα της ημέρας για το εργατικό κίνημα.

Σ' αυτή τη μάχη, το ξεκαθάρισμα πάνω στη φύση και στις αιτίες του ρατσισμού είναι απαραίτητα στοιχεία για τη νίκη εναντίον του. Αυτή την ανάγκη έρχεται να καλύψει η έκδοση του βιβλίου "Ρατσισμός: Τι είναι και πώς παλεύεται" απ' τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία.

Ο συγγραφέας του, ο Αλεξ Καλλίνικος -Αγγλος πανεπιστημιακός και ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος- ξεκαθαρίζει από την αρχή τις απόψεις του. Ο ρατσισμός δεν προέρχεται, όπως ισχυρίζεται η φιλελεύθερη άποψη, από τις προκαταλήψεις ή την χαμηλή μόρφωση των λευκών (ιδιαίτερα των χαμηλών στρωμάτων) αλλά απ' την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση: Απ' τη χωρίς προκαταλήψεις και εν πλήρει συνειδήσει προσπάθεια των "μορφωμένων" καπιταλιστών να ισχυροποιήσουν και διαιωνίσουν την κυριαρχία τους.

Οπως αναφέρει και ο συγγραφέας, "ο ρατσισμός εξυπηρετεί στο να βάζει τους εργάτες τον ένα ενάντια στον άλλο, και να τους αποτρέπει από το να παλέψουν αποτελεσματικά ενάντα στα αφεντικά που τους εκμεταλλεύονται όλους, ανεξάρτητα από χρώμα ή εθνικότητα".

Ο ρατσισμός δεν στρέφεται μόνο ενάντια στους μαύρους ούτε συνδέεται πάντα με το χρώμα του δέρματος (π.χ. ο αντισημιτισμός δεν έχει σχέση με το χρώμα των Εβραίων) αλλά "...υφίσταται όπου μια ομάδα ανθρώπων υπόκειται σε διακρίσεις στη βάση χαρακτηριστικών που θεωρούνται κληρονομικά σ' αυτούς".

Ωστόσο η ίδια η φύση αφαιρεί το έδαφος κάτω από τα ρατσιστικά παραμύθια: Δεν υπάρχει κληρονομική ή βιολογική βάση γι' αυτές τις "θεωρίες".

"Απ' όλες τις γενετικές αποκλίσεις που ξέρουμε σε ένζυμα και άλλες πρωτεΐνες, όπου ήταν δυνατόν πράγματι να μετρηθεί η συχνότητα διαφοροποιήσεων των γονιδίων και έτσι να υπάρχει μια αντικειμενική εκτίμηση γενετικών αποκλίσεων, το 85% αυτών των αποκλίσεων υπάρχουν ανάμεσα στα άτομα του ιδίου τοπικού πληθυσμού, φυλής ή έθνους. Αυτό σημαίνει ότι π.χ. ένας λευκός μπορεί να μοιάζει στο γενετικό του υλικό πιο πολύ μ' έναν μαύρο παρά μ' έναν άλλο λευκό".

Ετσι οι φυλετικές διακρίσεις δεν υπάρχουν στη φύση, δεν είναι φυσικό φαινόμενο αλλά ιστορικό. Οπως αναφέρει ο Αλεξ Καλλίνικος "οι φυλετικές διαφορές έχουν εφευρεθεί. Βοήθησαν σαν κομμάτι ιστορικά συγκεκριμένων σχέσεων καταπίεσης με στόχο να δικαιώσουν αυτή την καταπίεση.."

Μήπως όμως αυτή η "εφεύρεση" του ρατσισμού χάνεται στα βάθη των αιώνων; Ο συγγραφέας απαντάει και σ' αυτό ξεκάθαρα όχι. Τα ιστορικά παραδείγματα που αναφέρει είναι συντριπτικά.

Στην αρχαιότητα, παρά τη φοβερή επέκταση του συστήματος της δουλείας, καμιά ρατσιστική ιδεολογία δεν εμφανίστηκε για να τη δικαιολογήσει. Αλλωστε οι δούλοι δεν προέρχονταν από κάποια συγκεκριμένη ράτσα: πρώην Αθηναίοι ή Ρωμαίοι πολίτες ξέπεφταν στη δουλεία όπως και οι αιχμάλωτοι πολέμου. Αλλο παράδειγμα για την έλλειψη ρατσισμού εκείνη την εποχή είναι το ότι ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Σέπτιμος Σεβήρος (193-211 μ.Χ) ήταν κατά πάσα πιθανότητα μαύρος.

Αλλά και στην εποχή του Μεσαίωνα, η σύγκρουση των Αράβων και των Τούρκων με τη Δύση δεν είχε χαρακτήρα ρατσιστικής σύγκρουσης. Τα συμφέροντα που διακυβεύονταν σε κείνους τους πολέμους ντύθηκαν με θρησκευτικό μανδύα και όχι με φυλετικό. Οι κατακτήσεις εκατέρωθεν δεν συνοδεύτηκαν με "εθνικές εκκαθαρίσεις" αλλά με θρησκευτικό προσυλητισμό.

Ετσι ο Καλλίνικος αφού ανασκευάζει όλα τα παραμύθια περί της "φυσικής και αιώνιας" προέλευσης του ρατσισμού φτάνει στην πραγματική "ημερομηνία γέννησης" του ρατσισμού: την εποχή των αρχών του καπιταλισμού με την χρησιμοποίηση των μαύρων σκλάβων στις τεράστιες φυτείες της Αμερικής.

Μπροστά στις μεγάλες δυσκολίες των ιδιοκτητών των φυτειών να υποδουλώσουν μετανάστες που παρ' όλη τη φτώχεια τους είχαν γαλουχηθεί με τα ιδανικά της Γαλλικής Επανάστασης, ο ξεριζωμός άοπλων μαύρων και η συστηματική υποδούλωσή τους ήταν η εύκολη "λύση". Σε αντίθεση με παλιότερες κοινωνίες που η καταπίεση ήταν διατυπωμένη με νόμους και δεν χρειαζόταν ιδιαίτερη εξήγηση τώρα χρειάστηκε και μια ιδεολογία που να δικαιολογεί την εξαίρεση των μαύρων από τις διακηρύξεις "της ελευθερίας, της ισότητας, και της αδελφότητας".

Οπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο βιβλίο "ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής στηρίζεται στην ελεύθερη μισθωτή εργασία... Η στήριξη του καπιταλισμού σε εργασία δούλων έγινε μια ανωμαλία που απαιτούσε εξήγηση". Ετσι γεννήθηκε ο ρατσισμός.

Περνώντας στη σημερινή εποχή ο Καλλίνικος εξηγεί γιατί, παρά τις κάποιες αλλαγές, ο ρατσισμός συνεχίζει να έχει λόγο ύπαρξης για τον καπιταλισμό.

Τώρα η έμφαση έχει περάσει απ' τη ράτσα στην κουλτούρα, απ' τη φυλή στην εθνικότητα. Ομως η διαφορά είναι μικρή: την "εθνικότητα", ή την "κουλτούρα" την προβάλλουν σαν μια μοίρα απ' την οποία κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει". Ετσι από άλλο δρόμο δικαιολογούνται και πάλι οι διακρίσεις.

Εδώ εντοπίζεται από τον Αλεξ Καλλίνικος και η ιστορική ιδιαιτερότητα του σύγχρονου ρατσισμού. Κάποιος μπορούσε στο παρελθόν ν' αποφύγει τη θρησκευτική καταπίεση αλλάζοντας την πίστη του. Ομως τα θύματα του σύγχρονου ρατσισμού δεν έχουν καμιά δυνατότητα να ξεφύγουν απ' το χρώμα τους, τη "φυλή" τους ή το "έθνος" τους.

Ο συγγραφέας συνεχίζοντας εξηγεί με θαυμάσιο τρόπο τη δυνατότητα του ρατσισμού να επιβιώνει γιατί προσφέρει, όπως και η θρησκεία, ψεύτικες λύσεις σε πραγματικά προβλήματα:

"Ο ρατσισμός προσφέρει την ψευδαίσθηση στους λευκούς εργάτες ότι είναι κομμάτι της κυριάρχης εθνότητας. Προσφέρει επίσης σε στιγμές κρίσης, εξιλαστήρια θύματα, μέσα στην καταπιεζόμενη ομάδα".

Ο βασικότερος λόγος είναι όμως ότι αυτά δεν συμβαίνουν από μόνα τους. Υπάρχει μια άρχουσα τάξη που κατέχει τη σοφία του "διαίρει και βασίλευε" όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αλεξ Καλλίνικος. Αυτό σημαίνει ότι οι καπιταλιστές πατώντας στα προηγούμενα χρησιμοποιούν όλη τη δύναμή τους (ΜΜΕ, εκπαίδευση κλπ) για να ποτίζουν συνεχώς με ρατσιστικό δηλητήριο την εργατική τάξη. Με ποιον άλλο τρόπο για παράδειγμα θα μπορούσε ο Κολ να ξεφύγει από τις ευθύνες της οικονομικής κρίσης παρά προσπαθώντας να ρίξει το ανάθεμα στους μετανάστες; 'Η θα μπορούσε ο Μητσοτάκης να δικαιολογήσει την άνοδο της ανεργίας που έφερε η πολιτική του χωρίς να καταφύγει στους Αλβανούς σαν εξιλαστήρια θύματα;

Αφού ξεκαθαρίσει ότι ο ρατσισμός είναι γέννημα θρέμμα του καπιταλισμού και προς το συμφέρον της αστικής τάξης, ο Αλεξ Καλλίνικος προχωράει στο ζήτημα του αν οι λευκοί εργάτες έχουν κανένα όφελος από το ρατσισμό.

Υποστηρίζει πως είναι σφάλμα ότι τάχα οι εργάτες στις ανεπτυγμένες χώρες κερδίζουν απ' την εξαθλίωση του Τρίτου Κόσμου. Αν ήταν έτσι, αν δηλαδή οι χαμηλοί μισθοί στον Τρίτο Κόσμο σήμαιναν και μεγαλύτερη εκμετάλλευση (απ' τη οποία τάχα επωφελούνται οι εργάτες στη Δύση) τότε οι επενδυτές θα πήγαιναν εκεί για να κερδίσουν και δεν θα υπήρχε η συγκέντρωση επενδύσεων σε Ευρώπη και Αμερική που βλέπουμε σήμερα.

Μήπως όμως επωφελούνται οι λευκοί εργάτες απ' τους χαμηλούς μισθούς των μαύρων και γενικότερα των μεταναστών που βρίσκονται στη Δύση;

Ξεκάθαρα όχι. Ο Αλεξ Καλλίνικος αναφέρει μια σειρά μελέτες (στις ΗΠΑ για παράδειγμα) που δείχνουν ότι, όπου οι αποδοχές των λευκών εργατών βρίσκονται ψηλά, αυτό δεν οφείλεται στις διακρίσεις λευκών και μαύρων. Αντίθετα είναι η έλλειψη του ρατσισμού και το δυνάμωμα της ταξικής αλληλεγγύης ανεξάρτητα από το χρώμα των εργατών που ανεβάζει τους μισθούς και των δύο.

Μετά από όλη αυτή την ανάλυση του ρατσισμού ο συγγραφέας καταπιάνεται με το τελευταίο και σημαντικότερο πρόβλημα: την πάλη εναντίον του.

Αυτή η πάλη έχει μια μακρόχρονη ιστορία πίσω της. Ετσι οι ιστορικές αναφορές και η κριτική των διαφόρων απόψεων που έπαιξαν ρόλο στο αντιρατσιστικό κίνημα είναι αναγκαίες.

Η πρώτη αντίληψη που δεν βοηθάει στην πάλη ενάντια στο ρατσισμό είναι αυτή που θεωρεί ότι η αντίσταση στο ρατσισμό είναι υπόθεση μόνο των θυμάτων του π.χ. της μαύρης κοινότητας. Αυτό είναι λάθος για δυο λόγους. Πρώτον γιατί αυτό σημαίνει ενότητα των μαύρων εργατών με τη μαύρη αστική τάξη που έχει προσαρμοστεί με το ρατσισμό μια χαρά. (π.χ. ο δήμαρχος του Λος Αντζελες Τομ Μπράντλεϊ που διέταξε την καταστολή της εξέγερσης την άνοιξη του '92 ήταν μαύρος).

Δεύτερον γιατί η αναζήτηση συνεκτικού ιστού των μαύρων στην υποτιθέμενη "μαύρη" κουλτούρα αντί να ενώνει διασπάει τις διάφορες υπο-ομάδες (Αφρικανοί, Ασιάτες κλπ) γιατί η κάθε μια απ' αυτές αναζητεί την ενότητά της στη δική της υπο-παράδοση.

Αντίθετα, λέει ο συγγραφέας, "πραγματικές κουλτούρες αντίστασης μπορούν να ενοποιούν παρά να διασπούν και να αποκλείουν". Το ραπ και ο ρόλος του στα γεγονότα του Λος Αντελες είναι το πιο πρόσφατο παράδειγμα, το ροκ είναι λίγο παλιότερο.

Παρά την ανοργάνωτη μορφή της παρά τις επιμέρους εθνικές διαμάχες που υπήρξαν (πχ. ενάντια στους Κορεάτες μαγαζάτορες) η εξέγερση του Λος Αντζελες είχε ξεκάθαρα ταξικό χαρακτήρα: πάρα πολλές γειτονιές με ποικίλη φυλετική σύνθεση συμμετείχαν. Οι 5.000 αρχικά συλληφθέντες αποτελούνταν κατά 52% από Ισπανόφωνους, 10% από λευκούς, 38% από μαύρους. Η ενοποίηση σε ταξικό επίπεδο είχε σαν αποτέλεσμα τη διάσπαση σε φυλετικό επίπεδο (οι μαύροι ηγέτες τάχθηκαν με την κυβέρνηση). Η Τρίτη Διεθνής είναι το μεγαλύτερο μέχρι τώρα ιστορικό παράδειγμα του χτισίματος μιας μικτής φυλετικά επαναστατικής οργάνωσης σ' όλο τον κόσμο που να προσπαθεί να φέρει την ταξική σύγκρουση μέχρι το τέλος της: την ανατροπή του καπιταλισμού και το σοσιαλισμό.

Γιατι η εξάλειψη του ρατσισμού είναι ένα έργο μιας κοινωνίας που θα στηρίζεται στην διεθνιστική αλληλεγγύη μιας παγκόσμιας και πολυφυλετικής εργατικής τάξης, μιας κοινωνίας που θα μπορεί, όπως η ρώσικη επανάσταση του '17 έδειξε, να τοποθετεί στα πιο ψηλά αξιώματα έναν Εβραίο όπως ο Τρότσκι.

Για όσους θέλουν να παλέψουν γι' αυτή την προοπτική το βιβλίο αυτό είναι πολύτιμο.

Οι άνθρωποι αλλάζουν

Τζον Μόλινιου: "Είναι η ανθρώπινη φύση εμπόδιο στην πάλη για το σοσιαλισμό;"
Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία - Δρχ. 300

Το πρώτο επιχείρημα που ακούμε όλοι όσοι μιλάμε για σοσιαλισμό και επανάσταση, είναι ότι "ο σοσιαλισμός ήταν και θα παραμείνει μια ωραία ουτοπία, γιατί οι άνθρωποι δεν αλλάζουν. Είναι και θα παραμένουν εγωιστές και άπληστοι." Απέναντι σ'αυτό το επιχείρημα-οδοστρωτήρα, ο συγγραφέας που είναι μέλος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος της Βρετανίας, αποδείχνει όχι μόνο ότι ο κάθε άνθρωπος έχει τόσες αντιφατικές συμπεριφορές, "καλές" ή "κακές", σε διάφορες στιγμές της ζωής του, αλλά εξηγεί το πώς οι υλικές και κοινωνικές συνθήκες της ζωής του (και όχι κάποιες "ενστικτώδεις παρορμήσεις") τον οδηγούν σ'αυτές.

Η ίδια η ανθρώπινη ιστορία τον βοηθάει να αποδείξει ότι η ηθική και οι αξίες διαμορφώνονταν τόσο διαφορετικά σε κάθε κοινωνία, που η ιδέα μιας ανθρώπινης φύσης "σταθερής και αναλλοίωτης" είναι απλά ένα ψέμα.

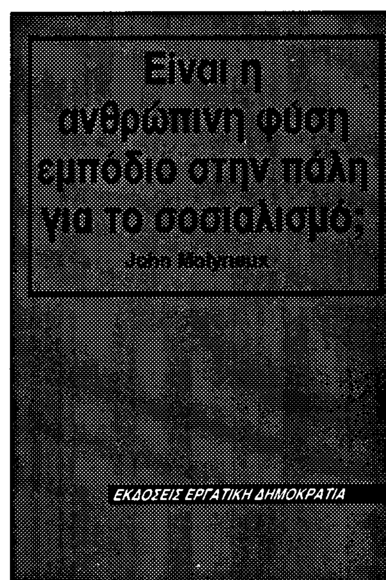
Δίνοντας όμως στις συνθήκες το βάρος και τη σημασία που τους ανήκει στη διαμόρφωση της "ανθρώπινης φύσης", ο Μόλινιου εξηγεί πολύ προσεχτικά πόσο λάθος θα ήταν να πιστέψουμε ότι η ανθρώπινη φύση δεν υπάρχει καθόλου. Οι άνθρωποι έχουν ορισμένα κοινά βασικά χαρακτηριστικά που τους ξεχωρίζουν από όλα τα υπόλοιπα ζώα. Εχουν ορισμένες κοινές ικανότητες και ορισμένες κοινές ανάγκες. Αυτό που φτιάχνει την ανθρώπινη ιδιαιτερότητα, δηλαδή την ανθρώπινη φύση, είναι ο τρόπος που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τις ικανότητές τους για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Είναι δηλαδή η συνειδητή ανθρώπινη εργασία, σε αντίθεση με τις επαναλαμβανόμενες ενστικτώδεις κινήσεις με τις οποίες οι μέλισσες για παράδειγμα, φτιάχνουν τις κηρύθρες τους.

Η ανθρώπινη εργασία είναι πρώτα και κύρια μια συλλογική δραστηριότητα μέσα από την οποία οι άνθρωποι αλλάζουν σταδιακά όχι μόνο το περιβάλλον τους, αλλά και τους εαυτούς τους. Το αποτέλεσμα αυτής της συλλογικής δραστηριότητας είναι η γλώσσα, η επιστήμη, ο πολιτισμός, είναι δηλαδή όσα σε κάθε εποχή διαμορφώνουν τη συνείδηση των ανθρώπων. Με την εργασία ο άνθρωπος διαμορφώνει την ίδια τη "φύση" του.

Ομως, εξηγεί ο Μόλινιου, στον καπιταλισμό, έχει διαστρεβλωθεί σε ακραίο βαθμό αυτό που είναι το πιο σημαντικό και πιο ξεχωριστό χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης, η ικανότητα για εργασία: "Η αλλοτρίωση, η αποξένωση από την εργασία διαπερνάει όλες τις ανθρώπινες σχέσεις. Οι σχέσεις των εργατών μεταξύ τους, οι σχέσεις γονιών και παιδιών, αντρών και γυναικών, οι σεξουαλικές σχέσεις και η αγάπη διαστρεβλώνονται, παραμορφώνονται... Οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν τους άλλους σαν εμπορεύματα και σαν αντικείμενα."

Ενα άλλο ερώτημα που έρχεται σαν συμπλήρωμα στην πρώτη βασική αντίρρηση για τη δυνατότητα να χτίσουμε τη σοσιαλιστική κοινωνία, είναι το αν υπαρχει μέσα στους ανθρώπους κάποια βαθιά ενστικτώδης τάση για εξουσία και για προβολή του ατόμου. Και εδώ ο Μόλινιου απαντάει κατηγορηματικά όχι, χρησιμοποιώντας τα συμπεράσματα των ανθρωπολόγων που μελέτησαν τους "πρωτόγονους" ανθρώπους της εποχής μας. Ο Ρίτσαρντ Λι ρωτώντας τους Κουνγκ της ερήμου Καλαχάρι αν έχουν αρχηγούς πήρε την εξής απάντηση: "Φυσικά και έχουμε αρχηγούς. Στην πραγματικότητα, είμαστε όλοι αρχηγοί, ο καθένας μας είναι αρχηγός του εαυτού του." Ο ίδιος ερευνητής παρουσιάζει τα συμπεράσματά του ως εξής:

"Η συλλογικότητα στη μοιρασιά διαπερνάει τη συμπεριφορά και όλες τις αξίες των τροφοσυλλεκτών Κουνγκ, μέσα στην

κάθε οικογένεια, αλλά και στις σχέσεις των οικογενειών μεταξύ τους. Οπως ακριβώς οι αρχές του κέρδους και της τυπικής λογικής είναι η βάση της καπιταλιστικής ηθικής, έτσι και η μοιρασιά είναι η βάση της κοινωνικής ζωής στις τροφοσυλλεκτικές κοινωνίες... [αυτό] είναι ένα εύρημα που δε μπορούμε να το προσπεράσουμε γρήγορα. Η καθολικότητα της εμφάνισής του ανάμεσα σε όλους τους τροφοσυλλέκτες ενισχύει σοβαρά τη θεωρία των Μαρξ και Ενγκελς που μίλαγαν για ένα στάδιο πρωτόγονου κομμουνισμού πριν από τη δημιουργία του κράτους και τη διάσπαση της κοινωνίας σε τάξεις."

Μέσα από τη σύντομη και εξαιρετικά ευχάριστη μπροσούρα του Μόλινιου, αποδεικνύεται ότι ο καπιταλισμός, η κοινωνία της απληστείας και του ατομισμού όχι μόνο δεν ταιριάζει στην ανθρώπινη φύση, αλλά ότι ο σοσιαλισμός είναι και το μοναδικό σύστημα που μπορεί να δώσει τη δυνατότητα να απαλλαγεί απ' όλα τα βαρίδια που κληρονόμησε απ' όλες τις προηγούμενες ταξικές κοινωνίες. Η κατάργηση της εξουσίας των καπιταλιστών πάνω στην εργασία μας και στα προϊόντα της θα σημάνει το μεγαλύτερο άλμα στην ανθρώπινη ιστορία. "Ο μέσος άνθρωπος", έγραφε ο Τρότσκι, "θα φτάσει στο ανάστημα ενός Αριστοτέλη, ενός Γκαίτε ενός Μάρξ".

Βίλυ Φωτοπούλου

Πανόραμα επαναστάσεων

Ε. Χόμπσμπομ: "Η Εποχή των Επαναστάσεων"
Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας - Δρχ. 4.000

Η "Εποχή των Επαναστάσεων" του Ε.Χόμπσμπομ είναι η ιστορία της περιόδου που άνοιξε με τη Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση και έκλεισε με το επαναστατικό κύμα που διαπέρασε όλη την Ευρώπη εξήντα περίπου χρόνια αργότερα, το 1848. Είναι η ιστορία της περιόδου που "προκάλεσε τον μεγαλύτερο μετασχηματισμό στην ιστορία της ανθρωπότητας από την εποχή που ο άνθρωπος εφεύρε τη γεωργία και τη μεταλλουργία, τη γραφή, την πόλη και το κράτος". Η "Εποχή των Επαναστάσεων" είναι η ιστορία του θριάμβου της νέας αστικής κοινωνίας.

Για τον Χόμπσμπομ, η ιστορία δεν είναι ούτε η ιστορία των μεγάλων ανδρών, ούτε κάποια ακατανόητη ακολουθία από τυχαία γεγονότα που ο ιστορικός καλείται απλά να περιγράψει. Η "Εποχή των Επαναστάσεων" είναι γραμμένη από την σκοπιά του μαρξισμού, από την σκοπιά της εργατικής τάξης, της τάξης που θέλει να κατανοήσει την ιστορία για να αλλάξει τον κόσμο.

Οι επαναστάσεις του 1789-1848 ήταν η τελευταία πράξη στον μακρύ αγώνα της αστικής τάξης για κυριαρχία, ήταν η "οριστική πτώση του οχυρού". Ο Χόμπσμπομ παρακολουθεί την ιστορία αυτής της πτώσης, και τις βαθιές αλλαγές που άμεσα προκάλεσε σε ολόκληρο τον κόσμο. Απλώνει αριστοτεχνικά το νήμα που συνδέει τη "διττή επανάσταση" -τη βιομηχανική επανάσταση στη Βρετανία και την επανάσταση του 1789 στη Γαλλία- με τους ναπολεόντειους πολέμους, την ειρήνη της "Ιεράς Συμμαχίας", τα κινήματα του 1820 και του 1830, ώς το επαναστατικό κύμα του 1848, που σημαδεύει, με τη συνθηκολόγηση της αστικής τάξης, το τέλος της επαναστατικής της περιόδου.

Η "Εποχή των Επαναστάσεων" δίνει άμεση απάντηση στους κάθε είδους εθνικιστές που αρνούνται τον ταξικό χαρακτήρα των επαναστάσεων και παρουσιάζουν την ιστορία σαν τον ηρωϊκό αγώνα του δικού τους έθνους για την εθνική του απελευθέρωση.

"Είναι γεγονός", γράφει ο Χόμπσμπομ, "ότι στα 1820-1821 ξέσπασε μια σειρά εξεγέρσεων καρμποναρικού τύπου. Απέτυχαν οικτρά στη Γαλλία... είχαν ολοκληρωτική αλλά πρόσκαιρη επιτυχία σε μερικά ιταλικά κρατίδια αλλά κύρια στην Ισπανία... Μία μόνο κατόρθωσε να επιβληθεί... ο ελληνικός ξεσηκωμός του 1821."

Η ιστορία της διττής επανάστασης, όμως, δεν είναι μόνο η ιστορία του θριάμβου της αστικής τάξης. Είναι και η ιστορία της εμφάνισης της εργατικής τάξης στο πολιτικό προσκήνιο. Οπως γράφει ο Χόμπσμπομ, "η ιστορική περίοδος που αρχίζει με την οικοδόμηση του πρώτου εργοστασιακού συγκροτήματος του σύγχρονου κόσμου και τη Γαλλική Επανάσταση του 1789 τελειώνει με την κατασκευή του πρώτου σιδηροδρομικού δικτύου και την έκδοση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου".

Το 1848 το "φάντασμα του κομμουνισμού" στοίχειωνε ήδη την Ευρώπη. Σήμερα κρέμεται ακόμα πιο απειλητικό πάνω από τα κεφάλια των αστών. Ο φόβος τους κάνει να ονειρεύονται ότι έχει έρθει το "τέλος της ιστορίας" και να καταγγέλλουν και να αποκηρύσσουν ακόμα και τις δικές τους επαναστάσεις.

Ακόμα και μόνο για αυτό, αξίζει να τις θυμόμαστε και να τις θυμίζουμε.

Σωτήρης Κοντογιάννης

Τι ήταν ο σταλινισμός στην Πολωνία

Κουρόν - Μοτζελέφσκι: "Ανοιχτό γράμμα στο ΠΕΕΚ"
Εκδ: Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη - Δρχ. 500

Υπάρχουν πολλοί μέσα στην αριστερά που θεωρούν τις εξελίξεις (ειδικά από το '89 και μετά) στην Ανατολική Ευρώπη αρνητικές για την εργατική τάξη.

Το "Ανοιχτό Γράμμα στο ΠΕΕΚ" (Κ.Κ.Πολωνίας) των Κουρόν και Μοτζελέφσκι είναι ένα πολύ χρήσιμο κείμενο για το τι καθεστώς υπήρχε σ' αυτές τις χώρες πριν από την κατάρρευση.

Το κείμενο αυτό γράφτηκε το 1964 από δυο μέλη του κόμματος σαν απάντηση στις διώξεις του καθεστώτος εναντίον τους. Συμπυκνώνει ουσιαστικά την πείρα που είχαν αποκομίσει απ' τις εξεγέρσεις στις χώρες του ανατολικού μπλοκ με αποκορύφωμα την ουγγαρέζικη επανάσταση του 1956 και την εξέγερση την ίδια χρονιά στην Πολωνία. Παρότι ήταν η πρώτη προσπάθεια στην Ανατολική Ευρώπη για μια ανάλυση του σταλινισμού (η φωνή του Τρότσκι είχε πάψει ν' ακούγεται από το 1928) το αποτέλεσμα ήταν λαμπρό. Με διεισδυτική ματιά περιγράφουν τη δικτατορία της γραφειοκρατίας. Μιλάνε για "αυτήν την κομματική και κρατική αφρόκρεμα, την ελεύθερη από κάθε κοινωνικό έλεγχο". Ο καπιταλιστικός χαρακτήρας της γραφειοκρατίας αποκαλύπτεται απ' το πώς διαχειρίζεται την οικονομία: "Για την γραφειοκρατία σαν τάξη, η παραγωγή για την κατανάλωση είναι αναγκαίο κακό, ενώ η παραγωγή για την παραγωγή σκοπός".

Οι συγγραφείς δείχνουν ότι η εργατική τάξη δεν είχε κανένα έλεγχο στην κοινωνία: "Ετσι η εργατική τάξη είναι αποστερημένη απ' την αυτοοργάνωσή της, το πρόγραμμά της και τα μέσα αυτοπροστασίας της".

Η οικονομική κρίση είναι η αναπόφευκτη κατάληξη: "Τελικά η παραγωγή περιορίζεται από το χαμηλό επίπεδο της κοινωνικής κατανάλωσης. Το γραφειοκρατικό σύστημα δεν ξεφεύγει από αυτό τον νόμο".

Οι εργατικές κινητοποιήσεις που προηγήθηκαν δεν αφήνουν στους συγγραφείς περιθώρια να αμφιβάλλουν για τη διέξοδο: "Η κρίση αναγκάζει την εργατική τάξη να εξεγερθεί ενάντια στο σύστημα και στη γραφειοκρατία για να υπερασπίσει το σημερινό επίπεδο της υλικής και πολιτιστικής της ύπαρξης". Και πιο κάτω: "Η επανάσταση που θα καταργήσει το γραφειοκρατικό σύστημα είναι από τη φύση της προλεταριακή".

Σίγουρα το βιβλίο περιέχει αναλυτικά λάθη (για ολοκληρωμένη ανάλυση βλέπε στο βιβλίο του Τόνι Κλιφ "Κρατικός Καπιταλισμός στη Ρωσία"). Τα λάθη αυτά μαζί με την υποτίμηση της δυνατότητας της γραφειοκρατίας ν' αλλάξει τη "σοσιαλιστική" φόρμα εργασίας με τα καπιταλιστικά κοστούμια έπαιξαν ρόλο στην μετέπειτα μετατόπιση των συγγραφέων σε μεταρρυθμιστικές ψευδαισθήσεις.

Ομως ένα πράγμα είναι σίγουρο: Δεν πρέπει να θλιβόμαστε για την κατάρρευση του σταλινισμού ούτε να φοβόμαστε την αυθόρμητη δράση της εργατικής τάξης.

Είναι ο μόνος τρόπος να γεννηθούν και να δυναμώσουν ξανά στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ οι γνήσιες σοσιαλιστικές ιδέες της επανάστασης και της εργατικής εξουσίας.

Το βιβλίο αυτό το αποδεικνύει.

Το "Ανοιχό γράμμα στο ΠΕΕΚ" δημοσιεύεται σ' έναν τόμο μαζί με κείμενα της Δ' Διεθνούς, που χρειάζεται κανείς να τα αγνοήσει. Δεν είναι μόνο ξεπερασμένα μετά τις τελευταίες εξελίξεις, αλλά είναι λάθος και για τότε που γραφτήκανε.

Μήτσος Γκορίτσας

Επαναστάτες και ρεφορμιστές

Λένιν: "Αριστερισμός, παιδική αρρώστια του κομμουνισμού"
Εκδ: Θεμέλιο - Δρχ. 600

Ο Λένιν έγραψε αυτή την μπροσούρα στα 1920 για να απαντήσει στις αριστερίστικες απόψεις που υπήρχαν μέσα στα νεαρά τότε Κ.Κ. στη Γερμανία, την Ολλανδία, την Ιταλία και την Αγγλία.

Οι απόψεις αυτές υποστήριζαν ότι οι επαναστάτες έπρεπε να απέχουν από τις εκλογές, να μένουν έξω από τα συνδικάτα που ελέγχονταν από τους σοσιαλδημοκράτες, να αρνούνται κάθε συμβιβασμό και ελιγμό αλλά και κάθε συνεργασία με τους σοσιαλδημοκράτες.

Οι αριστεριστές αυτοί -σύμφωνα με τον όρο που χρησιμοποίησε ο Λένιν- προπαγάνδιζαν την ανωτερότητα των εργατικών συμβουλίων και ισχυρίζονταν ότι το κοινοβούλιο, τα συνδικάτα και τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα είναι ιστορικά ξεπερασμένα. Στις γενικά σωστές, αλλά αφηρημένες αριστερίστικες θέσεις ο Λένιν απάντησε: "...το ζήτημα όμως είναι ίσα ίσα ότι δεν πρέπει να παίρνουμε το ξεπερασμένο για μας σαν ξεπερασμένο για την τάξη, σαν ξεπερασμένο για τις μάζες..."

Αντιπαραθέτει στον αφηρημένο αριστερισμό τη συγκεκριμένη εμπειρία του μπολσεβίκικου κόμματος στην αντιπαράθεσή του με τους μενσεβίκους. Το μπολσεβίκικο κόμμα εκτιμούσε σωστά τις συνθήκες σε κάθε περίοδο, συνδύαζε τη νόμιμη και παράνομη δουλειά, έκανε τακτικούς ελιγμούς τέτοιους, που να βελτιώνουν διαρκώς τη θέση του σε σχέση με τους μενσεβίκους και μέσα από μια τέτοια τακτική κατόρθωσε να οδηγήσει το ρώσικο προλεταριάτο στη νικηφόρα επανάσταση του '17.

Για τη θέση των αριστεριστών ότι οι επαναστάτες πρέπει να εγκαταλείψουν τα συνδικάτα και να δημιουργήσουν τις δικές τους επαναστατικές ενώσεις, ο Λένιν ξεκαθαρίζει ότι από τη στιγμή που μεγάλα εργατικά κομμάτια ακολουθούν τα συνδικάτα και τις συγκεκριμένες ηγεσίες τους, η αποχή από αυτά σημαίνει ότι εγκαταλείπεις τις λειψά ανεπτυγμένες ή καθυστερημένες εργατικές μάζες στην επιρροή της σοσιαλδημοκρατίας.

Για το ζήτημα της αποχής από το κοινοβούλιο ο Λένιν υποστηρίζει ότι όσο υπάρχουν μεγάλες μάζες εργατών που έχουν ακόμα ψευδαισθήσεις για το κοινοβούλιο και από τη στιγμή που οι επαναστάτες δεν έχουν τη δύναμη να το διαλύσουν, είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν και αυτό το μέσο πάλης. Αλλά και στους Αγγλους επαναστάτες που δεν ήταν σε θέση να κατέβουν στις εκλογές, ο Λένιν τους καλεί να υποστηρίξουν το Εργατικό Κόμμα απέναντι στους Συντηρητικούς: "...να αναγκάσουμε τους πρώτους να νικήσουν τους δεύτερους γιατί οι πρώτοι φοβούνται τη νίκη τους". Υποστήριζε ότι "μ' αυτό τον τρόπο οι επαναστάτες θα μπορούσαν να εξηγήσουν, έτσι που να τους καταλάβουν όλοι, όχι μόνο γιατί τα Σοβιέτ είναι καλύτερα από τη βουλή και η δικτατορία του προλεταριάτου καλύτερη από τη δικτατορία του Τσόρτσιλ, αλλά και ότι θα ήθελαν να στηρίξουν τον Χέντερσον με τη ψήφο τους, ακριβώς όπως το σκοινί στηρίζει τον κρεμασμένο..."

Σήμερα που η αντιπολίτευση δεν έκανε τίποτα για να στηρίξει τους αυθόρμητους αγώνες της εργατικής τάξης ενάντια στη Ν. Δημοκρατία, μειοψηφικά αλλά ορατά κομμάτια αγωνιστών αποδεσμεύονται από την επιρροή τόσο των συνδικαλιστικών ηγεσιών όσο και των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Η απογοήτευση αυτών των αγωνιστών από την αντιπολίτευση οδηγεί σε πολλές περιπτώσεις σε στάση αποχής από τα συνδικάτα ή τις εκλογές. Γι' αυτό λοιπόν σήμερα αυτή η μπροσούρα του Λένιν είναι απαραίτητο εργαλείο για κάθε αγωνιστή· γιατί αποδεικνύει ότι υπάρχει αποτελεσματική, επαναστατική τακτική απέναντι στις εκλογές, τα συνδικάτα και τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα.

Βαγγέλης Καραγιώργος

Ενα όργιο διαστρέβλωσης

Μισέλ Λεβί: "Το εθνικό ζήτημα από το Μαρξ μέχρι σήμερα". Εκδόσεις Στάχυ, 1900 δρχ.

Πολλές φορές η γνωστή παροιμία με τα κεράσια και τα καλάθια έχει αποδειχτεί ακριβής. Στην περίπτωση του Λεβί όμως, δεν πρέπει να κρατάει κανείς καθόλου καλάθι. Εξηγούμαστε: Και ο Μαρξ και ο Ενγκελς και ο Λένιν και η Ρόζα και ο Τρότσκι, στους οποίους αναφέρεται συνεχώς το βιβλίο, θεωρούσαν εξαιρετικά σημαντικό το ζήτημα του εθνικισμού και της αντιμετώπισής του. Εδεναν σχεδόν όλοι τους το ζήτημα του έθνους με την εμφάνιση, την ανάπτυξη και την κρίση του καπιταλισμού. Και έδωσαν μια σειρά πολιτικές κόντρες -πολλές φορές και μεταξύ τους- προκειμένου να ξεκαθαρίσει η αριστερά την ταχτική και τη στρατηγική της πάνω στο θέμα. Ομως όλα αυτά εξαφανίζονται ως διά μαγείας στα κείμενα του Λέβι, ακριβώς γιατί έχει έρθει σε πλήρη ρήξη με αυτή την παράδοση.

Οσον αφορά τον Μαρξ και τον Ενγκελς, ο Λεβί ξεπέφτει στην κοινοτυπία να τους κατηγορήσει για το ότι δεν είχαν συγκροτήσει μια πλήρως αναπτυγμένη θεωρία για το έθνος. Ωστόσο, όταν χρειάστηκε, πήραν θέση για όλα τα ζητήματα που ανέκυπταν βάζοντας τα θεμέλια του διεθνισμού: Ο Μαρξ διατύπωσε και υπερασπίστηκε με πάθος τις λαμπρές του απόψεις για τα καθήκοντα της αγγλικής εργατικής τάξης απέναντι στην εθνική καταπίεση των Ιρλανδών. Κι ο Ενγκελς απάντησε σωστά στο ερώτημα αν έπρεπε ή όχι οι δημοκράτες της Ευρώπης στα 1848-49 να στρέφονται ενάντια στα σύμμαχα με την αντίδραση κινήματα.

Η Ρόζα και ο Τρότσκι έχουν και αυτοί την "τιμητική" τους: αναφέρονται μόνο και μόνο για να καταταχθούν από τον Λεβί στην ίδια κατηγορία με τον -δεξιό- Μπάουερ. Ο Κάουτσκι στερείται του δικαιώματος κάποιου ελάχιστου τσιτάτου και όλη του η συμβολή (σε σχέση με τον κεφαλαιώδη ρόλο της γλώσσας) στην κατανόηση του φαινομένου του έθνους μηδενίζεται.

Ο Λένιν είναι αυτός που υποφέρει τα πάνδεινα στα χέρια του συγγραφέα. Μας λέει για παράδειγμα ο Λεβί ότι ο Λένιν, αρνούμενος τις απόψεις του Μπάουερ για χωριστούς πολιτικούς και πολιτιστικούς θεσμούς των εθνικών μειονοτήτων μέσα στα πλαίσια των πολυεθνικών αυτοκρατοριών (Αυστροουγγαρία, Ρωσία) έβαζε αυτές τις μειονότητες μπροστά στο δίλημμα: αποχωρισμός η αφομοίωση. Τι έλεγε στα αλήθεια ο Λένιν: "Οποιος δεν αναγνωρίζει και δεν προασπίζει την ισότητα των εθνών και των γλωσσών και δεν μάχεται ενάντια σε κάθε εθνική καταπίεση δεν είναι μαρξιστής. Δεν είναι ούτε καν δημοκράτης. ...Πρέπει να απαιτήσουμε τη μίσθωση με έξοδα του κράτους ειδικών δασκάλων για την εβραϊκή ιστορία κλπ, την εξασφάλιση κρατικών κτιρίων για διαλέξεις σε εβραιόπουλα, σε αρμενόπουλα, σε παιδιά από τη Ρουμανία, ή ακόμη και στο ένα και μοναδικό παιδί από τη Γεωργία (που υπήρχε σε μια γειτονιά της Πετρούπολης)".

Ομως, πέρα από αυτές τις διαστρεβλώσεις, είναι απορίας άξιον πώς γίνεται σε ένα βιβλίο που παρελαύνουν όλα τα πα-

ραπάνω ονόματα να λείπει σχεδόν εντελώς η αναφορά στην εμπειρία της εργατικής τάξης στο ζήτημα. Πώς γίνεται να λείπει από ένα βιβλίο για το εθνικό ζήτημα μια οποιαδήποτε νύξη για τον σχηματισμό των εθνών και την άμεση σχέση του με την ανάπτυξη του καπιταλισμού.

Ο Λέβι εξυμνεί τις απόψεις του Μπάουερ γιατί απλούστατα και ο ίδιος δεν έχει μια υλιστική αντίληψη για το εθνικό ζήτημα. Επειδή θεωρούσε τις "σοσιαλιστικές χώρες" ως "μετακαπιταλιστικές" και όχι σαν μια μορφή καπιταλισμού, με το ξέσπασμα των διάφορων εθνικιστικών συγκρούσεων ανάμεσα σε αυτές τις κοινωνίες οδηγήθηκε αναπόδραστα στο συμπέρασμα, ότι ο εθνικισμός δεν έχει σχέση με τον καπιταλισμό, αλλά ότι είναι βασικά ψυχολογικό-πολιτισμικό φαινόμενο.

Ομως ταυτόχρονα, επειδή ακριβώς ο Λεβί δεν βλέπει την εργατική τάξη σαν υποκείμενο της επανάστασης, ψάχνει στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του τρίτου κόσμου την εξέγερση και τον διεθνισμό. Δεν είναι τυχαίο ότι τα ινδάλματά του, ακόμη και σήμερα, είναι ο Κάστρο, οι Σαντινίστας, και οι διακρατικές ενώσεις των Νοτιοαμερικάνων καπιταλιστών. Το σχήμα που ακολουθεί αποδέχεται τις κλασικές εξαρτησιακές θεωρίες που μιλούν για "μητρόπολη και περιφέρεια". Η περιφέρεια αντιτασσόμενη πολιτικά και πολιτιστικά στην μητρόπολη (αλλά πάντα από τα πάνω) αποτελεί την ενσάρκωση και την ελπίδα του διεθνισμού σήμερα. Ομως ο Λέβι ούτε εδώ είναι ειλικρινής. Γιατί τον τρίτο κόσμο τον υποστηρίζει στο βαθμό που περιορίζεται στο φολκλόρ, ενώ όταν φτάνουμε, πχ, στα ισλαμιστικά κινήματα ο τριτοκοσμισμός του εξαφανίζεται.

Ο Λεβί κινείται συνεχώς και δεξιότερα, αν παρακολουθήσει κάποιος τα κείμενα που υπάρχουν στο βιβλίο στην χρονική τους συνέχεια και αυτό φαίνεται εντονότερα από τις διεξόδους που προτείνει. Γράφει ο ίδιος: "Σήμερα διαμορφώνεται μια νέα διεθνιστική κουλτούρα. Στον Τρίτο Κόσμο προκύπτει από τη σύγκλιση μιας νέας μαρξιστικής αριστεράς και των χριστιανών σοσιαλιστών που συνδέονται με τη Θεολογία της Απελευθέρωσης. Ο "καθολικός" - δηλαδή ο διεθνής - χαρακτήρας της θρησκείας έχει συνάψει, χάρη στη "Θεολογία της Απελευθέρωσης", μια σχέση εκλεκτικής συγγένειας με το μαρξιστικό διεθνισμό..."

Θέλετε κι άλλο: "Ασφαλώς ένας αντικειμενικός παράγοντας που συντελεί στην ενίσχυση των διεθνιστικών τάσεων στην Ευρώπη είναι η ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Κοινής Αγοράς..."

Δεν μπορούμε να προτείνουμε σε κανέναν αναγνώστη να διαβάσει το βιβλίο του Λεβί. Πολύ περισσότερα έχει να μάθει διαβάζοντας ένα μικρότερο, αλλά εντιμότερο, μαχητικότερο, ένα πραγματικά διεθνιστικό βιβλιαράκι, το "Μαρξισμός και Εθνικισμός" του Κρις Χάρμαν που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία. Στον ίδιο τον Λεβί αντίθετα, θα προτείναμε να αρχίσει από τα βασικά.

Πέτρος Τσάγγαρης

Υ.Γ.
Ενα επιπλέον σοβαρό πρόβλημα είναι ότι, ενώ το βιβλίο είναι γραμμένο υποτίθεται για να προβάλει τις διεθνιστικές ιδέες, η εισαγωγή του αναπαράγει όλους τους μύθους του, αριστερού μεν, αλλά σκληρού ελληνικού εθνικισμού. Το Κυπριακό, είναι η πιο κλασική περίπτωση υποταγής του Λεβί, σε αυτόν τον εθνικισμό.

Η υλική βάση του αρχαίου πολιτισμού

Δ.Κυρτάτα: "Δούλοι, Δουλεία και Δουλοκτητικός τρόπος παραγωγής" Εκδ: Πολίτης - Δρχ. 1.500

Η εθνικιστική εκστρατεία για τη Μακεδονία με τις συνεχείς αναφορές της στους αρχαίους Ελληνες, στον Μεγαλέξανδρο, στον Αριστοτέλη, στο Στράβωνα κλπ. έχει γίνει αφορμή για να αναθερμανθεί το ενδιαφέρον για την ιστορία της αρχαιότητας. Ενώ, όμως, αφθονούν οι αναφορές στο μεγαλείο του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, επικρατεί άκρα σιωπή για μια καίρια πλευρά του: για τους δούλους και το ρόλο τους στην αρχαιότητα.

Το βιβλίο του Δημήτρη Κυρτάτα "Δούλοι, Δουλεία και Δουλοκτητικός τρόπος παραγωγής" είναι η εξαίρεση που σπάει αυτή τη σιωπή. Θα ήταν πολύτιμο και μόνο γι' αυτό το λόγο. Η αξία του, όμως, δεν περιορίζεται στη μοναδικότητά του. Ο συγγραφέας, έχοντας επίγνωση του κενού που υπάρχει -όπως τονίζει στην εισαγωγή- ξεκίνησε από την φιλοδοξία να παρουσιάσει μια καλή βιβλιογραφία για το θέμα. Αυτό το στόχο του έχει πετύχει, δίνοντας έναν κατάλογο - οδηγό για όποιον θέλει να ψάξει περισσότερο. Ταυτόχρονα, όμως, έχει καταφέρει να δώσει μια πολύ καθαρή πρώτη εικόνα για το συσκοτισμένο ζήτημα της δουλείας στην Αρχαία Ελλάδα.

Η φρίκη του τι σήμαινε να είσαι δούλος π.χ. στα μεταλλεία της αρχαιότητας, ζωντανεύει από τις πρώτες σελίδες και τεκμηριώνεται με λεπτομερειακές παραπομπές σε πηγές, όπως οι αρχαίοι συγγραφείς ή σύγχρονοι πανεπιστημιακοί ερευνητές από όλο τον κόσμο. Το τι ήταν υποχρεωμένα να υποστούν τα "ανδράποδα" δεν περιοριζόταν μόνο στα μεταλλεία. Να ένα απόσπασμα:

"Είναι γνωστό ότι η Αθήνα φημιζόταν για τα κρατικά της πορνεία στα οποία εργάζονταν δούλες -ένας θεσμός που αποδίδεται στο Σόλωνα. ...Οι τρέχουσες ηθικές αντιλήψεις επέτρεπαν την σχεδόν απεριόριστη σεξουαλική εκμετάλλευση των δούλων, γυναικών και ανδρών... Μόνο στη ρωμαϊκή εποχή γίνεται λόγος για κάποιους νομικούς περιορισμούς που απαγόρευαν σε ένα δεσπότη να εκπορνεύει μια δούλη αγορασμένη με ρητή διαβεβαίωση περί του αντιθέτου."

Ο Κυρτάτας όμως δεν περιορίζεται στην περιγραφή της κατάστασης των δούλων. Μπαίνει και στα βαθιά νερά της διερεύνησης του θεσμού της δουλείας από μαρξιστική σκοπιά. Αυτό είναι απαραίτητο για να γίνει κατανοητό ότι η δουλεία δεν ήταν κάποια περιθωριακή κηλίδα σε μια σκοτεινή γωνιά του αρχαίου πολιτισμού, αλλά το θεμέλιο πάνω στο οποίο στηριζόταν ο τότε κυρίαρχος τρόπος παραγωγής. Το βιβλίο ανατρέχει και στα στοιχεία για τους πληθυσμούς, αλλά και στην οικονομική σημασία της εργασίας των δούλων για την άρχουσα τάξη της αρχαιότητας.

Μέσα από την προσπάθεια αυτή ο Κυρτάτας παρουσιάζει μέσα σε λίγες σελίδες την άνοδο και την πτώση των κοινωνιών που στηρίχτηκαν στο δουλοκτητικό τρόπο παραγωγής, από την αρχαία Σπάρτη με τους είλωτες μέχρι την παρακμή της Ρώμης με τα λατιφούντια της. Είναι σελίδες της αρχαίας ιστορίας, όπως δεν την βλέπουμε ποτέ, ούτε στα σχολικά βιβλία ούτε στα πολυτελή αφιερώματα για τη Βεργίνα ή για τον Παρθενώνα.

Εστω κι αν κάποιες μεθοδολογικές παρενθέσεις του συγγραφέα (π.χ. οι αναφορές του στον Μαξ Βέμπερ) δημιουργούν πρόβλημα και μπορεί να αποθαρρύνουν τον αναγνώστη που δεν ξεκινάει με πανεπιστημιακά κριτήρια, τελικά το βιβλίο δεν καθορίζεται από τα αμαρτήματα του ακαδημαϊκού μαρξισμού. Είναι ένα εξαιρετικό βοήθημα για να γνωρίσουμε την πραγματική εικόνα της κοινωνίας των "αρχαίων προγόνων μας".

Πάνος Γκαργκάνας